

ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΤΕΥΧΟΣ 7-9 (43-45)
ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
1932

ΤΟ "ΠΑΝΑΡΜΟΝΙΟΝ,, ΟΡΓΑΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΦ' ΟΥ ΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΘΗ ΤΟΥΤΟ

Προτιθέμενος νὰ δημοσιεύσω προσεχῶς τὴν ἐπὶ τῶν διασημάτων τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἐν γένει Ἀνατολικῆς μουσικῆς θεωρίαν μου, ἐφηρομένην ἐπὶ τοῦ «Παναρμονίου» ὄργάνου, ἀναδημοσιεύω σήμερον τὴν διὰ πρώτην καὶ μόνην φοράν ἐν τῇ «*Neue Musik Zeitung*» τῆς Στουτγάρτης καὶ ἐν τῷ τεύχει αὐτῆς τῆς 1 Δεκεμβρίου 1926 δημοσιευθεῖσαν σειρὰν τῶν 42 μερῶν, αἵτινα περιλαμβάνει ἡ Διαπασῶν τοῦ «Παναρμονίου», εἰς ἕκαστον δὲ τῶν ὁποίων ἀναλογεῖ καὶ ἐν τῶν ἰσαριθμῶν πλήκτρων αὐτῆς.

Τὴν σειρὰν ταύτην τῶν 42 μερῶν ἐδημοσίευσα τότε ἀμέσως μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὄργάνου μου, προλαμβάνων πᾶσαν τυχόν παράκλησιν, εἴτε καὶ ὑφαίρεσιν αὐτῶν, ὡς εἶχον ἰσχυροὺς τότε λόγους νὰ πιστεύω. Ἀκόμη δὲ περισσότερον, καθόσον ἐν Γερμανίᾳ προνόμιον εὐρεσιτεχνίας δὲν παρέχεται εἰς πνευματικὴν ἐργασίαν, ἀλλ' ἐν συνδυασμῶ τοιαύτης πρὸς μέσα τεχνικά, ὅπως καὶ θὰ ἐγίνετο βραδύτερον διὰ κοινῆς αἰτήσεως ἐμοῦ καὶ τοῦ κ. *Steinmeyer*, ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τοῦ ὁποίου, ἐν τῷ *Oettingen* τῆς Βαυαρίας εὐρισκομένῳ, κατεσκευάσθη τὸ «Παναρμόνιον» εἰς δύο τύπους, Ὀργκελ καὶ Ἀρμονίου μεγάλου καὶ μικροῦ.

Ἴδου τι πρόεταξα τότε τῆς σειρᾶς τῶν ἀριθμῶν τῆς διαιρέσεώς μου.

* *
*

Τὴν 29ην Ἰουνίου 1924 ἐτελέσθησαν ἐν Ἐπιγγεν τῆς Βαυαρίας τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου μεγάλου τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς ὄργάνου (1). Εἰς τὸν

(1) Βλέπε ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ L. Bürchner «Τὸ ὄργανον τοῦ καθηγητοῦ κ. Ψάχου διὰ τὴν Βυζαντινὴν καὶ Ἀνατολικὴν Μουσικὴν» «*Neue Musik Zeitung*». Τεύχος 2 Σεπτεμβρίου 1924.

εἰσαγωγικόν μου λόγον, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησα τότε καὶ ὅστις ἐδημοσιεύθη εἰς ἰδιαιτέρον τεῦχος γερμανιστί, ἐξέδηκα δι' ὀλίγων τὰς γενικὰς καὶ θεμελιώδεις βάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται τὸ σύστημά μου. Αἱ ὀλίγαι αὐταὶ γραμμαὶ σκοπὸν αὐτῶν ἔχουσι νὰ δώσωσι γενικὴν τινα ἰδέαν τοῦ συστήματος, ἐφ' οὗ στηριχθεὶς κατεσκευάσα τὸ ὄργανόν μου.

Τὸ σύστημά μου τοῦτο, ἐπὶ ἰδιαιτέρων νόμων βασιζόμενον, οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν τόσον μὲ τὴν φυσικὴν, ὅσον καὶ τὴν συγκεκριμένην κλίμακα τῆς μουσικῆς τῆς Ἑσπερίας, αἵτινες ἀμφοτέραι περιλαμβάνονται ἐν τῷ συστήματί μου ὡς λεπτομέρειαι.

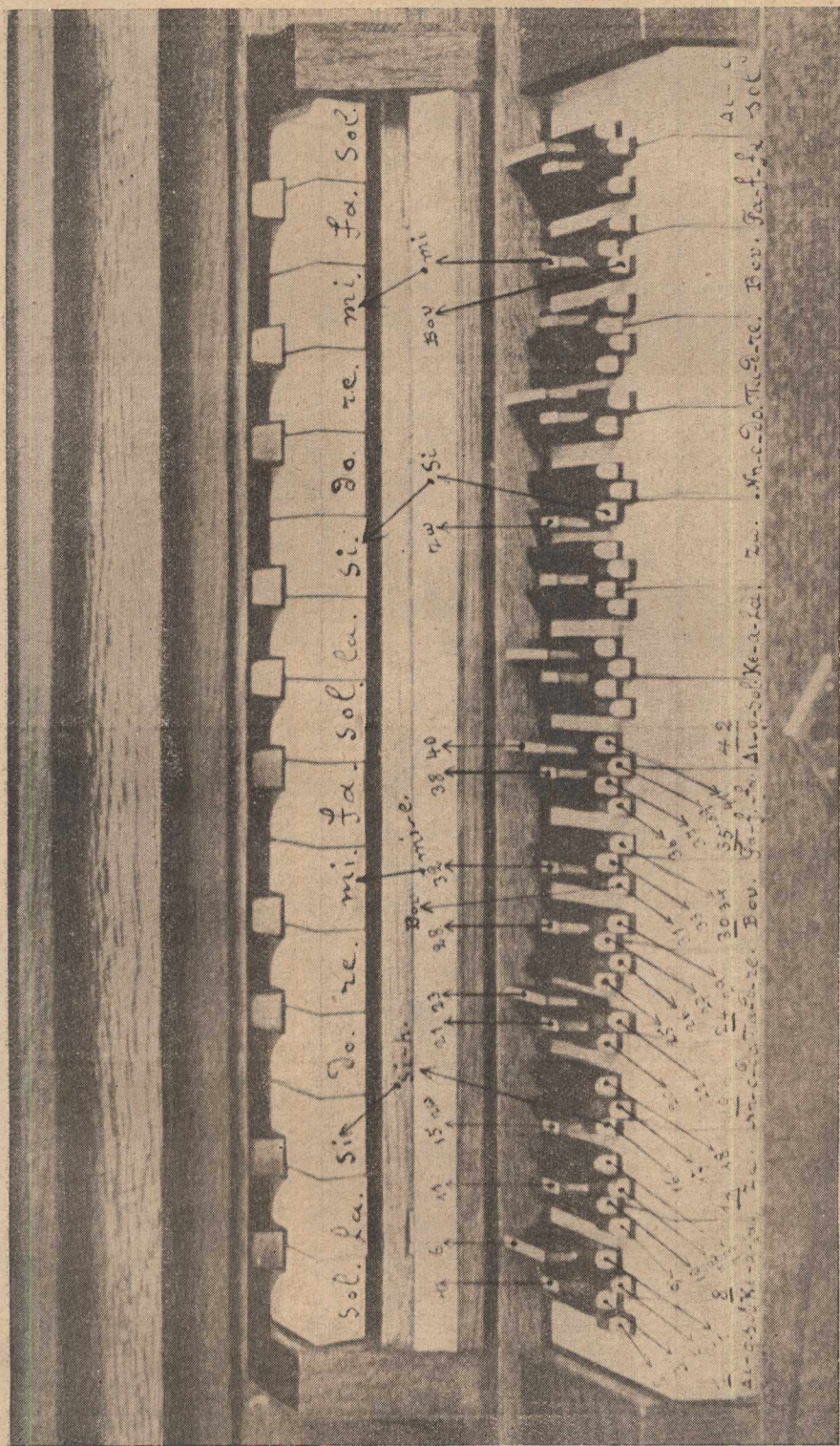
Οἱ νόμοι τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς εἶναι ἐντελῶς διάφοροι. Τόσον εἰς τὰ λειτουργικὰ μέλη, τὰ διὰ τὴν λατρείαν τοῦ Ὑψίστου προωρισμένα, ὅσον καὶ εἰς τὰ δημώδη ἄσματα τοῦ λαοῦ, διεσώθη πιστῶς ἡ φωνητικὴ παράδοσις τῶν ἀρχαίων μελωδικῶν τρόπων. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς διεσώθησαν ζωντανοὶ τρόποι καθαρῶς ἑλληνικοί, μεθ' ὅλων τῶν διαστηματικῶν λεπτομερειῶν καὶ ἰδιοτήτων αὐτῶν. Ἡ διὰ τῆς φωνητικῆς παραδόσεως διασφθεῖσα μουσικὴ αὐτὴ, στηρίζεται ἐπὶ ἰδιαιτέρων ὅλως μελωδικῶν νόμων. Τὴν κλίμακα αὐτῆς, ἣτις εἶναι πλουσία καὶ πολυσχιδῆς ἀπεκρυστάλλωσα εἰς 42 μέρη ἐντὸς μιᾶς διαπασῶν. Τὰ 42 ταῦτα μέρη διεμοίρασα εἰς τοὺς ἑπτὰ τῆς διαπασῶν τόνους, καθορίσας καὶ τὸ ὕψος ἐκάστου τῶν μεγαλειτέρων καὶ μικροτέρων διαστημάτων, τῶν ὁποίων ποιοῦνται χρῆσιν οἱ ὀκτὼ ἤχοι τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, χωρὶς οὐδὲν τούτων νὰ ὑποβάλω εἰς σύγκρασιν, ὅπερ θὰ ἦτο λίαν εὐχερὲς, ἂν ἤθελον.

Τὰ 42 μέρη (ὑψη) τῆς Διαπασῶν ἀποδίδονται ἐπὶ τοῦ ὄργάνου μου δι' ἰσαριθμῶν πλήκτρων, τὰ ὁποῖα διενεμήθησαν οὕτως, ὥστε νὰ περιλαμβάνωνται ἐν τῇ ἑκτάσει μιᾶς παλάμης. (1)

Σήμερον παραδίδω εἰς τὴν δημοσιότητα τὸ ὕψος τῶν 42 τούτων μερῶν διὰ κλασματικῶν ἀριθμῶν, χάριν δ' εὐκολωτέρου καθορισμοῦ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ μονοχόρδου καὶ διὰ χιλιοστῶν, ἐπὶ χορδῆς ἑνὸς χιλιοστομέτρου.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ δεόν νὰ γνωρίσω εἰς ἐκείνους, οἵτινες θ' ἀσχοληθῶσι μὲ τοὺς ἀριθμούς μου, ὅτι τὰ δι' αὐτῶν καθοριζόμενα ὑψη δὲν προῆλθον ἐκ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν, ἀλλ' ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ μονοχόρδου θέσις ἐκάστου καθωρίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διὰ τῆς φωνητικῆς παραδόσεως διασφθέντων διαστημάτων ἐν ταῖς ἱεραῖς μελωδίαις καὶ τοῖς ἄσμασι τοῦ ἑλλην. λαοῦ.

(1) Ἐκ τῶν 42 πλήκτρων τὰ 8 εἶναι λευκά, ἴσα τὸ μέγεθος πρὸς τὰ συνήθη τοῦ Κλειδοκυμβάλου, τὰ δὲ λοιπὰ 34 μαῦρα μικρὰ εἰς δύο σειράς, τὴν μίαν ὑπερθεν τῆς ἄλλης.

ΤΟ "ΠΑΝΑΡΜΟΝΙΟΝ", ΟΡΓΑΝΟΝ

Ἡ σειρά τῶν πλήκτρων (κλαβιμπούρα) τοῦ μικροῦ «Παναρμονίου» περιλαμβάνει τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην Διασσῶν (ὀκτάβαν) ἐκ τῶν τεσσάρων, τὰς ὁποίας ἔχουσι τὸ «*Οργάνο*» καὶ τὸ μέγα «*Λαρίσιον*». — Ἡ ἀνω σειρά τῶν πλήκτρων εἶναι ἡ τοῦ Κλειδοχυμβάλου. — Τὰ λευκὰ πλήκτρα ἀποδίδουσι τὴν καθαρῶς Βυζαντινὴν διατονικὴν κλίμακα. — Οἱ αἰχροντες ἀριθμοὶ (42) τῶν λευκῶν τῆς πρώτης σειράς καὶ τῶν μαύρων τῆς δευτέρας σημειοῦνται ἐπὶ τῶν λευκῶν πλήκτρων, τῶν δὲ τῆς τρίτης ἐπὶ τοῦ ἀνωθι λευκοῦ διαζώματος.

Ἄφ' οὗ κατόπιν μακροχρονίου μελέτης ἔπραξα τοῦτο, καθώρισα εἶτα καὶ τὰ ἀριθμητικὰ ὕψη, προσδιορίσας ταῦτα ἐπὶ τοῦ μονοχόρδου διὰ τῶν οἰκείων κλασμάτων. Εἰς ταύτην, τὴν ἐπὶ τῆς φωνητικῆς παραδόσεως καὶ τῆς πείρας στηριζομένην μέθοδον, ἀποδίδω ὑψίστην σημασίαν, διότι ἐν ταύτῃ ἀκριβῶς κείται καὶ ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας μου. Οὐδὲν τῶν 42 μερῶν εἶναι ἀνθαίρετον, οὔτε δὲ καὶ παρήχθη ἐξ ἑτέρου τινὸς ὑπολογισμοῦ. Πάντα παρήχθησαν ὡς τμήματα ἀκέραια καὶ κανονικὰ ἐκ τῆς ὅλης χορδῆς, κατὰ τὸν νόμον ἐκεῖνον, καθ' ὃν τὸ μέρος παράγεται ἐκ τοῦ ὅλου.

Ἡ δι' ἀριθμῶν καθορισθεῖσα μουσικὴ παράδοσις τοῦ Ἑλλην. λαοῦ εἰς οὐδεμίαν εὐρίσκεται ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς νόμους τῆς ἀκουστικῆς. Ἐν τῇ ὁσονούπω ἐκδιδομένη θεωρίᾳ μου τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς διασαφηνίζονται πᾶσαι αἱ μεταξὺ τῶν τόνων σχέσεις καὶ ἀναλογίαι, θέλει δὲ καταδειχθῆ, ὅτι εἰς τοὺς τόνους τῆς Ἑλλην. μουσικῆς δὲν δεσπόζουσι μόνον μελωδικοὶ νόμοι, ἀλλὰ καὶ ἁρμονικοὶ.

Λογίζομαι εὐτυχῆς, ὅτι ἡ «Neue Musik Zeitung», ἥτις πρὸ εἰκοσαετίας ἤδη πρώτη εἶχεν ἀσχοληθῆ μὲ τὸ τότε ἀρξάμενον ἐν Ἑλλάδι ἔργον μου, πρώτη καὶ αὐθις δημοσιεύει εἰς τὰς στήλας αὐτῆς τὴν μέχρι τοῦδε ἄγνωστον εἰς τοὺς μουσικοὺς κύκλους σειρὰν τῶν τόνων τῆς Ἑλληνικῆς Διαπασῶν. Καὶ τὴν σειρὰν ταύτην δημοσιεύω ἐκ καθήκοντος, ὅπως καταστήσω γνωστὰς εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους τὰς πολυποικίλους διαστηματικὰς διαιρέσεις τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἐν γένει Ἀνατολικῆς Μουσικῆς, εἰς τὰς ὁποίας διαιρέσεις συμπεριλαμβάνονται ὡς λεπτομέρεια αὐτῶν τό τε φυσικὸν καὶ τὸ συγκεκριμένον σύστημα καὶ αἵτινες, ὡς ἐλέχθη, οὐδεμίαν πρὸς αὐτὰ ἔχουσι σχέσιν.

Κατωτέρω παρατίθημι πίνακα, ἐν τῷ ὁποίῳ προσδιορίζονται τὰ ὕψη τῶν 42 μερῶν τῆς διαπασῶν τοῦ «Παραρμονίου», τιθεμένων παραλλήλως καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν φθόγγων, ὧν γίνεται χρῆσις ἐν Γερμανίᾳ, τῇ Εὐρωπαϊκῇ ἐν γένει μουσικῇ καὶ τῇ Βυζαντινῇ.

Ἡ σειρὰ τῶν 42 μερῶν τῆς Διαπασῶν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

g — sol — Δι.	1	1000	1
	2	952 ⁸ / ₂₁	$\frac{20}{21}$
	3	937 ¹ / ₂	$\frac{15}{16}$
	4	928 ⁴ / ₇	$\frac{13}{14}$
	5	923 ¹ / ₁₃	$\frac{12}{13}$

	6	916 $\frac{2}{3}$	$\frac{11}{12}$
	7	900.	$\frac{81}{90} \left(\frac{9}{10} \right)$
a — la — Ке.	8	888 $\frac{8}{9}$	$\frac{8}{9}$
	9	875.	$\frac{81}{72} \left(\frac{7}{8} \right)$
	10	866 $\frac{2}{3}$	$\frac{13}{15}$
	11	854 $\frac{1}{6}$	$\frac{41}{48}$
	12	843 $\frac{7}{10}$	$\frac{27}{32}$
	13	833 $\frac{8}{10}$	$\frac{25}{30} \left(\frac{5}{6} \right)$
Буцавр.	Zω.	14	$\frac{65}{80} \left(\frac{13}{16} \right)$
		15	$\frac{4}{5}$
h — si	16	790.	$\frac{79}{100}$
	17	781 $\frac{1}{4}$	$\frac{25}{32}$
	18	766 $\frac{2}{3}$	$\frac{46}{60} \left(\frac{23}{30} \right)$
c.—do.—Πη.	19	750.	$\frac{3}{4}$
	20	712 $\frac{1}{3}$	$\frac{52}{73}$
	21	700.	$\frac{14}{20} \left(\frac{7}{10} \right)$
	22	694 $\frac{4}{10}$	$\frac{25}{36}$
	23	686 $\frac{8}{10}$	$\frac{33}{48} \left(\frac{11}{10} \right)$
d.—re.—Πα.	24	666 $\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3}$
	25	650.	$\frac{39}{60} \left(\frac{13}{20} \right)$

	26	640	$\frac{32}{50}$	$\frac{16}{25}$
	27	$633 \frac{1}{3}$	$\frac{19}{30}$	
	28	625	$\frac{15}{24}$	$\left(\frac{5}{8}\right)$
	29	$619 \frac{1}{21}$	$\frac{13}{21}$	
Βυζαντ.	Bov.	30	$\frac{61}{100}$	
		31	$\frac{3}{5}$	
e.—mi.—	32	$593 \frac{3}{4}$	$\frac{19}{32}$	
	33	$583 \frac{3}{10}$	$\frac{28}{42}$	$\left(\frac{7}{12}\right)$
	34	575	$\frac{23}{40}$	
f.—fa.—Γα.	35	$562 \frac{1}{2}$	$\frac{9}{16}$	
	36	550	$\frac{11}{20}$	
	37	$541 \frac{7}{10}$	$\frac{13}{34}$	
	38	$533 \frac{3}{10}$	$\frac{16}{30}$	$\left(\frac{5}{15}\right)$
	39	$526 \frac{3}{10}$	$\frac{20}{38}$	$\left(\frac{10}{19}\right)$
	40	$520 \frac{8}{10}$	$\frac{25}{48}$	
	41	$510 \frac{4}{10}$	$\frac{49}{96}$	
g'—sol'—Δι.	42	500	$\frac{1}{2}$	

(Μετάφρασις ἐκ τῆς «Neue Musik Zeitung»)

Κ. Α. ΨΑΧΟΣ

ΣΗΜ. : Ἡ ἄνευ ἀδείας τοῦ κ. Ψάχου ἀναδημοσίευσις τοῦ ἀρθροῦ τούτου μετὰ τῶν ἀριθμῶν τοῦ συστήματός του, ἀπαγορεύεται.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΜΠΕΛΕΤ

Μετὰ τὸν Σαμάρα καὶ τὸν Κόκκινο, καὶ ἄλλος ἀληθινὸς ἀρτίστας ἐξέλιπε. Ὁ ἐκλεχτὸς συνθέτης σωρείας ὠραίων τραγουδιῶν, πού μὲ τὴ χάρι των (κράμα λεπτοῦ αἰσθήματος καὶ ἀριστοκρατικοῦ στοχασμοῦ) γαλουχηθῆκανε δύο γενεές, πέθανε πρὸ λίγου καιροῦ στὸ Λονδίνο, ὅπου διέμενε ἀπὸ πολλὰ χρόνια.

Ἀντίθετα πρὸς τὴν σημερινὴν ἐποχὴ τοῦ ἀρριβισμού καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς νοθείας, ὁ Ἑπτανήσιος καλλιτέχνης γεννήθηκε καὶ ἔδρασε στὴν πρωτοπόρον ἐκείνη ὄσφ καὶ ἀγνήν ἐποχὴ, ὅπου ὁ μουσικός, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα ὁ καλλιτέχνης, διάλεγε τὴν τέχνη του ἀπὸ ἔνστικτο, μ' ἄλλα λόγια ἀπὸ ἀνυπερβλητὴ ἀνάγκη, καὶ γι' αὐτὸ οἱ μουσικοὶ τύποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διεκρίνοντο ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ταλέντο τους, ὅτι ἦσαν ἀκόμη ἀπαλλαγμένοι καὶ ἀπὸ κάθε ἐλάττωμα ματαιοδοξίας, θορυβώδους ἀναδειξέως ἢ φιλοκερδείας, ὅπως συμβαίνει δυστυχῶς στὴν ἐποχὴ μας ὅπου ἡ Τέχνη ἐκπροσωπεῖται (πλὴν μερικῶν ἐξαιρέσεων) ἀπὸ παρανοημένους καὶ ὅλως διόλου ξένους πρὸς αὐτήν. Ὅσοι ἐγνώρισαν καὶ συνδεθῆκανε μὲ τὸν καλλιτέχνη πού ἔφυγε, θὰ θυμοῦνται μαζὺ μὲ τὸν ἐμπνευσμένον ἀρτίστα καὶ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὰ πολλὰ του χαρίσματα, τὸν μελίχιο, τὸν ἀριστοκράτη, τὸν σεμνὸ καὶ εἰλικρινῆ, πού ἀποτελοῦσε ἓνα πειστικὸ τεκμήριο ὅτι ὁ καλλιτέχνης καὶ ὁ ἐξαιρετικὸς ἄνθρωπος εἶνε δύο πράγματα συνυφασμένα.

Ὁ Ναπολέων Λαμπελὲτ ὡς μουσικός ὑπῆρξε πρὸ παντὸς ἓνας Liediste μὲ χαρακτῆρα κατ' ἐξοχὴν λαϊκός. «Ἡ γυφτοπούλα» «Ἡ Νεράϊδες» «Ἡ Ἄγνωστη» «Τ' ἀγέρι τ' ἀπαλὸ» «τὸ ἄσμα τοῦ Διὸς καὶ τῆς Σεμέλης» εἶνε ὅλα τραγούδια μιᾶς λεπτῆς ἐμπνεύσεως, καὶ ἀγνωστάτου ἐλλ. χρώματος. Θυμοῦμαι ἀκόμη τὴν βαθειὰ ἐντύπωση πού ἔκαμαν μερικὰ ἀπ' αὐτὰ ὅταν τὸ 1925 τὰ τραγούδησε στὸ Παρίσι ὁ κ. Θ. Ἀμούργης.

Πλὴν τῶν τραγουδιῶν συνέθεσε ἐπίσης καὶ πολλὰς χορωδίες γιὰ ἐκκλησιαστικὸ χορὸν, καθὼς καὶ μίαν λειτουργίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ποὺ ἐκτελεῖται συχνὰ στὴν Ἑλλ. ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Λονδίνου.

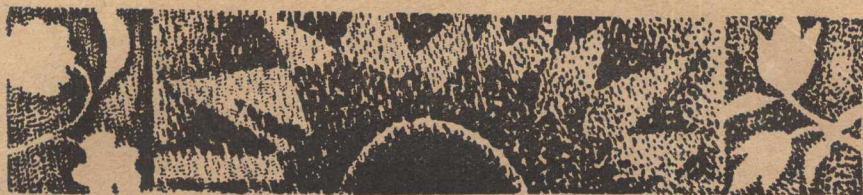
Ἐργατικὸς καὶ πολὺγραφος καθὼς ἦτο, ἔδωσε ἀκόμη καὶ εἰς τὸ θέατρον ἀξιόλογα ἔργα καθὼς εἶνε τὸ «Γιασμὰκ» «Τὸ διάβα τῆς Ἀφροδίτης» ὁ «Χορὸς τῆς σκιᾶς» «ὁ Βαλεντῖνος» «Ἡ Φενέλλα» ὡς καὶ τὸ ἀριστουργηματικὸ μουσικὸ μιμόδραμα «Τὸ ὄνειρο τοῦ Πιερότου».

Εἶνε δυστυχῶς ἀναμφισβήτητο ὅτι μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ν. Λαμπελέτ, χάνεται κ' ἓνας ἀπὸ τοὺς πειρὸ ξεχωριστοὺς συνθέτας ποὺ παρήγαγε ἡ Ἑλλάς, μέσα στὰ τελευταῖα χρόνια τοῦ αἰῶνός μας.

Σ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑΤΟΣ.

Αἱ συζητήσεις καὶ ὁ θόρυβος ποῦ γίνεται τώρα τελευταῖα γύρω ἀπὸ τὴν ἰδέα τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἐθνικοῦ μελοδράματος μὲ ἕκαμαν νὰ ἀναπολήσω παλαιὰ γεγονότα ποῦ σχετίζονται μὲ τὴν πρώτη συγκροτημένη δραῖα τοῦ ἑλληνικοῦ μελοδράματος στὴν ὁποία καὶ ἐγὼ συνέβαλα κατὰ τι-

Ἦταν ἐποχὴ, ποῦ ὁ γνωστὸς μουσικοσυνθέτης Ναπολέον Λαμπελὲτ προσπαθοῦσε νὰ διδάξῃ καὶ νὰ δώσῃ στὰς Ἀθήνας μιὰ παράστασι μὲ Ἑλληνας τραγουδιστάς, τὸ ἔργον τοῦ Κερκυραίου μουσουργοῦ Ξύνδα ὁ «Ἑποψήφιος Βουλευτής», πράγμα ποῦ ἐπὶ τέλος τὸ κατώρθωσε γιὰ πρώτη φορὰ νὰ δοθῇ στὸ θέατρο τοῦ Μπούκουρα.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ ὑποφαινόμενος διατηροῦσα ἐμπορορραφεῖο στὴν ὁδοῦ Ἁγίου Μάρκου, τῇ δὲ συντροφιά μου ἀποτελοῦσαν τὰ μέλη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνακτορικοῦ χοροῦ.

Τὸ τραγοῦδι μοῦ ἄρρεσε ὑπερβολικὰ καὶ κάθε βράδῳ ἢ παρέα μου καὶ ἐγὼ συγκεντρωνόμαστε καὶ τραγουδοῦσαμε τὰ διάφορα τραγοῦδια, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον καντάδες, ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ μιὰ σκέψις ἐπίμονα μᾶς ἀπασχολοῦσε, ἡ ἰδρυσις ἐνὸς εὐπροσώπου ἑλληνικοῦ μελοδράματος.

Ὅστερα ἀπὸ μακροῦνές συζητήσεις ἐφθάσαμε στὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ κυριώτερα στελέχη ὑπῆρχαν καὶ γιὰ νὰ λάβῃ σάρκα καὶ ὄσῳ ἡ ἰδέα αὐτὴ θὰ ἔπρεπε νὰ εὑρεθοῦν χρήματα. Χρήματα ὅμως δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ εὑρεθοῦν καὶ τότε ἔλαβα τὴν ἀπόφασιν νὰ ἀναλάβω ἐγὼ μόνος μου τὰ ἔξοδα τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ μελοδραματικοῦ θιάσου καὶ ἐτέθη ἐπὶ τὸ ἔργον τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ θιάσου.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, πρέπει νὰ σημειώσω, στὴν Πλατεῖα τοῦ Συντάγ-

ματος τραγουδοῦσαν ἀκόμη ἀμανέδες καὶ ὡς εἶναι εὐνόητο ἐχρειάσθη νὰ καταβληθοῦν πολλοὶ κόποι γιὰ τὸν καταρτισμὸ τοῦ θιάσου, τῶν κυριωτέρων κατ' ἀρχὰς προσώπων καὶ κατόπιν τοῦ κόρου. Ἰδίως συνητησαμε μεγάλες δυσκολίες στὴν ἐξεύρεσι καὶ τῇ συγκρότησι τοῦ γυναικείου κόρου. Τέλος κατώρθωσα νὰ συγκεντρώσω τὶς φωνὲς τοῦ ἤθελα κατόπιν πολλῶν κόπων καὶ σημαντικῶν ἐξόδων.

Ὡς μαέστρο προσέλαβα τὸν ἀρχιμουσικὸ Σπύρο Μπεκατώρο καὶ ὡς βοηθόν του γιὰ τὴν προγύμνασιν τῶν κόρων τῇ Δα' Ἐλπίδα Καούκη, τὴν κατόπιν σύζυγον τοῦ Λουδ. Λαμπελέτ.

Ὁ θίασος ἀπετελέσθη ἀπὸ τὴν κ. Αἰκ. Λάνδη (ὑψηφωνον) ἀπὸ τὴ Κέρκυρα, τὸν Ι. Ἀποστόλου (ἄξύφωνο) ἀπὸ τὸ Μενίδι, τὸν Κώνστ. Κωστέλλον (βαρύτονον) ἀπ' τὸ Γαλαξειδί, Μιχ. Μαντζάραν (βαθύφωνον), τὸν Ἄν. Λάνδην (μπουφοκωμικόν) καὶ ἄλλα δευτερεύοντα πρόσωπα, ἀρχίσαμεν δὲ ἀμέσως τὰ τακτικὰ μαθήματα ἐπὶ 6 μῆνες.

Μία ἀπὸ τὶς πρώτες φροντίδες μου ἦταν νὰ προμηθευθῶ τὸ κατάλληλο βεστιάριο ἀπὸ τὸ Μιλᾶνο, γιὰ τὰ διάφορα ἔργα τοῦ ὑπελογίζαμε νὰ ἀνεβάσουμε καὶ τὸ πρῶτο ἔργο τοῦ προετοιμάσαμε ἦταν ἡ «Μπετλή» τοῦ Ντονιζέτι. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὅλοι οἱ ἄσπονδοι φίλοι, γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι, ἔλεγον ὅτι ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις δὲν πηγαίνει στὴ μουσικὴ καὶ διάφορα ἄλλα ἀπογοητευτικὰ λόγια ἄκουα ἀπὸ παντοῦ. Μόνο τὰ θεατρὰ λόγια τοῦ σοφοῦ κ. Ραγκαβῆ μοῦ ἔδωσαν παρηγοριά, ὁ ὁποῖος μὲ ἐκάλεσε μίαν ἡμέρα σπιτι του, μοῦ ἐζήτησεν διάφορες πληροφορίες γιὰ τὸ ἔργον μου, στὸ τέλος δὲ μοῦ εἶπε . . . «Σᾶς θεωρῶ ὑπεράνθρωπον, διότι καὶ ἐγὼ μὲ ὅλα μου τὰ μέσα καὶ τὴν ἰσχὺν στὰ 1842 προσεπάθησα νὰ συγκροτήσω μικρὸν μελοδραματικὸν θίασον ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον». Καὶ ὅμως ἡ πρώτη παράστασις τοῦ ἐδόθη στὰς 20 Δεκεμβρίου 1888 στὸ Δημοτικὸ Θέατρο Ἀθηνῶν μπροστὰ σὲ πυκνὸ ἀκροατήριον ἐσημείωσε λαμπρὴ ἐπιτυχία, παρευρέθη δὲ σ' αὐτὴν καὶ ὀλόκληρη ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια, εἰς ἐμὲ προσεφέρθη στέφανος κ.λ.π.

Ἐπηκολούθησε 2α καὶ 3η παράστασις τοῦ ἔργου τὴν 21 καὶ 22 Δεκεμβρίου».

Χαρακτηριστικὸν τῆς στενῆς ἀντιλήψεως τοῦ ἐπικρατοῦσε τότε στὸ λαό, εἶναι τὸ ἐξῆς περιστατικόν :

Ὅταν ἐζήτησα ἀπὸ τὸν τότε Δήμαρχο μερικὲς σημαῖες γιὰ νὰ διακοσμήσω τὸ θέατρο κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν παραστάσεων, ὁ τότε Δήμαρχος κ. Φιλίμων ἀρνῆθηκε νὰ τὶς παραχωρήσῃ, διότι τὸ ἔργο δὲν ἦταν Ἑλληνικὸ καὶ τίποτε δὲν μπορούσε νὰ μεταλλάξῃ τὴν ἀπόφασί του, οὔτε καὶ αἱ ἐξηγήσεις μου ὅτι οἱ ἐκτελεσταὶ ἦσαν Ἑλληνες. Τὸν παρεκάλεσα ὅμως νὰ

παρευρεθῆ τουλάχιστον στήν παράστασι· καί πράγματι ὁ Φιλῆμων ἦλθε καί στήν προεμέρα καί τήν ἐπομένην ἔκανε τήν ἐξῆς ἀνακοίνωσι στό δημ. συμβούλιον : σᾶς καθιστῶ γνωστό ὅτι ἔχομε ἑλλην. μελόδραμα χάρις στόν κ. Καραγιάννη. Ἡ δὲ πρώτη του παράστασις ἐπέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Στὰς 24 τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου ἀνεχωρήσαμεν γιὰ τὴν Αἴγυπτον καί στίς 2 Ἰανουαρίου 1889 ἐδώσαμε στό θέατρο Ζίζινια τῆς Ἀλεξανδρείας τὴν πρώτην παράστασι μετὸν « Ὑποψήφιο Βουλευτή ». Τὸ θέατρο ἦταν κατάμεστο καί ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ κοινοῦ μεγάλος.

Ἐπηκολούθησαν καί ἄλλαι παραστάσεις μετὴν Λουκία ντὶ Λαμερμούρ, τὴ Φαβορίτα, τὴν Κυρὰ Φροσύνη. Ἐν ὄλῳ στήν Ἀλεξάνδρεια ἐδώσαμεν 24 παραστάσεις, κατόπιν ἐπήγαμεν στό Κάιρο ὅπου ἐδώσαμεν 8 παραστάσεις εἰς τὸ Χεδιβιάλ θέατρο, ὅπου ἐπίσης ὁ ἐνθουσιασμὸς τῆς ἑλλην. κοινότητος ἦταν ἀπερίγραπτος. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπαιχθῆ καί ὁ Μάρκος Μπότσαρης ποῦ ἔκαμε στοὺς Ἕλληνας μεγάλην αἴσθησι. Ἐπρόκειτο δὲ νὰ παιχθῆ καί τὴν ἐπομένην ἀλλὰ ὁ Χεδίβης παρεκάλεσε τὸν Ἕλληνα πρόξενον νὰ μὴ παιχθῆ διότι ἔθιγε τὴν οἰκογένειάν του. Ὁ δὲ πρόξενος μετὸν ἐκάλεσε καί μοῦ ἀνεκοίνωσε τὴ θελησί του καί ἐγὼ φυσικὰ συνεμορφώθηκα καί ἀντ' αὐτοῦ ἐξετέλεσα τὴν Ὑπνοβάτιδα. Τὴ βραδυὰ ἐκεῖνη ἀντιπρόσωπος τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος μοῦ προσέφερε ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀσημένιον στέφανον καί μετὸν προσεφώνησε θερμότερα.

Τὴν 1ην Μαρτίου ἀνεχωρήσαμεν γιὰ Κων/πολιν. Οἱ παραστάσεις ἀρχισαν ἐκεῖ ὑπὸ καλλίστους οἰωνοὺς, ὑπῆρχε ὅμως λογοκρισία καί μᾶς ἀπέκλεισαν μερικὰ ἔργα. Ἐδώσαμε μ' ὅλα ταῦτα ἐντὸς 2 1/2 μηνῶν ἀρκετὰς παραστάσεις μετὰ πάρα πολὺν καλὰς εἰσπράξεις.

Κατόπιν κατήλθαμε στὴ Σμύρνη καί ἀρχίσαμε τὶς παραστάσεις στό θέατρο Καλέργη « Ἐδέμ ». Ἐκεῖ ἐμείναμε 2 μῆνες περίπου. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ κατόπιν διαφωνίας ἐδέχθηκα τὴν παραίτησιν καί ἀποχώρησιν ἐκ τοῦ θιάσου τοῦ διευθυντοῦ τῆς ὀρχήστρας κ. Μπεκατώρου, τὸν ὁποῖον ἀμέσως ἀντικατέστησεν μετὰ μεγάλην ἐπιτυχίαν καθ' ὅλην τὴν ὑπόλοιπον περιοδείαν μας ἡ προγυμνάστρια τοῦ χοροῦ κ. Ἐλπίδα Λαμπελέτ. Καί κατόπιν ἐπανήλθαμε στὰς Ἀθήνας καί ἀρχίσαμε τὸν Αὐγούστο τὶς παραστάσεις στό νέο Φάληρο ὅπου ἐμείναμε 40 ἡμέρας.

Στὸ Φάληρο μοῦ συνέβη καί ἓνα λυπηρὸ καί καταστρεπτικὸ εἰς ἐμὲ καί τὸ ἔργο μου ἐπεισόδιον. Ὑπῆρχε τότε συνήθεια οἱ ἠθοποιοὶ νὰ πληρώνωνται μιὰ δεκαπενθημερία καί ἐγὼ μιὰ Παρασκευὴ ὅπου ἔληγε ἡ δεκαπενθημερία δὲν εἶχα νὰ πληρώσω. Εἶδοποίησα τὸ θιάσον ὅτι θὰ τοὺς πληρώνα τὴν ἐπομένη Κυριακῇ. Ἀλλὰ ὁ δξύφωνος Ἀποστόλου, τὸν ὁποῖον ἔστειλα μετὸν ὑπηρετῆ μου ἓνα μέρος δηλ. 200 δρχ. δὲν τὰς ἐδέ-

χθη και τὴ βραδυὰ ἐκείνη ποῦ εἶχαμε μεγάλη πέννα δὲν ἤθελε νὰ τραγουδήσῃ. Πρέπει ἀκόμα νὰ προσθέσω ὅτι τὴ βραδυὰ ἐκείνη παρίστατο καὶ ὁ Τρικουπῆς καὶ ἀρκετοὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου ποῦ εὐρίσκετο ἀγκυροβολημένος στὸ Φάληρο καὶ ὁ Ἀποστόλου, ἂν καὶ ἐπανειλημμένως τὸν παρεκάλεσα, δὲν ἐννοοῦσε νὰ συμπράξῃ στὴν παράστασι. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀναγκάσθηκα νὰ ἀναγγείλω τὴν ἀναβολὴν τῆς παραστάσεως γιὰ τὴν ἐπομένην καὶ νὰ πῶ ὅτι ἐπιστρέφονται ἀπὸ τὸ ταμεῖον τὰ εἰσιτήρια. Τὸ περιστατικὸ αὐτὸ μὲ ἔκαμε νὰ σκεφθῶ ψυχραιμότερα τὶ ἔπρεπε εἰς τὸ ἐξῆς νὰ κάμω. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη εὐρισκόμεθα στὶς παραμονὲς τῶν γάμων τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου καὶ ἐπρόκειτο συνεπῶς νὰ γίνουν ἐορταί. Ἐσκέφθηκα τότε, μὴ ἔχοντας ἄλλο ἔργο νὰ παρουσιάσω, νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν Λήμαρχο Φιλήμονα μιὰ ἐπιχορήγησι γιὰ νὰ μείνομεν στὰς Ἀθήνας. Δυστυχῶς μοῦ ἠρνήθη κατηγορηματικῶς. Κατόπιν αὐτοῦ ἀπεφάσισα νὰ πάω στὸ Παρίσι ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκεῖ ἐκθέσεως. Παρευθὺς λοιπόν, προπορεύθηκα μὲ τὸν Λουδοβικὸν Λαμπελὲτ γιὰ τὴν Μασσαλία καὶ ἀπὸ κεῖ στὴν Ἰταλία. Στὸ Παρίσι προσπαθοῦσαμε νὰ βροῦμε θέατρο, ἀλλὰ ἐστάθη ἀδύνατο. Ἀναγκασθήκαμε γι' αὐτὸ νὰ ζητήσουμε θέατρο στὴ Μασσαλία, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐστάθη ἀδύνατο· διότι τὸ δημοτικὸ θέατρο ἐπισκευαζόταν, ἐνῶ στὸ μοναδικὸ θέατρο «Γυμνάσιο» ἔπαιζε μιὰ γαλλικὴ εἰταιρεία καὶ ἔτσι ἀναγκάσθηκα νὰ συμφωνήσω μὲ τὸ Γάλλο ἐργολάβον νὰ τοῦ πληρώσω 2.000 φράγκα τὴ βραδυὰ ὡς ἀποζημίωσι γιὰ ὅσες παραστάσεις κάνω. Οἱ παραστάσεις μου ἐκεῖνες ἐτέφθησαν ἀπὸ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία.

Μετὰ τὸ πέρας δὲ αὐτῶν ἐτοιμασθήκαμε νὰ πάμε στὴ Ρουμανία διὰ Τεργέστης. Στὴν Τεργέστη ἤλθα σὲ συνεννόησι μὲ ἓνα θεατρῶν ἡ τοῦ Πολυθεάματος γιὰ νὰ δώσουμε 7 παραστάσεις. Καὶ τότε ἐωρτάσαμε μὲ τὴν ἐκεῖ ἑλλην. παροικίαν τοὺς γάμους τοῦ Διαδόχου. Ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου παρισταμένου καὶ τοῦ στρατηγοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως ἐδώσαμε τὸ «Μάρκο Μπότσαρη» σὲ πανηγυρικὴ ἀλησμόνητη παράστασι.

Κατόπι ἀνεχώρησα μὲ τὸ θίασό μου μέσφ Φιοῦμε, Βουδαπέστης γιὰ τὴν Ρουμανία. Δυστυχῶς δὲν κατορθώσαμε νὰ ταξειδεύσουμε ποταμοπλοικῶς στὸ Γαλάτσι τῆς Ρουμανίας καὶ ἀναγκασθήκαμε νὰ μείνομε σ' ἓνα χωριὸ τοῦ ποταμοῦ ποῦ εἶχε κατοίκους κατὰ τὸ πλεῖστον Ἑβραίους καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχαμε χρήματα γιὰ τὴ συνέχεια τοῦ ταξιδιοῦ ἐζητήσαμε νὰ μᾶς σταλοῦν ἀπὸ τὸ γνωστὸ γραφεῖο τῆς Τεργέστης τοῦ κ. Ξυδιᾶ, ποῦ μοῦ ἔστειλε 2.000 φιορίνια καὶ ἔτσι ἠμπορέσαμε νὰ φθάσουμε στὸ Γαλάτσι, ἀπ' ὅπου ἀμέσως ἐπέστρεψα τὰ χρήματα.

Στὸ Γαλάτσι καὶ Βραῖλα ἐμείναμε 3 μῆνες καὶ στὸ διάστημα αὐτὸ

ἐπῆγα δύο φορές στὸ Βουκουρέστι γιὰ νὰ ἐξασφαλίσω 1000 φράγκα τὴν παράστασι, χωρὶς καὶ νὰ τὸ κατορθώσω. Ὁ Ρουμανικὸς τύπος, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσω, ἔγραψε κολακευτικώτατα γιὰ τὸ θίασο, ἂν καὶ μὲ τοὺς Ρουμάνους αἱ σχέσεις μας δὲν ἦσαν καὶ πολὺ φιλικές.

Ἐπειτα μετὰ προηγουμένην συνεννόησι, ἐφύγαμε γιὰ τὴν Ὀδησό. Ὁ πρόξενος τῆς Ὀδησοῦ κατόπιν παρακλήσεώς μου ἔπεισε τὴν Ἑταιρεία καὶ μοῦ ἔστειλε 3 βαγόνια στὸ χωριὸ Ρένιο παρὰ τὸν Προῦθο.

Ἰωάννης Καραγιάννης

Τὰ βαγόνια ἐστάλησαν μὰ ἂν καὶ ἔπεφτε μεγάλο χιόνι, κατορθώσαμε νὰ φθάσωμε στὴν Ὀδησό καὶ ἀρχίσαμε τὶς παραστάσεις. Ἐσημειώσαμε ἐκεῖ μεγάλη ἐπιτυχία καὶ εἴχαμεν γενναῖες εἰσπράξεις, διότι οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ὑποστηρίξουν τὸ θίασο.

Ὁ θιάσός μας μάλιστα ἔκαμε σοβαρὸ ἀνταγωνισμὸ στὸν ἰταλικὸ θίασο, ποὺ ἔπαιζε τότε στὸ μεγάλο βασιλικὸ θέατρο τῆς πόλεως καὶ τὸν ἐξημίωσε 70 χιλ. ὀύβλια, ποσὸν σεβαστὸν γιὰ τὴν ἐποχὴν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Αὐτοκρατορία μᾶς ἔκαμε τὴν πρότασιν νὰ δώσουμε μὴ εὐεργετικὴ παράστασις διὰ τὴν νῆσον Σαχαλίην, ποῦ ἦταν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς προῖμα ποῦ δεχθήκαμε εὐχαρίστως.

Κατόπιν ἡ ἑλλην. κοινότης Ὀδησοῦ μὲ παρεκάλεισε νὰ δώσω μίαν παράστασιν ὑπὲρ τῆς κοινότητος. Ἐδέχθην καὶ ἐπρότεινα νὰ δοθῇ μὲ τὸ ἔργον «Λουκία» τοῦ Λαμερμούρ» ἀλλὰ γιὰ τὸ ἔργον αὐτὸ εἶχαν μεγάλας ἀντιρροήσεις τὰ κυριώτερα μέλη τῆς κοινότητος, διότι πρὸ μικροῦ καιροῦ εἶχε δοθῆ ἀπὸ μεγάλον ἰταλικὸν θίασον ἡ παράστασις αὐτὴ καὶ εἶχον ἀμφιβολίας, ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου.

Ὑπερίσχυεν ἡ ἐπιμονὴ μου καὶ ἐδώθη ἡ παράστασις αὐτὴ μὲ τὴν σύμπραξιν τῆς 85 μελοῦς χοροφδίας τοῦ Ἰταλικοῦ μελοδραματικοῦ θιάσου καὶ ἡ ἐπιτυχία ἦτο τεραστία.

Προτοῦ φύγω ἐξ Ὀδησοῦ ἡ ἑλλην. κοινότης μου παρέδωσε ἐντὸς πολυτελοῦς λευκώματος τὸ κατωτέρω εὐχαριστήριον ἔγγραφον.

Πρὸς τὸν κ.

Ἰωάννην Καραγιάννην

Διευθυντὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Μελοδραματικοῦ Θιάσου

Ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης Ὀδησοῦ εὐφροσύνως ἀκροασαμένη τῶν Ἑλληνοφόνων μελοδραμάτων, ὅσα ὁ ὑπὸ τὴν ὑμετέραν διεύθυνσιν θίασος ἐπιτυχῶς ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα θεατρικῆς σκηνῆς, καθήκον αὐτῆς ἡγεῖται ν' ἀπευθύνῃ Ὑμῖν, ἀξιότιμε κύριε, τὰ ἐγκάρδια αὐτῆς συγχαρητήρια διὰ τοὺς εὐγενεῖς ἀγῶνας, οὓς ἐξ ἰδίας αὐτοβουλίας ἀνεδέχθητε πρὸς ἴδρυσιν εὐπροσώπου Ἑλληνικοῦ Μελοδράματος.

Ἐὰν τοὺς ἀπαρτίζοντες τὸν ὑμέτερον θίασον καλλιτέχναι οἱ ἐν Ὀδησοῦ Ἑλληνας ἐπῆρσαν καὶ ἐπεκρότησαν ἐνθουσιωδῶς ὡς ἐκτελεστίαι, ἀθροοὶ παριστάμενοι πάντοτε εἰς τὰς γενομένας ἐκτελέσεις, τὸν μεγαλείτερον ὅμως καὶ δικαιοτέρον ἔπαινον ἐπεφυλάξαντο δι' ὑμᾶς, τὸν συμπαθῆ ἰδρυτὴν καὶ διευθυντὴν τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ Μελοδραματικοῦ Θιάσου, τὴν σύστασιν του καὶ τὴν ἀξιοσημείωτον προαγωγὴν του ὀφείλοντος εἰς μόνην τὴν ὑμετέραν ἐθελουσίαν καὶ ἀληθῆ αὐταπάρησιν.

Ἐπιτυχόντες Ὑμεῖς δι' ἀγρύτων κόπων καὶ βαρυνάτων χρηματικῶν θυσιῶν νὰ πραγματοποιήσητε πόθον τοῦ καθ' ὑμᾶς ἑλληνικοῦ κόσμου, θεωρούμενον τέως ἀνεκπλήρωτον ἠδυνήθητε καὶ τὰς εἰς τὸ ἔργον τοῦτο συμπαρομαρτιούσας δυσχερείας τελεσφόρως νὰ ὑπερνικήσητε καὶ τὰς καλλιτεχνικὰς ἀπαιτήσεις τῶν τε ὁμογενῶν καὶ τῶν ξένων νὰ ικανοποιήσητε κατὰ τὸ δυνατόν. Δικαίως ὄθεν, Ἀξιότιμε Κύριε. ἀπεσπάσατε μετὰ τῶν ἔπαινων καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων, ὅσοι, χάρις εἰς

τὴν Ὑμετέραν φιλόμουσον πρωτοβουλίαν, ἠντύχησαν τὸ πρῶτον νὰ ἐνω-
τισθῶσι τῆς Ἑλληνίδος φωνῆς, προσαρμοζομένης ἐν μελοδράματι εἰς τοὺς
ἠδεῖς τῆς μουσικῆς φθόγγους.

Ἐευχόμενοι Ὑμῖν ἵνα θάλαρὰ καὶ ἀδιάπτωτος ἐπιτυχία στέφει πάν-
τοτε τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς σκηρῆς Ὑμετέρους εὐγενεῖς ἀγῶνας, διατε-
λοῦμεν μετὰ διακεκριμένης πρὸς Ὑμᾶς ὑπολήψεως.

Ἐν Ὁδησῶ τῇ 23 Μαρτίου 1890.

(Ἐπονται ὑπογραφαί).

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐτοιμάσθηκα νὰ πάω γιὰ δευτέρα φορὰ στὴν Κων/πολι
καὶ ἐκεῖ ἐδώσαμεν στὸ θέατρον Μνηματακίου ἀρκετὲς παραστάσεις.

Τόσῃν δὲ ἐντύπωσιν ἔκαμαν εἰς τὸ κοινόν, ὥστε μᾶς προσεκάλεσαν
νὰ δώσωμε παραστάσιν καὶ στὸ περίφημο θέατρο τοῦ Γυλδίς. Σημειω-
τέον ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραστάσεως με εὐχαρίστησεν ὁ Σουλτά-
νος τρεῖς φορὰς δι' ἀπεσταλμένου, καὶ με ῥώτησε διὰ μέσον ἑνὸς Τούρ-
κου πασᾶ τί παρᾶσημον μοῦ ἀπένειμεν ἢ ἑλλην. κυβέρνησις γιὰ νὰ μοῦ
δοθῆ ἀνάλογον.

Ἡ στιγμὴ αὐτὴ γιὰ μένα ἦταν πολὺ λεπτή, διότι δὲν ἤθελα
νὰ ἐκθέσω τὸ Κράτος μας ὅτι δὲν ἀνταμείβει τίς ὑπηρεσίες τῶν πολι-
τῶν, καὶ ἀπῆντησα ὅτι δὲν ἔμεινα ἀρκετὸ καιρὸ στὴν Ἑλλάδα καὶ δὲν
ἐδόθη καιρὸς εἰς τὴν Κυβέρνησιν πρὸς ἀπονομήν.

Ἐπίσης με ἐρώτησε ποιὸς μουσικοὺς θεωρῶ ἀξιόυς παρασημοφο-
ρήσεως.

Εἰς ἀπάντησιν παρουσίασα 10 ἐκ τῶν καλλιτέρων καὶ τότε ἀπένειμε
εἰς αὐτοὺς καλλιτεχνικὰ παρᾶσημα, εἰς ἐμὲ δὲ τὸ παρᾶσημο μετζίτιὲ Δ'
τάξεως καὶ 200 λίρες.

Σὲ λίγες μέρες διέλυσα τὸν θίασον, διότι τὰ ἔξοδα ἦσαν πολὺ μεγάλα
καὶ δὲν ἀνταποκρίνοντο εἰς τὰ ἔσοδα, καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ δὲν εἶχα πιά ἄλ-
λην περιοσίαν γιὰ νὰ τὴν διαθέσω γιὰ τὸ σκοπὸ μου αὐτὸ καὶ ἔτσι ἡ
τελευταία παρᾶστασις ἦταν μιὰ εὐεργετικὴ με τίς εἰσπράξεις τῆς ὁποίας
ἠμπόρεσα νὰ πληρῶσω μερικὰ χρῆμα, τυπογραφικὰ κλπ.

Ἐτσι ἐτελείωσε ἡ εὐγενικὴ αὐτὴ προσπάθεια νὰ ιδρύσουμε καὶ συν-
τηρήσουμε στὴ ζωὴ γιὰ δυὸ περίπου χρόνια ἑλλην. μελόδραμα.

Ἐπιστρέφοντας μετὰ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι ἐπῆγα στὴν Ἰταλία
γιὰ νὰ περισυλλέξω τοὺς διαφόρους ἠθοποιοὺς καὶ ἀνασυγκροτήσω
στάς Ἀθήνας τὸ μελόδραμα, ὅπου καὶ ὁ Δῆμος Ἀθηναίων διέθεσε τρ
ποσὸν τῶν 10 χιλ. δραχ. γιὰ νὰ εἰμπορέσω νὰ τὸ κατορθώσω. Ἀλλὰ
δυστυχῶς τότε ἦταν πρωθυπουργὸς ὁ Δεληγιάννης καὶ λόγῳ τῶν πολιτι-

κῶν μου φρονημάτων, ἐπειδὴ ἤμουν μὲ τὸ κόμμα τοῦ ἀειμνήστου Χ. Τρικούπη, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔδιδε τὴν σχετικὴν ἔγκρισιν ὁ τότε Νομάρχης, δὲν εἰμπόρεσα νὰ πάρω τὰ χρήματα αὐτά.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπὸ τὸ Παλάτι μου ἔστειλαν καὶ τὸ σεβαστόν (!) ποσὸν τῶν δρ. 300. Τὸ πρῶγμα ἠθελήσαμεν τότε μὲ τὸν φίλον Ι. Καμπούρογλου νὰ σχολιάσωμεν γιὰ τὸ ἀστεῖον ποσὸν ποῦ ἡ βασιλικὴ γενναιοδωρία ἠυδόκησε νὰ μᾶς χορηγήσῃ. Δὲν τὸ ἐκάμαμεν ὅμως, περιορισθέντες νὰ τὸ ἀναγγείλουμε διὰ τῶν ἐφημερίδων, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ εὔρεθῃ ἄλλος νὰ ἐνισχύσῃ περισσότερο τὴν προσπάθειά μας.

Συνοψίζοντας τὶς ὕλικές θυσίαι γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦ μελοδράματος, πρέπει νὰ σημειώσω ὅτι συνολικῶς δαπάνησα 140 χιλ. περίπου χρυσῆς δραχμῆς μὲ ἀξίαν 40.000 τοῦ βεστιαρίου ποῦ εἶχε ἀγορασθῆ ἀπὸ τὴν Ἰταλία.

Γενικὰ γιὰ τὴν προσπάθεια ἐκείνη εἰμπορεῖ νὰ λεχθῆ ὅτι παρὰ τὰς μεγάλας δυσχερείαις καὶ τὴν κατόπι πρόσκαιρη διάλυσι τοῦ μελοδραματικοῦ θιάσου, ἡ ἰδέα τοῦ ἑλλ. μελοδράματος, γιὰ τὴν ὁποία ἀγωνίσθηκα ὅσο μποροῦσα, ἔρριζοβόλησε καὶ ὁ σπόρος ποῦ ρίξαμε ἐκαρποφόρησε. Τὸ ἀρχινημένο ἔργο ἐσυνεχίσθη ἀπὸ ἄλλους καὶ ἔτσι ἀνεφάνη τὸ νεώτερον ἑλληνικὸν μελόδραμα καὶ τώρα στὰ γηρατεῖά μου πτωχὸς ἐγώ, εἶμαι μὲ ὅλα ταῦτα πολὺ εὐχαριστημένος διότι ὁ σκοπός μου ἐπέτυχε καὶ οἱ μόχθοι δὲν ἐπῆγαν χαμένοι.

Τώρα δὲ ποῦ ἀνεκινήθη καὶ πάλι ἡ ἰδέα τῆς ἰδρύσεως ἐθνικοῦ μελοδράματος καὶ ἀκούσθησαν πολλὰς σοφῆς γνώμες μεγαλοσχήμων καὶ μὴ μουσικῶν μας παραγόντων, μοῦ ἔρχεται καὶ μένα ἡ σκέψις ὅτι ἡ ἴδρυσις ἐνὸς κρατικοῦ μελοδράματος ἀξίου τοῦ προορισμοῦ του, ποῦ θὰ ἦταν μιὰ μεγάλη πρόοδος γιὰ μᾶς, δὲν ἐξαορτᾶται καὶ δὲν ἐγκείται κυρίως στὸ χρηματικὸ ζήτημα—βέβαια χωρὶς ὕλικούς πόρους τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ—ἀλλὰ εἶναι κυρίως ζήτημα προσώπων.

Ἀλήθεια, οἱ ἀκατάλληλοι ἄνθρωποι, οἱ μικροεπιτήδαιοι, εἰμποροῦν κάλλιστα νὰ σπαταλήσουν ἀσκοπῶς οἰαδήποτε μεγάλη ἐπιχορήγησι, ὅπως καὶ νὰ μεταβάλλουν ἀκόμα τὸν ὄργανισμό σὲ ἀτομικὴ τους ἐπιχείρησι.

Ἐξ ἐναντίας λίγοι ἀνώτεροι ἄνθρωποι ἐπὶ κεφαλῆς, πραγματικοὶ ἰδεολόγοι, ὅταν βρεθοῦν, ποῦ νὰ ἐργασθοῦν μὲ ἐνθουσιασμό καὶ ἀγνῆ πρόθεσι γιὰ τὸν ὠραῖο σκοπὸ, τότε εἶναι εὐκόλο νὰ παρακαμφθοῦν καὶ οἱ μεγαλύτερες ὕλικές δυσχέρειαι καὶ νὰ πραγματοποιηθῇ ἀληθινὰ τὸ ὄνειρο τοῦ ἐθνικοῦ μελοδράματος, ὅπως ὅλοι μας τὸ εὐχόμεστε καὶ ποθοῦμε.

(Πειραιεὺς - Σεπτέμβριος)

ΙΩΑΝ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΤΟ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑ. Στήν ἀρχή τοῦ παρόντος τεύχους, δημοσιεύομεν ἓνα ἄρθρον τοῦ κ. Καραγιάννη γιά τὸ ἀτομικὸ του ἔργο, — τὰ πρῶτα βήματα τοῦ μελοδραματικοῦ του θιάσου.

Ὁ κ. Ἰωάννης Κ. Καραγιάννης ἐκ τοῦ δήμου Σανίας τῆς ἐπαρχίας Κοινοῦρίας, ἐγεννήθηκε στὰ 1848. Ἀπὸ δώδεκα ἐτῶν ἤλθε στήν Ἀθήνα καὶ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1866 ἐπῆγε στήν Κρήτην ὡς ἐθελοντῆς εἰς τὴν ἀνεξάρτητο ὀμάδα ἐθελοντῶν καὶ ἔλαβε μέρος σὲ τριανταδύο περίπου μάχες, κατόπιν ἐγκατεστάθη στήν Ἀθήνα καὶ ἐργάσθηκε γιά ἀρκετὰ χρόνια ὡς ἐμπορορράπτῃς. Τὸν τελευταῖο καιρὸ ἐπὶ δεκαεπτὰ χρόνια διετέλεσε πρῶτος δημαρχιακὸς πάρεδρος Πειραιῶς καὶ τώρα ἰδιοτεύει σιτὸν Πειραιᾷ.

Τὸ ἄρθρον του αὐτὸ ἔρχεται σὲ κατάλληλη στιγμή, τώρα ποῦ συζητιῆται καὶ πάλιν, μὲ τὴν πρωτοβουλία τοῦ κ. δημάρχου Ἀθηναίων, ἡ ἴδρυσίς πλέον Δημοτικοῦ μελοδράματος. Ἐφ' ὅσον τὸ κράτος διὰ διαφόρους λόγους, οικονομικοὺς κυρίως, δὲν ἀναλαμβάνει τὴν πρωτοβουλίαν ἰδρύσεως μονίμου ἐθνικοῦ μελοδράματος, ἡ χειρονομία τοῦ Δημάρχου μας κ. Σ. Μερκούρη, εἶναι ἀξία παντὸς ἐπαίνου. Καὶ θὰ ἔπρεπε σχετικῶς νὰ τονίσωμεν, ὅτι τὸ Μελόδραμα δὲν ἰδρύεται μὲ τὰ χρήματα καὶ μόνον ἢ τὴν καλὴν θέλησιν, ἀλλὰ κυρίως μὲ τὴν ὑπαρξίν ἀνθρώπων, δυναμένων νὰ ἰδρῦσουν καὶ πρὸ παντὸς νὰ κρατήσουν τὸ Μελόδραμα. Γιατί, ὅσα ἑκατομμύρια καὶ ἂν διαθέσῃ ὁ Ἄημος ἢ τὸ Κράτος, θὰ πᾶνε χαμένα, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν καὶ δοθοῦν σὲ χέρια ἀνικάνων καὶ ἐπιτηδείων. Δὲν θέλουμε βέβαια νὰ θίξουμε μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν μας, τὰ προσκληθέντα ἢ μὴ, ἄτομα ἀπὸ τὸν κ. Δήμαρχον. Κάθε ἄλλο. Ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ κρατηθοῦμε λέγοντας πῶς τὸ μελόδραμα εἶναι προτίστως, κοντὰ στὰ χρήματα καὶ ζήτημα προσώπων καὶ ἰδίως Γενικοῦ Διευθυντοῦ, Ρεζισέρ καὶ Διευθυντοῦ ὀρχήστρας. Ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεῦτερος δὲν ὑπάρχουν σιτὸν τόπο μας. Τώρα ἐὰν πρόκειται νὰ ἰδρῦσουμε μελόδραμα, γιά νὰ λέμε πῶς ἔχουμε καὶ τέτοιο φορῶτο σιτὸν τόπο μας ἀπλῶς, εἶναι ἄλλο ζήτημα. Ἐμεῖς θέλουμε τὸ μελόδραμα, γιά νὰ ἐκτελεῖ κοντὰ στὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων συνθετῶν καὶ ἄλλα τοῦ διεθνοῦς ρεπερ-

τορίου και ὄχι μόνον τοῦ Ἰταλικοῦ. Καλὸς βέβαια καὶ ὁ «Ριγολέτος» ἀλλὰ κάπως καλύτερος καὶ ὁ «Τρίστιαν» τοῦ Βάγγερ ἢ ἡ «Ἡλέκτρα» τοῦ Ρ. Στράουσι κλπ. Μόνον ἐὰν θὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἀνεβάσουμε καὶ κατὰ τέτοια ἔργα, μετὰ δυὸ-τρεῖς μῆνες ἔστω, ἢμπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος καὶ γιὰ Ἰδρουσι μονίμου Δημοτικοῦ ἢ Κρατικοῦ Μελοδράματος. Ἐν ἐναντία περιπτώσει.....

ΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΚΡΥΠΤΟΦΕΡΗΣ. — Ἀρχετὸς θόρυβος ἔγινε τις τελευταῖες ἡμέρες στὸν Ἀθηναϊκὸν τύπο, ἐξ ἀφορμῆς ἐνὸς τηλεγραφήματος τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πρακτορείου, κατὰ τὸ ὅποιον, «ὁ καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς ἐν τῇ Μονῇ τῆς Κρυπτοφέρνης (Γκρόττα Φεράττα) πατὴρ Λαυρέντιος εἶδε τὴν κλεῖδα, δι' ἧς ἀναγνώσκει τὴν μουσικὴν τῶν κωδικῶν τῆς Μονῆς αὐτῆς καὶ διὰ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῶν νέοι διανοίγονται ὀρίζοντες εἰς τὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν».

Πρέπει νὰ τονίσωμεν τὸ ἐξῆς πρᾶγμα: Ὅσοι, ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν ἰδίως, ἐπεχείρησαν νὰ μεταγράψουν εἰς τὴν σημερινὴν Εὐρωπαϊκὴν σημειογραφίαν ἀρχαῖα μέλη, δὲν μᾶς ἔδωσαν ἢ ἀντιαισθητικὰ κατασκευάσματα, ποῦ δὲν ἔχουν καμμίαν ἀπολύτως σχέσιν μὲ Βυζαντινὸν ἐκκλησιαστικὸν μέλος ἢ γενικὰ μὲ μουσικὸν τοιοῦτον. Ἀὐτὸν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ παρατηρήσῃ τὰς γελοιοποιούσας τὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν μεταγραφὰς τοῦ Ρίμαν, εἰς τὰ βιβλία του: «Die byzantinische Notenschrift im 10-15. Jahrhundert», «Studien zur byzantinischen Musik» ἢ τοῦ Egon Wellesz: «Byzantinische Musik» ἢ τοῦ H. J. W. Tillyard: «Studies in Byzantine Music», «A musical study of the Hymns of Casia», «The stenographic theory of Byz. Music» κτλ., διὰ νὰ πεισθῇ καὶ διὰ τὴν ἀξίαν τῶν μελλοντικῶν μεταγραφῶν τῆς Μονῆς τῆς Κρυπτοφέρνης, χάρις εἰς τὴν εὐρεθεῖσαν κλεῖδα!

Σχετικῶς ὅμως, ἢμποροῦμε νὰ ποῦμε μὲ τὸν σεβαστὸν μας καὶ μοναδικὸν καθηγητὴν τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς κ. Κ. Ψάχου ὅτι «κλεῖς τῆς ἀναγνώσεως τῆς γραφῆς τῶν ἀρχαίων μουσικῶν κωδικῶν οὐδέποτε ὑπῆρξεν, οὔτε δὲ καὶ ἐχάθη διὰ νὰ ἀνευρεθῇ σήμερον. (Ἀπὸ ἐπιστολῆν τοῦ κ. Ψάχου εἰς τὴν «Καθημερινήν»—12 Μαΐου 1932). Ἡ γραφή—συνεχίζει ὁ κ. Ψάχος—δι' ἧς εἰσὶ γεγραμμένα τὰ ἀρχαῖα Βυζαντινὰ μέλη εἶνε στενογραφία, ἧς ἡ ἀνάγνωσις καθίσταται ἐφικτὴ διὰ μόνῃς τῆς ἀναδρομικῆς μελέτης τῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς γενομένων ἀναλύσεων αὐτῆς, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὸ σημερινὸν σύστημα, διὰ τοῦ ὁποῦ τὰ ἐν τῇ στενογραφίᾳ ὑπονοούμενα ἐγράφησαν πρὸ αἰῶνος καὶ ἐπέκεινα καθ' ὀλοκληρίαν διὰ

μουσικῶν φθογγοσήμων. Ἡ ἐκ τῆς ὑποτιθεμένης λοιπὸν ἀναγνώσεως τῶν ἀρχαίων κωδίκων μουσική δὲν εἶνε πραγματική, ἀλλ' ὁ σκελετὸς αὐτῆς, τῆς κυρίως μουσικῆς ἐκτελουμένης ἀπὸ μνήμης κατὰ προφορικὴν τῶν διδασκάλων παράδοσιν. Οἱ ἰσχυρίζομενοι ὅθεν—καὶ εἶνε ἀρκετοὶ οἱ τοιοῦτοι—ὅτι ἀναγινώσκουσι τὴν γραφὴν τῶν ἀρχαίων κωδίκων, δὲν ἀναγινώσκουσι τὴν πραγματικὴν μουσικὴν, ἀλλ' ὠρισμένον ἀριθμὸν φθογγοσήμων, ἀποτελούντων τὸν σκελετὸν περὶ τὸν ὁποῖον πλέκεται μνημονικῶς ἡ κυρίως μουσική.

Τὴν πλάνην ταύτην, καθ' ὁμολογίαν τῶν κορυφῶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, κατέρουρα διὰ τῆς «Παρασημαντικῆς» μου, χωρὶς οὐδεὶς τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων ν' ἀναιρέσῃ καὶ τὸ ἐλάχιστον. Πλάνη λοιπὸν μερίστη, διακωμωδοῦσα τοῦτ' αὐτὸ τὴν Βυζαντινὴν μουσικὴν, τὴν διὰ τῆς γραφῆς καὶ τῆς φωνητικῆς παραδόσεως διασωθεῖσαν, πλάνη, λέγω, εἶνε ἡ διαφημιζομένη εὔρεσις τῆς κλειδός, ὁμοία πρὸς τὴν πλάνην ἐκείνων, οὔτινες ἀγνοοῦντες τὴν σημασίαν τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις χειρογράφοις καὶ ταῖς ἀρχετύποις ἐκδόσεσι βραχύνσεων τῶν λέξεων λ. χ. Μήτηρ (Μρ), Θεοῦ (Θοῦ). Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς (Ι. Χ. Θ. Υ. Σ.) κλπ. ἀναγινώσκουσι ταύτας Μηρθοῦ, Ἰχθὺς κλπ.

Πρόκειται λοιπὸν καὶ ἐν προκειμένῳ περὶ παρεμφεροῦς ἀναγνώσεως τῆς ἀρχαίας Βυζαντινῆς παρασημαντικῆς, ἣν ὑπεστήριξαν ἀρκετοὶ ξένοι, ἄλλοι ἐκ πλάνης καὶ ἄλλοι ἀπὸ σκοποῦ, ὅπως καὶ ἡμέτεροί τινες, ἐκ μόνης πλάνης καὶ ἀγνοίας. Διακηρύττω συνεπῶς μετ' ἀπολύτου πεποιθήσεως ὅτι οὔτε περὶ ἀνακαλύψεως τινος πρόκειται, οὔτε περὶ εὔρεσεως κλειδός τινος. Διότι πᾶν ὅ,τι πρόκειται νὰ ἐκδοθῇ οὐδὲν ἄλλο θέλει εἶσθαι, εἰμὴ φανταστικὴ καὶ αὐθαίρετος ἀνάγνωσις δῆθεν τῆς ἀρχαίας στενογραφίας. ἐν ἣ ἔγγραφοι τὰ βυζαντινὰ μέλη, ἧς ἀποτέλεσμα ἡ διακωμώδησις—ὡς εἶπον—τῆς πραγματικῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ ἡ συσκότισις τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πραγματικότητος».

Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν τίποτε ἄλλο εἰς τὰς ἀνωτέρω διαφωτιστικὰς τοῦ ὄλου ζητήματος ἀπόψεις τοῦ κ. Κ. Ψάχου.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ κ. Θ. ΠΙΝΔΙΟΝ.—Ὁ ἀξιότιμος καλλιτεχνικὸς διευθυντὴς τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ὁδείου» Ἀθηνῶν κ. Θησεὺς Πίνδιος, ἀπαντῶν εἰς ἡμᾶς δι' ἐπιστολῆς του εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ τελειόφοιτοι» Χρονικὸν τοῦ παρελθόντος τεύχους, γράφει—παρεξηγῶν τὴν κεντρικὴν ἰδέαν τοῦ ἄρθρου μας—ὅτι «ἡ Μορφολογία καὶ ἡ μουσικὴ ὑπαγόρευσις ἀνήκουν πρὸ πολλοῦ (:) εἰς τὰ ὑποχρεωτικὰ μαθήματα τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ὁδείου». Ἡμεῖς, ἔχοντες ἐπ' ὄψιν τὰ «Δελτία πεπραγμένων» τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ Ὁδείου αὐ-

τοῦ, δὲν εὔρομεν — ὅταν ἐγράφομεν γιὰ τοὺς τελειοφοίτους — οὐδὲ εὐρίσκομεν καὶ τώρα τι τὸ σχετικὸν μὲ τὰ μαθήματα αὐτὰ εἰς τὸ «Ἑλληνικὸν ᾠδεῖον». Ἀλλά, δὲν διαμφισβητοῦμεν ἔστω τὴν ὀρθότητα τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Πινδίου, πὸν μᾶς πληροφορεῖ γιὰ μαθήματα τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του ᾠδεῖου, χωρὶς αὐτὰ νὰ φαίνονται κάπου εἰς τὰ «Δελτία πεπραγμένων». Ἐκεῖνο πὸν μᾶς ἐνδιαφέρει ἀπὸ τὴν πολλὴν παράξενη ἐπιστολὴν τοῦ κ. Πινδίου, εἶναι τὸ ἐξῆς: Δὲν προσπαθεῖ νὰ ἀντικρούσῃ τὰ περὶ Σολφέζ γραφέντα εἰς τὸ ἄρθρον μας, λησμονεῖ ν' ἀναφέρῃ τι γιὰ τὴν Ὀργανολογίαν, τὴν Ἱστορίαν τοῦ *Lied* καὶ τοῦ μελοδράματος, γιὰ τὴν Παιδαγωγικὴν κλπ. μαθήματα πὸν ἐζητούσαμεν εἰς τὸ παρελθὸν τεῦχος, ἀλλὰ μᾶς γράφει: «προ-νεῖτε ὅτι ὅλα γενικῶς τὰ ᾠδεῖα τῆς πρωτενοῦσης στεροῦνται ὑποχρεωτικῶν στοιχειωδῶν μαθημάτων», ἐν ᾧ ἡμεῖς ἐξ ἀντιθέτου ἐλέγομεν: «Κατὰ τὴν γνώμην μας, ἀφ' οὗ ὅλα γενικῶς τὰ ᾠδεῖα τῆς πρωτενοῦσης στεροῦνται ὑποχρεωτικῶν στοιχειωδῶν μαθημάτων ὡς, Ὀργανολογίας, Μορφολογίας, Αἰσθητικῆς τῆς Μουσικῆς, μουσικῆς ὑπαγορεύσεως, Ἱστορίας τοῦ *Lied* καὶ τοῦ μελοδράματος ἰδιαίτερος διὰ τοὺς τραγουδιστὰς κτλ.», ὁ κ. Πίνδιος ἀντιγράφει τὴν ἀνωτέρω φράσιν μας ἕως τὸ «μαθημάτων» γιὰ νὰ μᾶς ἀντικρούσῃ, ἐν ᾧ φαίνεται ὀλοκάθαρα τί ἀκριβῶς ἐννοοῦμεν μὲ τὸ «στεροῦνται ὑποχρεωτικῶν στοιχειωδῶν μαθημάτων ὡς, Ὀργανολογίας κτλ.». Καθορίζομεν δηλαδὴ ἐπακριβῶς τὰ μὴ ὑπάρχοντα εἰς τὰ ᾠδεῖα τῆς πρωτενοῦσης μαθήματα. Καὶ κἄτι ἄλλο: Κεντρικὴ ἰδέα τοῦ ἄρθρου μας «Οἱ τελειόφοιτοι» ὡς καὶ τοῦ ἄλλου ἐν συνεχείᾳ «Τὰ μαθήματα» ἦτο: «Εἶναι ἄρα γε οἱ τελειόφοιτοι ἀρκετὰ μουσικῶς μορφωμένοι;» Ὁχι, ἦτο ἡ ἀπάντησίς μας. Καὶ σαυτὸ δὲν μᾶς ἀπαντᾷ ὁ κ. Πίνδιος, γιὰ τὸ ξεύρει πολὺ καλά ὅτι οἱ τελειόφοιτοί μας ἔχουν ἀνάγκην μεταβάσεως εἰς τὰς Εὐρώπας πρὸς μετεκπαίδευσιν καὶ πληρεστέραν μόρφωσιν. Ἐκτὸς ἐὰν διὰ τῆς «πρὸ πολλοῦ» διδασκομένης Μορφολογίας τὰ πράγματα ἤλλαξαν.....

ΤΟ ΣΟΛΦΕΖ ΕΙΣ ΤΑ ΩΔΕΙΑ

Τὸ ἄσκοπον ἴσως καὶ ἄγονον τῆς διδασκαλίας μερικῶν θεωρητικῶν μαθημάτων, εἶναι ἐκεῖνο ποῦ συντελεῖ συχνὰ γιὰ τὴν περιφρόνησιν τῶν μαθημάτων αὐτῶν. Ὡς τὸ μεγαλύτερον ὄλων τῶν κακῶν σχετικῶς θὰ ὑποδεικνύωμεν τὴν μὴ πρακτικότητά τῆς μεθόδου καὶ τὴν τελείως ἀχρηστικότητα τοῦ μαθήματος τοῦ Σολφέζ (IV καὶ V τεῦχος)

Κυρίως πρόκειται διὰ τὸ Σολφέζ ὡς ὑποχρεωτικὸν καὶ ὄχι ὡς εἰδικόν. Δημιουργεῖται δυστυχῶς ἢ ἐντύπωσις ὅτι τὸ κυριαρχοῦν, εἰς τὰ Ὁδεῖα, δι' ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς μαθητάς, εἶναι τὸ σολφέζ, ἀφ' οὗ αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἐξετάσεων διὰ τὰς ἐκτελεστικὰς ἰκανότητας ὠχριοῦν πρὸ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Σολφέζ. Εἰς ὅλας τὰς προσηγμένας χώρας καταβάλλονται προσπάθειαι διὰ τὴν ἀπλοποίησιν καὶ τὸ ξελάφρωμα ἀπὸ τοῦ περιττοῦ φορτίου τῶν διδασκομένων μαθημάτων, τόσο δὲ μᾶλλον ἀπὸ φορτίου ποῦ δὲν ἔχει εἰς τὴν ζωὴν καμμίαν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν.

Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν ἄσκοπον νὰ ὑποδείξωμεν τὸ ἄγονον καὶ περιττὸν βῆρος ποῦ ἐπιβαρύνει τὶς πλάτες τῶν δυστυχισμένων μαθητῶν χωρὶς κανένα λόγον.

Τὶ εἶναι παραδείγματος χάριν τὸ IV καὶ V τεῦχος τοῦ Σολφέζ ;

Εἶναι ἢ ἀνάγνωσις εἰς τὰ κλειδιά sol καὶ fa, εἰς τὰ τρία εἶδη τοῦ κλειδιοῦ do καὶ ἢ ἀνάμειξις καὶ εἰς τὰ πέντε κλειδιά.

Ἀφίοντες κατὰ μέρος τὰ κλειδιά sol καὶ fa, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν μίαν ἀπὸ τὰς βάσεις τῆς μουσικῆς ἀναγνώσεως, ἄς στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας εἰς τὸ κλειδί do.

Μὲ τὸ πλεόν αὐστηρὸν ὕφος εἰς τὰς ἐξετάσεις ζητεῖται ἀπὸ τὸν μαθητὴν νὰ κατέχη τὴν ἐλευθέραν ἀνάγνωσιν τόσοσιν κάθε κλειδιοῦ ξεχωριστά, ὅσον καὶ τῶν μικτῶν.

Μόνον του ξεπετιέται τὸ ἐρώτημα, 1) ἔχει ἄραγε εἰς τὴν ζωὴν καμμίαν ἐφαρμογὴν αὐτὴ ἢ βαρυτάτη ἐργασία, ποῦ κατανατᾷ καθαρῶς παπαγαλιστικὴ ἀποστήθισις ; καὶ 2) ποῖα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας αὐτῆς ;

Εἰς τὴν πρῶτην ἐρώτησιν ἢ ἀπάντησις θὰ εἶναι ἢ ἐξῆς :

Ἐξερχόμενος τοῦ Ὁδείου ὁ μαθητὴς δὲν θὰ συναντήσῃ σχεδὸν εἰς τὴν πρακτικὴν, τοὺς ἄλλοτε ἔχθρους τοῦ. ὑπὸ μορφήν κλειδιῶν do, τόσο δὲ μᾶλλον ὑπὸ τὴν μικτῆν των μορφήν, ἐκτὸς ἂν θελήσῃ νὰ κάμῃ ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν χειρογράφων καὶ γενικῶς τῶν ἀπρηχαιωμένων ἐκδόσεων τῶν μεταστάντων εἰς τὴν βασιλείαν τῶν σκιῶν, διδασκάλων. Ἄλλα καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν θὰ εὕρῃ ἀρκετὴν ποσότητα, παλαιῶν ἐκδόσεων ποῦ μετεγράφησαν, πρὸ πολλοῦ, εἰς τὴν νοητὴν δι' ὅλους γλῶσσαν τῶν κλειδιῶν sol καὶ fa.

Μήπως ὑπάρχουν τώρα συνθέται ποῦ νὰ γράφουν εἰς τὰ κλειδιά soprano, mezzo - soprano, tenόρου ἢ βαρυτόνου ;

Ἐὰν ὁρῶμενοι ἀπὸ τοιαύτας ἀρχαιολογικὰς ιδέας ἠθέλωμεν τὰ υπερασπίσῃ, διατὶ τότε νὰ μὴ ἐκμανθάνωμεν τὰ παλαιογαλλικὰ καὶ μπασοπροφωντικὰ κλειδιά, καθὼς καὶ τὴν σημειογραφίαν ; Μὲ ἄλλα λόγια νὰ μετατρέψωμε τὰ καθαρῶς μουσικὰ ἰδρύματα εἰς μουσικο-ἀρχαιολογικὰ ἰνστιτούτα ;

Καμμιά δικαιολογία δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Καὶ αὐτοὶ ἄκομη οἱ ἀδιόρθωτοι συντηρητικοὶ οἱ ὁποῖοι ὑπεραμύνονται τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ τοῦ κλειδιοῦ καὶ τῶν παραλλαγῶν του, ἀπλῶς ὡς ἐκγύμνασιν τοῦ μυαλοῦ, εἰς τὴν πρᾶξιν ἀποθαρρύνονται, διότι οἱ μαθηταὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν ἐκγύμνασιν εἰς τὰ δυσκολώτερα τεμάχια τῶν «εἰδικῶν κλειδιῶν» τοῦ σολφέζ δὲν εἶνε εἰς θέσιν, ἢ λίγην

ouverte, να αναγνώσουν μελωδίας μέσης δυσχερείας εις τὰ κλειδιά τῆς κοινῆς χρήσεως τοῦ sol καὶ fa, γὰρ νὰ μὴ ἀναφέρωμε τὸ κλειδί do.

Καὶ τὸ συμπέρασμα; Τί μᾶς λέει ἡ σκληρὰ πραγματικότης; Ἡ πραγματικότης αὐτὴ μαρτυρεῖ ὅτι ἡ ὅλη ἐργασία τοῦ IV καὶ V τεύχους τοῦ Σολφῆζ, περιορίζεται εἰς τὴν ἐκ στήθους μηχανικὴν ἐκμάθησιν μελωδιῶν καὶ ὀνομασιῶν κατὰ μίαν οἰανδήποτε ὀρισμένην κατὰταξιν, πρῶγμα πού ἀρμόζει μᾶλλον σὲ παπαγάλον παρὰ σὲ ἄνθρωπον. Ἡ δὲ πραγματικότης αὐτὴ εἶνε καὶ ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν δοθεῖσαν ἀνωτέρω δευτέραν ἐρώτησιν.

Ἐντεῦθεν καὶ τὸ συμπέρασμα, ὅτι παρομοίως φύσεως διδασκαλία τοῦ Σολφῆζ, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι βιώσιμος. Ἡ σπουδαιότερα παράγραφος ἡ ἀποτελοῦσα τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ Σολφῆζ εἶναι σαθρωτάτη.

Πολὺ ὀλίγη προσοχὴ ἔχει δοθεῖ εἰς τὸ ζήτημα αὐτό. Ἡ ἐκμάθησις τῶν διαστημάτων πρέπει νὰ γίνῃ ἢ βάσις τοῦ ὅλου μαθήματος τοῦ Σολφῆζ.

Ἡ ἐξ ἀκοῆς ἐκμάθησις τῶν διαστημάτων, ὁ σχηματισμὸς καὶ ἡ εὐχερὴς ἀνάγνωσις τῶν εἰς ὅλα τὰ εἶδη καὶ εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας καθὼς καὶ ἡ υπαγόρευσις, πρέπει νὰ γίνεταί παραλλήλως μὲ τὸ πρόγραμμα τῆς μελωδικῆς ἀναγνώσεως τοῦ Σολφῆζ μέχρι τελειοποιήσεως δηλαδὴ τῆς à livre ouverte ἀναγνώσεως.

Συγχρόνως, ὅλη ἡ πολυετής αὐτὴ ἐργασία, εἶνε ἀπαραίτητον νὰ συντομευθῇ εἰς τρία ἔτη, νὰ ἐλαττωθῇ ἡ ἀνάγνωσις εἰς τὰ κλειδιά τοῦ do, (ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν καθαρῶς ἱστορικὴν τῶν σημασιῶν) νὰ καταργηθῇ ἡ ἀνάγνωσις εἰς τὰ μικτὰ κλειδιά, καὶ τέλος νὰ αὐξηθῇ κατὰ τάξιν διαβαθμίσεως δυσχερειῶν, ἢ ποσότης τῶν γυμνασμάτων εἰς τὰ κλειδιά sol καὶ fa.

Πρέπει ἐπὶ πλέον νὰ δοθῇ ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρα προσοχὴ εἰς τὴν τριετὴ ὑποχρεωτικὴν ἐκμάθησιν τοῦ κλειδοκυμβάλου δι' ὅλους τοὺς φοιτῶντας.

Μόνον ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθοῦν θετικὰ ἀποτελέσματα.

Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι, τὸ ζήτημα τῆς διευθετήσεως τοῦ Σολφῆζ εἰς τὰ μουσικὰ μαθηδρύματα θὰ προκαλέσῃ τὴν σοβαρὰν προσοχὴν τῶν μουσικῶν μας κύκλων, διὰ τὴν ἀναγκαίαν πλέον κατάρτισιν προγράμματος διδασκαλίας αὐτοῦ τοῦ μαθήματος.

ΑΡ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΩΦ

Η "ΜΟΔΙΣΤΡΟΥΛΕΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ,, ΤΟΥ Κ. Χ. ΧΑΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐγκαινιάζω τὴν καινούρια σελίδα τῶν «Μουσικῶν Χρονικῶν» γιὰ τὴν ἑλαφρὰ μουσικὴ μὲ τίς «Μοδιστροῦλες τῆς Ἀθήνας» τοῦ κ. Χ. Χαίροπουλου.

Πρὶν ἀρχίσω νὰ μιλῶ γι' αὐτὸ θὰ πῶ γενικὰ πῶς τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ σύγχρονη ἑλληνικὴ Ὀπερέττα προώδευσε ὑπὸ ἔποψιν καλαισθησίας. Δὲ θὰ λησμονήσω ποτὲ τὴν ἐντύπωσιν πού εἶχα ὅταν πρὸ πέντε νομίζω ἐτῶν ἄκουσα καὶ παρακολούθησα μερικὰ σύγχρονα ἔργα ἑλαφρᾶς μουσικῆς. Μέσα μου ρώταγα διαρκῶς πού εἶνε τὸ λεπτό τσουχερὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα, τὸ πνεῦμα αὐτὸ τὸ εἰρωνικὸ πού ἐθαύμασα στοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ παραδείγματος χάριν!

Μερικοί πού τούς έξωμολογήθηκαν τις σκέψεις μου καί πού είπα πώς κοντά στά άλλα εύρισκα μίαν έλλειψη γούστου μου άπάντησαν πώς «αυτά άρέσουν στο κοινό». Τό πίστεψα - τι νάκανα; - καί δέν ξαναπήγα σέ όπερέττο. Άπό τότε όμως πού ήρθαν ή όμιλουσες ταινίες παρατήρησα ότι τό «κοινό» καταλάβαινε καί πολύ καλά μάάλιστα τό καλό καί άντιλαμβανόταν άμέσως όλες τις λεπτομέρειες. Κατάλαβα πώς όσοι μου μίλησαν γι' αυτό τό είχαν άδικήσει. Καί τό περασμένο καλοκαίρι άκουσα τή ύποδείξει κάποιου φίλου τις «Θεατρίνες» τών κυριών Πρινέα-Βιτάλη πού με τή δροσιά τους, τήν καλαίσθητη λεπτή μουσική καί τόν εύθυμο ζωντανό διάλογο μου ξανακέντησαν τό ενδιαφέρον για τήν Έλληνική Όπερέττα.

Άλλά νά κάνω τώρα κριτική για τά καλοκαιρινά έργα είνε κάπως άργά. Άλλως τε τά έκρινε ίκανοποιητικώτατα. . . τό κοινό.

Η «Μοδιστρούλες» του κυρίου Χαιροπούλου έχουν όλα τά χαρίσματα πού διακρίνουν γενικά τήν έμπνευση του λεπτού συνθέτου: Πρωτοτυπία στη μουσική ιδέα, ευγένεια στη μελωδία καί λεπτή κολαισθησία. Ο κύριος Χαιρόπουλος καί στά πιό μικρά πραματάκια πού γράφει είνε ευγενικός καί με γούστο. Ποτέ δέ θά τόν βρή κανείς τετριμμένο. Έτσι καί τώρα: Όλη ή μουσική είνε λεπτοτάτη, πρωτότυπη καί καλαίσθητη. Άπό τό διάλογο ίσως νά λείπη κάποια ζωηρότης. Άλλά τά δυό τραγούδια «Δέ θά τό μάθης άν σ' άγαπώ» καί «Όνειρα για μιá νύχτα» θά μπορούσαν ν' άκουστούν ευπρόσωπα παντού. Άπό τό όλο έργο θά μπορούσε ίσως νά λείψη ή σκηνή εκείνη του γδυσίματος τής Ζοζώς πρò του κοινου. Δέ συμφωνούσε πρòς τό γενικό διακριτικό πνεύμα του έργου ήταν σάν ένα άπομεινάρι τής εποχής πού έλεγα παραπάνω. Χωρίς νά λογαριάσωμε πού με τήν έλλειψη διαλόγου κινήσεως καί δράσεως γενικά είχε καί τό μονότονο παρ' όλες τις φιλότιμες προσπάθειες του κυρίου Πρινέα νά τή ζωηρέψη.

Στους ρόλους τους πολύ καλοί ό κ. Τριχάς ως πατέρας τής Ζοζώς, ό κ. Κοφινιώτης ως θαυμαστής τής Φανής καί ή Δνίς Χαντά, πού είχε στιγμές άληθινου λυρισμου 'Επίσης εξάίρετοι ή κ. Πρινέα καί ή άμίμητη κ. Ρούσου καί ό κ. Χατζητηροήστος 'Ο ρόλος του μικροϋπαλλήλου για τόν κ. Πρινέα φτωχός. Άσφυκτιούσε! 'Ο Πρινέας είνε τύπος κατ' έξοχήν δημιουργικός. Κι' έδω τόν έβλεπε κανείς νά όργαζ για δημοουργία. 'Ο κ. Καντιώτης ως κούφιος νέος τής άριστοκρατίας πολύ καλός. Ένώ βρισκω πώς για τή Δίδα Δράκου ό τύπος τής σόμπ δέν πολυταίριαζε. Η Δνίς Δράκου καί ως φυσιογνωμία άκόμα είνε τό πειραχτήριο, τό ζιζάνιο καί ή ζωηρή φύσις πού τρέφεται με τήν περιπέτεια. Δέν είνε ή κοσμική κοπέλλα πού κι' άν κάνη καμμιά τρέλλα είνε γιατί κουράστηκε ή χόρτασε τήν κανονική ζωή καί βρεθήκε τους τύπους. Τήν πράξη της πρέπει νά τήν έμπνέη ή δίψα όχι ό κόρος.

Τό άνέβασμα πολύ φροντισμένο όπως γενικά ό,τι παρουσιάζει ό Μακέδος. Καλοβαλμένο άπό μπαλέτο καί χαριτωμένοι στην εκτέλεση οι χοροί. Ίδιως τόνειρο μετά τό μεθύσι με πολλή φαντασία.

Η όρχήστρα μελετημένη, πειθαρχική, με ταμπεραμέντο, κάνει τιμή στον εξάίρετο μάεστρο κ. Βιτάλη, τόν άσύγκριτο Διευθυντή της με τό καθαρό καί ζωντανό παίξιμο.

ALEX THURNEYSSEN

Η ΦΕΤΕΙΝΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΤΟΥ ΖΑΛΤΣΜΠΟΥΡΓΚ

Στις φετεινές διεθνείς εορτές του Ζάλτσμπουργκ (30 Ιουλίου - 31 Αυγούστου) έλαβον μέρος ως διευθυνταί Ὁρχήστρας οἱ: Ρίχαρντ Στράους, Μπρούνο Βάλτερ, Κλέμενς Κράους τῆς Ὁπερας τῆς Βιέννης, Φρίτς Μπούλ τοῦ Γκεβάντχάους καὶ ὁ Γάλλος Φίλιπ Γκομπέρ, ὁ Πάουμγκάρτνερ κ. ἄ.

Ὡς ρεζιζιέρ, οἱ Μάξ Ράινχαρτ, Βαλενσταῖν κ. ἄ. Εἰς τὸ μελόδραμα, ἡ Λότε Λέμαν, ἡ Ἀτζινγκερ, ἡ Σοένε, ἡ Ὀνεγκίν, ὁ Μάγερ, ὁ Ρόντε, ὁ Μανοβάρντα κ. ἄ.

Ὡς ἐκτελεσταί οἱ Ζάκ Τιμπώ βιολί, ἡ Γκαμπριέλ Τανμπουσιέ πιάνο, (Βρυξέλαι) τὸ κουαρτέτο Μαϊρέκερ, ὁ ἑλληὴν Λώρης Μαργαρίτης πιάνο, ὁ Χάρολδ Κρούτσμπουργκ κορυφαῖος χορευτὴς τῆς Μετροπόλιταν Ὁπερας (Ν. Ὑόρκης), ὁ Φρίντριχ Βύρερ πιάνο (Λονδίνον), ἡ Ρίττερ—Τσιάμπι τραγοῦδι (Ρώμη) καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Στὸ δράμα: ὁ Ἀλεξ. Μωσση, ἡ Τίμινγκ κ. ἄ.

Ἐξετελέσθησαν τὰ μελόδράματα «Φίγκαρο», «Μαγεμμένος αὐλός», «Κοζι φάν Τούτι», «Ἀπαγωγή ἀπὸ τὸ Σεράϊ» τοῦ Μότσαρτ, «Φιντέλιο» τοῦ Μπετόβεν, ὁ «Ἰππότης μὲ τὸ ρόδο» καὶ «Ἡ γυναῖκα χωρὶς σκιά» τοῦ Ριχ. Στράους, «Ὀρφεὺς καὶ Εὐρυδίκη» τοῦ Γκλόκ κ. λ.

Ἐπίσης ἀπὸ τὴν Φιλαρμονικὴν ὀρχήστραν τῆς Βιέννης ἐξετελέσθησαν διάφορα ἔργα Μπάχ, Μότσαρτ, Μπετόβεν, Μπρούκνερ κλπ. Ἀπὸ δὲ τὴν ὀρχήστραν καὶ χορωδῖαν τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ζάλτσμπουργκ καὶ ὑπὸ τὴν διύθυνσιν τοῦ Ἰωσήφ Μέσνερ ἐξετελέσθησαν διάφορες λειτουργίαι τῶν Μότσαρτ, Μπρούκνερ, ἡ «Δημιουργία» τοῦ Χαῦδν καὶ ἡ «Μίσα Σολέμνις» τοῦ Μπετόβεν.

X.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΡΟΖΑΣ ΣΤΙΣ ΦΕΤΕΙΝΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΤΟΥ ΖΑΛΤΣΜΠΟΥΡΓΚ

Οἱ γιορτές τοῦ Ζάλτσμπουργκ, τῆς πρὸ ὁμορφῆς πόλης τῆς Εὐρώπης, τῆς χαριτωμένης πατρίδας τοῦ Μότσαρτ, εἶναι φημισμένες σ' ὅλο τὸ κόσμον καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ προκαλοῦν εἶναι δικαιολογημένο ἀπόλυτα. Λαμβάνουν μέρος σ' αὐτές οἱ ἄσσοι τοῦ γερμανοαυστριακοῦ θεάτρου, μουσικοῦ καὶ ὄχι, γίνονται κοντσέρτα ἀπὸ μεγάλους τεχνίτες τῆς μουσικῆς. Ὁ Σάλκ, ἄλλοτε, ὁ Τοσκανίνι, πέρυσι, ὁ Φίλιππος Γκομπέρ φέτος μαζὺ μὲ τὸν Στράους, τὸ Μπρούνο Βάλτερ, τὸν Κλέμενς Κράους (ταχιτικούς αὐτοὺς ἐργάτες τῶν γιορτῶν) διευθύνουν τὴν ὀρχήστρα τῆς Βιέννης, ποὺ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ἀξιολογώτερες καὶ τὶς πρὸ ἐπιμελημένες ὀρχήστρες τοῦ κόσμου. Ράινχαρτ, Βάλενσταῖν, Κάρλ-Χάινς Μάρτιν καὶ ἄλλα ὀνόματα φημισμένων σκηνοθετῶν ποζάρουν στὰ προγράμματα. Τελευταῖα καθιερώθηκαν καὶ καλλιτεχνικὰ κούρσα ποὺ τὰ κρατᾶνε, πάλι, ὀνόματα γνωστά. Καὶ μαζὺ μ' αὐτὰ ὅλα, ἡ ὁμορφιά τοῦ τόπου, ἡ χάρις τῆς πόλης μὲ τὸ ὄρατον τῆς ποταμάκι, τὸ Ζάλτσαχ, τοὺς δυὸ τῆς γραφικὸς λόφους, τὰ ὄρατα κι' ὁμορφοχτισμένα σπητάκια, τὶς ἐκκλησιές τῆς καὶ τὴν παράδοσί τῆς.

Σ' αὐτὲς τὶς γιορτὲς ποῦ κρατᾶνε ἓνα μῆνα, σπουδαῖο ρόλο ὡς πέρυσι ἔπαιξαν οἱ θεατρικὲς παραστάσεις τῆς πρόζας. Τέσσερα-πέντε κομᾶτια (Γκαίτε, Γκολντόνι, Χόφμαν-σταλ κλπ.) διαλεγμένα ἀπὸ τὸν Ράινχαρτ καὶ σκηνοθετημένα ἀπὸ τὸν ἴδιο, μ' ἓνα σύνολο διαλεγμένο, κεφάλι μὲ κεφάλι — κι' ὁ Ράινχαρτ ἤξερε κι' εἶχε πάντα τὴ τύχη νάχη στὰ χέρια του τὶς πιὸ μεγάλες δυνάμεις τοῦ αὐστρογερμανικοῦ θεάτρου—ἀποτελοῦσαν ἓνα θεατρικὸ γεγονός.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ράινχαρτ ἔχει κάνει τὸ γύρο τοῦ κόσμου. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ φήμη τῶν σκηνοθεσιῶν του τοῦ Ζάλτσμπουργκ καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἔχει δῆ φωτογραφίες τοῦ Χέρμαν Τιμικ στὸ Δεῖπνο δύο κυρίων τοῦ Γκολντόνι μὲ τὸ πιάτο τὰ μακαρόνια ἢ τῆς Ἑλένης Τιμικ ποῦ μὲ τὴν ἀγαλματένια τῆς σιλλουέττα παίζει τὸ ρόλο τῆς πίστης στὸ Γέντερμαν.

«Γέντερμαν», νὰ μιὰ παράσταση τοῦ Ράινχαρτ ἢ πιὸ ἑκουστή. Ποῦ τὴ σκηνοθετεῖ μπρὸς στὸ μεγαλόπρεπο Ντόμ τῆς πόλης ποῦ ἡ ὠραία του τετράγωνη κλειστή, γύρω-γύρω, πλατεῖα του μεταβάλλεται σ' ἓνα μεγάλο πανηγυριάτικο θέατρο.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ Γέντερμαν εἶναι ἡ μόνη παράσταση πρόζας ποῦ ἀναγγέλθηκε στὸ φετινὸ πρόγραμμα. Καὶ ἀναγγέλθηκε σὰν νέα σπουδῆ, καινούργια σκηνοθεσία καὶ μὲ νέα διανομή.

Νὰ μιλήσουμε γενικὰ γιὰ τὸ σκηνοθετικὸ ἔργον τοῦ Ράινχαρτ, ποῦ εἶναι εἰκοσι χρόνων ζωῆ, ποῦ εἶναι τόσο ποικίλο, πλούσιο καὶ φημισμένο, ποῦ κατὰ τὴ γνώμη μας ὡστόσο, κοντὰ στὰ καλὰ καὶ πολλὲς ἀμαρτίες φόρτωσε τὸ θέατρο τῆς ἐποχῆς μας, δὲν εἶναι σημερινή μας δουλειά. Στὰ παρακάτω λόγια θὰ μιλήσουμε γιὰ τὴ παράσταση τοῦ Γέντερμαν ποῦ παρακολοθήσαμε καὶ ποῦ μ' ὅλο τοῦτο, δὲν ἦταν γιὰ μᾶς παρὰ μιὰ ἀπογοήτση.

Εἶναι τὸ παιχνίδι τοῦ θανάτου τοῦ πλούσιου ἀνθρώπου, στέκει στὸ πρόγραμμα. Ἄς τὸ παρακολοθήσουμε.

Ἔχει διώξει τὸ φτωχὸ ἀπ' τὴν πόρτα του. Ἔχει ἀφίσει νὰ ἐξωριστῇ ὁ φαμιλιάρης χρεώστης του καὶ βρίσκεται στὶς εὐτυχισμένες του ὄρες, στὸ πλοῦτο του, στοὺς δούλους του, στοὺς φίλους τοῦ πλοῦτου του, τὴν ἀγαπητικιά του. Σὲ γέλοια, φαί, τιοτὸ, μεθῆσι καὶ ξεφάντωμα. Μὰ νὰ ! ἀπὸ μακριὰ, σὰν ἀπ' τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ἀπ' τὸν Ἄδη, τὸν οὐρανὸ ἀκούγεται νὰ τὸν φωνάζουν. Γέντερμὰν ! Γέντερμὰν ! Ἀκούει παράξενο σήμασμα καμπάνας, ταράζεται. Οἱ συνδετημῶνες παραξενεύονται—αὐτοὶ δὲν ἀκούνε τίποτα—καὶ τὸν περνοῦνε γι' ἄρρωστο. Ἡ ἀγαπητικιά του φοβάται. Μὰ ἡ φωνὴ ἀκούγεται πάντα. Ἡ ὦρα πλησιάζει. Ὁ Χάρος φανερώνεται. Στὸν κίνδυνο, στὴν ἀνάγκη τρέμουν ὅλοι καὶ χάνονται. Μένει μόνος ὁ Γέντερμαν, αἰχμαλωτισμένος γιὰ ν' ἀκούσῃ τὴ διαταγὴ τοῦ Κυρίου. Καλεῖται νὰ δώσῃ λόγο καὶ εἶν' ἀνέτοιμος. Τρέμει ποῦ εἶναι μόνος καὶ φοβάται. Μὰ ἀπ' ὅλους ἔχει ἐγκαταλειφθῆ. Ὁ πιστὸς του σύντροφος τὸν ἀρνιέται. Ὁ συγγενὴς του τὸν ἀρνιέται. Καταφεύγει στὸ ἔχει του, στὸ χρυσάφι του, τὸν παρὰ του. Θέλει νὰ τὸ πάρῃ αὐτὸ γιὰ συντροφιά του στὸ ἀπόκοσμο ταξεῖδι του. Φανερώνεται τότε ὁ μαμωνᾶς—Τρελλῆ, ἀρχιτρελλῆ γιὰ ποῦ ; αὐτὸ σοῦ τῶχα δανικὸ καὶ σοῦ τὸ πέρνω πίσω. Μένει ἐδῶ, ἐσὺ τραβάς—Ἀπελπισία κυριεύει τὴ ψυχὴ του στὴν ἐγκατάλειψη καὶ τὴ μοναξιά. Τότε παρουσιάζονται τὰ Ἔργα του. Ἰσχνά, ἀδύναμα, ἀρρωστιάρικα, σέρνονται. Γυρίζει σ' αὐτὰ. Ἐπικαλοῦνται μαζὺ τὴ πίστη. Τὴ προσκυνάει. Μία μεγάλη του πράξη. Τὰ Ἔργα του ὀρθώνονται, ἀντρεῖσούν. Ὁ ἀμαρτωλὸς πορεύεται στὴν ἐκκλησιά καὶ στὴν ἀπολύτρωσι. Ὁ διάβολος ποῦ ἔρχεται νὰ πάρῃ τὴ ψυχὴ του ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴ Πίστη καὶ τὰ Ἔργα του καὶ ἀγαναχισμένος φέγγει βρίζοντας. Ὁ Γέντερμαν γυρίζει περιβλημένος ἄσπρο χιτῶνα, ἐξελυτερωμένος ἀπ' τ' ἀμαρτήματά του καὶ ἀγνός. Προσῆχεται καὶ ἀκολουθῶντας τον τὰ Ἔργα του κι' ἡ Πίστη πηγαινεὶ ἡρεμὸς πιά πρὸς τὸ Πλάστη καὶ δικαστὴ του. Τὸ τραγοῦδι τῶν ἀγγέλων ἀκούγεται καὶ τὸ μυστήριον τελειώνει.

Ἡ σκηνοθεσία τοῦ ἔργου, λέμε παραπάνου, μᾶς ἀπογοήτεψε. Καί μπαίνοντας στήν ἀνά-
λυσή της θ' ἀρχίσουμε ἀπ' τήν ἰδέα τῶν παραστάσεων στό ὑπαίθρο.

Κάθε ἐποχή φτιάνει τή τέχνη της, τίς φόρμες της κι' ἔχει δικό της τρόπο νά ἐκδη-
λώνεται. Ἐκατοντάδες χρόνια τώρα, τὸ θεάτρο μας ἔχει κάνει κι' αὐτὸ τὴ φόρμα του
κι' ἔχει κλειστῆ στό κουτί τῆς σκηνῆς του. Νά τὸ ἀρνηθῶμε αὐτὸ μονομιᾶς καί νά κα-
θερώσουμε, ἔτσι στὰ καλά καθούμενα κάτι ἄλλο, ἐντελῶς ἀλλοιῶτικο, ἔστω κι' ἂν αὐτὸ
εἶχε ζήσει κι' εἶχε ἴσως φτάσει, εἶναι ἐπικίνδυνο καί παράτολμο. Στὸ Ζάλτσμπουργκ οἱ
ἴδιοι οἱ ἠθοποιοὶ δὲν τῶχαν χωνέψῃ. "Ἄς ἦταν ἀπ' τοὺς πῖο μεγάλους τοῦ Ράινχαρτ. Δὲ
μποροῦσαν νά γεμίσουν τὸ ὑπαίθριο θεάτρο τους καί τὸ ἀπεριόριστο τῆς σκηνῆς τους, ποῦ
ἦταν πῖο ἀπεριόριστο κι' ἀπ' ὅσο μποροῦσε νά εἶναι ὡς καί σ' ἐποχὲς ποῦ τὸ ὑπαίθρι-
ο θεάτρο ἦταν στήν ἀκμὴ του, οἱ ἠθοποιοὶ τους ἤξεραν νά τὸ ζήσουν καί νά τὸ γεμίσουν.

Ἐδῶ ἦσαν μικροὶ, γινόντουσαν μικροὶ μὲ τὸ ἀδέξιο κι' ἀταίριαστο γιὰ τὸ ὑπαίθρο παί-
ξιμό τους. Γινόντουσαν ὡς καί κωμικοί. Ἡ Σέρβαες, ποῦ ἔπαιζε τὴ παλλακίδα τοῦ Γέν-
τερμαν, ὅταν μὲ τὸ παχουλὸ της κορμάκι ἀρχίζε νά τρέχῃ διὰ νά διανύσῃ τὴν ἀπόσταση
ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς σκηνῆς ὡς τὰ παιῖνά τῆς ἐκκλησίας ποῦ βρισκόντουσαν οἱ ἔξοδοι, μᾶς
ἔκανε νά γελοῦμε. Ἡ μάνα του πάλι, ἔκανε μὲ τὸ ἀργὸ καί γεροντίστικο βῆμα της, μιὰ
ῶρα γιὰ νά φύγῃ ἀπ' τὴ μέση. Καί καλά, παράστασι σὲ ἀνοιχτὸ χῶρο μπροστὰ στήν ὤ-
ραϊαν ἐκκλησιᾶ. Μὰ καί ὅταν ἡ ἀκουστικὴ εἶναι τρομερή; Καί ὅταν ὑπάρχῃ ἀντήχησι
ποῦ ἢ μπερδεύει τὰ λόγια τῶν θεατρίνων ἢ τὰ ἐπαναλαμβάνει κοροΐδευτικά; Τί ἀξία
ἔχει μιὰ παράστασι ὅταν ἡ πλαστικότητά, ὁ ρυθμὸς τοῦ λόγου, ἡ μουσικὴ του καταστρέφε-
ται; Γενικά τὰ σκηνοθετικὰ σφάλματα τῆς παράστασης τοῦ Γέντερμαν ἦταν πολλὰ καί
στοιχειώδη. Τόσο ποῦ θὰ τὸ σκεφτότανε κανεὶς ἂν πρέπη νά μιλήσῃ γι' αὐτὰ, ἂν δὲν ἦταν
καμωμένα ἀπ' τὸν Ράινχαρτ.

Στὴν παλιά σκηνοθεσία, μιὰ σκηνὴ ποῦ εἶχε παινισθῆ ἔξαιρετικά ἦταν ἡ σκηνὴ τοῦ
τραπεζιοῦ, ἐκεῖ ποῦ ὁ Γέντερμαν μὲ τὴ παλλακίδα του καί τοὺς φίλους του γλεντάει. Ἦταν
διάβαζε κανεὶς καί ἄκουε, ζωντανὴ ἀληθινὴ καί τὸ ξεφάντωμα τοῦ συμπόσιου δημιουρ-
γοῦσε κατόπι μιὰν ἀδρῆν ἀντιθεσί μὲ τὴ φωνὴ τοῦ Χάρου ποῦ καλοῦσε Γέντερμαν καί τὴ
παραουσιάσῃ του.

Τὸ ξεφάντωμα θέλησε νά τὸ χρωματίσῃ ὁ Ράινχαρτ στὴ φτεινὴ παράστασι μ' ἕνα
γέλοιο ποῦ ἀπλωσε σ' ὅλους τοὺς παρακαθημένους τοῦ τραπεζιοῦ καί ποῦ ὥστόσο κάθε
ἄλλο παρά ζωντανὸ ἦταν. Τὸ ἐνοιωθὲς πῶς ἦταν διαδρασμένο. Δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας ἀγω-
νιζόντουσαν ἕκατὸ καί περισσότεροι ἄνθρωποι νά γελοῦν καί ὄλο-ὄλο ποῦ καταφεραν
ἦταν νά μεταδώσουν τὸ γέλοιο τους σ' ἄλλους πέντ' ἕξ τῆς πλατείας ἐνῶ οἱ ἄλλοι, εἶ-
μαι ἐέθαιος, δὲ θὰ καταλάβαιναν τίποτα ἀπ' αὐτό.

Ὅταν πρωτοακούστηκε τὸ «Γέντερμαν», ἡ φωνὴ τοῦ Χάρου, ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ
βάθος τῆς ἐκκλησίας, ἡ κλήσι ἦταν βαριὰ κι' ὑπόκωφη κι' ἔτσι υποβλητικὴ. Μετὰ ἀκο-
λοῦθησαν κλήσεις ἀπὸ κάθε σημεῖο τοῦ ὀρίζοντα, γύρω στὸ θεάτρο, σ' ἕνα δειγματολόγιο
φωνῆς καί τότε ἄκουες τ' ἀκόλουθα ἀπὸ τοὺς θεατῆς! Νά! ἀπ' τὸ καμπαριὸ τῆς ἀντικρι-
νῆς ἐκκλησιᾶς τὸ λέει. Νά! ἀπ' τὴν ἐπισκοπὴ, τώρα ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά. Καί μιὰ γύριζαν
ἀπὸ δῶ καί μιὰ γύριζαν ἀπὸ κεῖ. Εἶναι ἡ ἀντίληψι τοῦ Ράινχαρτ ποῦ θέλει νά ἐνώσι
σκηνὴ μὲ θεάτρο μᾶζυ, θεατρίνους μὲ θεατῆς καί ποῦ ἐκδηλώνεται τρανώτερα σὲ ἄλλες του
σκηνοθεσίας, ὅταν τὸ πατᾶρι τῆς σκηνῆς γίνεται ἕνα μὲ τὴ πλατεία, οἱ ἠθοποιοὶ του κά-
θονται στὰ θεωρεῖα ἢ μπαίνουν ἀπ' τὴ πλατεία διασχίζοντας τοὺς διαδρόμους τοῦ θεάτρου,
ὅπως γίνεται καί στὸ Γέντερμαν, ὅταν ἔρχεται ὁ διάβολος γιὰ νά τοῦ πάρῃ τὴ ψυχὴ.
Αὐτὸ εἶναι καθαρὰ ἀντιθεατρικὸ, ὄχι μόνο γιὰ τὸν ἠθοποιὸς εἶν' ἄλλο πρᾶμμα κι' ἄλλο θεα-

της, γιατί ποτέ δεν ανακατευόντουσαν μογιατισμένοι κι' άθαφοι μαζί, πράμμα που κα-
τάστρεφε την ιλυζιόν, μά και γιατί κομματιάζεται ή προσοχή του θεατή, όπως κι' ή ένώ-
τητα της σκηνηκής δράσης και γενικά του έργου.

Ώρατος ήταν ο τρόμος που μεταδόθηκε σ' όλους τους συντρόφους· του γλεντιού που
εκδηλώθηκε με ρυθμικές κινήσεις και διαδοχικές καλοβαλμένες πόξες όλων. Μά πάλι αυτό
τό συλλιζάρισμα, που υπήρχε και σε μιά-διό άλλες μονομένες σκηνές, δεν ταίριαζε με τό
τρόπο της διδασκαλίας του λοιπού έργου.

Ύστερότερα, όταν ο Γέντερμαν έγκαταλειμμένος απ' όλους ζητάει απ' τους δούλους
του να του φέρουν έξω τή κάσσα του, τό παρά του δηλαδή, για να τον πάρη αυτόν συν-
τροφιά στο τελευταίο του ταξίδι, έξη-όχτώ άντρες φέρνουν μιά βαριά κι' άσήκωτη έξω.
Ο Γέντερμαν μιλάει με τό χρυσάφι του και έτοιμάζεται να τό πάρη μαζί του. Τότε
πρέπει να παρουσιαστή ή μαμωνάς που θά του τό κρατήσει. Τι γίνεται στην παράσταση!
Ο Γέντερμαν πλησιάζει, ανοίγει τό σκέπασμα της κάσσας κι' από μέσα πετιέται ένας δια-
βολάκος, άπαράλαχτα όπως γίνεται με τά μαγικά κουτιά της πρωτοχρονιας. Είναι χρυσά
ντυμένος κι' έχει κουδούνια στα ρούχα του για να δείχνη πως είναι χρυσός! Μά τά κου-
δούνια είναι σαν ένείνα που φοράν οι πειρότοι, ή κάσσα που πριν από λίγο ήταν άσήκωτη
παρασιάζεται άδεια και κάθε έντύπωση που θά μπορούσε να δημιουργήσει ή σκηνή χά-
νεται.

Στά κουστούμια είδαμε χρώματα ξεθωριασμένα και λές, με καμμιά σκέψη βαλμένα.
Ο νατουραλισμός τους έσοφικαρε. Όταν ο διάβολος περνάει—στην είσοδο κι' έξοδό του—
απ' τους διαδρόμους του θεάτρου, παραμέριζες μήν άκουμπήση άπάνου σου και σε λερώσει.

Οι μουζικάντηδες που έρχόνταν με τους συντρόφους του γλεντιού ήταν κι' αυτοί
βρώμικοι. Ο Γέντερμαν πάλι, ήταν πολύ βαριά ντυμένος κι' αυτό όμως άταίριαστο με τό
άπέριττο της σκηνής, καμωμένης από παληωμένα σανίδια και άσκέπαστα.

Κι' ως ρίξουμε μιά ματιά στην έσωτερική σκηνοθεσία.

Ο Μότσι ήταν πάντα ο άποκλειστικός έρμηνευτής του Γέντερμαν. Με την έβραλίτια
φάτσα, την ίσχνή σιλουέττα και τή σουρτή φωνή του θάστεκε καλά στο ρόλο του άνθρώ-
που που φώναζε εγωϊστικά, χαροκοπούσε ξεγνοιαστα στα αγαθά του πλούτου και που έγκα-
ταλειμμένος τώρα, τρέμει μπρός τό θάνατο άνέτοιμος κι' αδύναμος ν' αντιμετώπιση τή θεία
δικη. Άλλά κι' ο πλούσιος ρυθμός της μιλιās και του στίχου του, τά παθητικά του μάτια
ο λυρισμός του αληθινός ή ψεύτικος αδιάφορο, πάντα επιβλητικός θά έρμήνευαν ώραία τις
σκηνές του μετανωμοῦ, της πίστης και της απολύτρωσης. Ο Χάρτμαν—που έπαιξε φέ-
τος τό ρόλο του—δε μπόρεσε να τά ζήσει όλα αυτά στην αρχή ήταν σκληρός. Μετά, τις
σκηνές της προσευχής και της μετάνοιας τις έπαιξε σα καλόγερος.

Η Τιμικ, μεγάλη θεατρίνα, ώραία και με σπουδαία κρουσταλένια φωνή δεν έδωσε
τό μεγαλείο της πίστης. Με τό χαμογέλιο της προκλητικό —οικογενειακό των Τιμικ—
έκανε την έντύπωση πως χαιρότανε για τά θεινά του Γέντερμαν και ήταν σαν πεισματάρα
γυναίκα που χαιρείται γιατί κερδίζει τό στοίχημα.

Η μητέρα του Γέντερμαν δεν ήταν ή γυναίκα που έπασχε για τό γιό της και που
λαχταρούσε τό ταίριασμα του δρόμου του με τό λόγο του Θεού.

Η έσωτερική σκηνοθεσία άρμονιζότανε με την έξωτερική.

Απ' όλη την έρμηνεία έλειπε ή γερή δραματική πνοή και ή ένεία γραμμή.

ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΑ "ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ,,

Κατά καθήκον δημοσιεύομεν τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ συνεργάτου μας κ. Κ. Ψάχου εἰς ἀπάντησιν δημοσιευθειῶν εἰς τὰ «Θεατρικὰ Χρονικά» κριτικῶν τῆς μουσικῆς του εἰς τὸν «Προμηθεῖα», ἂν καὶ, ὁ κ. Μιχαὴλ Ροδάς, ὁ καὶ διευθυντὴς τῶν «Θ. Χ.», ἦτο καὶ ὁ ἀμέσως ὑπεύθυνος διὰ τὴν ὀλην γενικῶς ὕλην τῶν «Θεατρικῶν Χρονικῶν» του.

Φίλτατε κ. Παπαδόπουλε,

Οὐδέποτε ἐφανταζόμην ὅτι θὰ μοὶ ἐδίδοτο ποτε ἀφορμὴ νὰ διατυπώσω καὶ τὸ ἐλάχιστον ἔστω παράπονον πρὸς τὰ «Μουσικὰ Χρονικά». Καὶ διὰ τοῦτο αισθάνομαι βαθυτάτην λύπην πράττων τοῦτο ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐν τοῖς «Θεατρικοῖς Χρονικοῖς» τοῦ ἐγκρίτου δημοσιογράφου κ. Ροδά ἀναδημοσιεύσεως τοῦ ρυπαρογραφήματος ἐκεῖνου, τοῦ ἀνταξίου τῶν φρονημάτων καὶ τῶν προθέσεων τῆς κριτικοῦ (δῆθεν) τῆς «Πρωίας», τῆς ἀκουούσης εἰς τὸ ὄνομα Σοφία Σπανοῦδη.

Γνωρίζετε, φίλτατε, ποία εἶναι ἡ γνώμη μου προκειμένου περὶ ἐλευθέρας συζητήσεως καὶ κριτικῆς καὶ τῆς αὐστηροτέρας ἀκόμη ἐπὶ παντός δημοσιεύματός μου καὶ ἐπὶ πάσης γνώμης καὶ σκέψεώς μου. Διότι, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐν τοῖς «Μουσικοῖς Χρονικοῖς» συνεργασίας μου, ἰδιαιτέρως οἷς παρσκάλεσα ποτὲ νὰ μὴ διαστάσητε διὰ τὴν δημοσίευσιν καὶ τῆς αὐστηροτέρας ἀντιγωνίας, ἀποφεύγοντες μόνον τὴν φιλοξενίαν προσωπικῶν ἐπιθέσεων καὶ ὕβρων.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο δυστυχῶς καὶ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν συνέβη μὲ τὴν ἀναδημοσίευσιν τοῦ ρυπαρογραφήματος τῆς κριτικοῦ (!) τῆς «Πρωίας» ἐν σχέσει πρὸς τὴν μουσικὴν μου τοῦ «Προμηθεῖος Δεσμώτου», ὅστις ἐδόθη πέρυσιν εἰς τὸ Στάδιον. Τὰ «Μουσικὰ Χρονικά» ἐν πλάτει ἀνεγράψαν τότε τὰ κατὰ τὴν δίκην, ἥτις ἐγένετο κατόπιν τῆς ἐπὶ ἐξυθρίσει μηνυσεῶς μου κατὰ τῆς ρυπαρογράφου κριτικοῦ (!), αἱ δὲ ἐφημερίδες ἐν ἐκτάσει καὶ ἐπὶ ἡμέρας ἔγραφον πᾶν τὸ σχετικόν πρὸς τὴν δίκην, ἐκεῖνην, καθ' ἣν ἡ διαληφθεῖσα ρυπαρογράφος κατ' ἐπιείκειαν τῶν δικαστῶν κατεδικάσθη εἰς ἀπαλλαγὴν αὐτῆς, μετὰ κλαυθμῶν καὶ ὀδυρμῶν διαβεβαιούσης, ὅτι «δὲν εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ ἐξυθρίσῃ» (!!)

Ἦτο λοιπὸν περιττὴ ἡ ἐν τοῖς «Μουσικοῖς Χρονικοῖς» ἀναδημοσίευσιν τοῦ μετὰ βδελυγμίας καὶ περιφρονήσεως ἀποκηρυχθέντος ὑπὸ τῆς κοινῆς ρυπαρογραφήματος ἐκεῖνου, διότι οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε νὰ ρυπανθῶσι καὶ ταῦτα, καίτοι οὐχὶ ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν παραρτήματι αὐτῶν ἀναδημοσιεύθη τὸ ἐν λόγῳ ρυπαρογράφημα. Τοσοῦτῃ δὲ μᾶλλον, καθόσον ἡ ἐν τοῖς «Μουσικοῖς Χρονικοῖς» φιλοξενία τῶν «Θεατρικῶν Χρονικῶν» ἐπέβαλεν εἰς τὸν δημοσίευσοντα ταῦτα φίλον κ. Μ. Ροδᾶν περισσοτέραν προσοχὴν, ἀλλὰ καὶ εὐλάβειαν πρὸς τε τὴν διευθυνσιν τῶν «Μουσικῶν Χρονικῶν» καὶ πρὸς τὸν γράφοντα τὴν παρούσαν, πρὸς ἀναδυσφήμισιν τοῦ ὁποίου οὐδὲν πιστεύω νὰ ὑπῆρχε προηγούμενον, οὐδὲ κἂν καὶ ἡ ἐλαφροτέρα παρεξήγησις ἐκ μέρους τοῦ κ. Ροδά.

Ὁ κ. Ροδάς ἠδύνατο νὰ ἦναι ἐκλεκτικώτερος ἐν τῇ ἀναδημοσίευσιν τῶν περὶ τοῦ «Προμηθεῖος Δεσμώτου» ἄρθρων καὶ κριτικῶν, ἀφ' οὗ μάλιστα τόσα ἄρθρα καὶ τόσαι κριτικά, αὐστηραὶ ἴσως, πλὴν ἀλλ' ὅμως εὐπρεπεῖς καὶ ἀμερόληπτοι ἐδημοσιεύθησαν τότε. Διότι ἡ ἀναδημοσίευσιν ἐκεῖνων μόνον, ἄτινα, ὡς δικαιοῦμαι νὰ πιστεύω, συμπύπτουσιν ἴσως πρὸς τὰς γνώμης καὶ τὰς προτιμήσεις τοῦ φίλου κ. Ροδά, παρεξήγησις μόνον τῶν ἀμερο-

λήπτως κρινόντων δύνανται νά προκαλέσωσι, τῶν ὁποίων παρεξηγήσεων, καίτοι ἀδίκως κατ' ἐμέ, δὲν μένουσιν ἀμέτοχα καὶ τὰ «Μουσικὰ Χρονικά», ἡ Διευθύνσις τῶν ὁποίων οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι οὐδὲ κἀν γνώσιν ἔλαβε τῆς λάθρα παρεισφύσεως τοῦ ἀθλοῦ ρυπαρογραφήματος.

Βεβαίῳν ὑμᾶς, φίλτατε, ὅτι οὐδεμίαν δι' ἐμέ ἔχει σημασίαν ἡ ἀναδημοσίευσίς τοῦ ἐν λόγῳ ρυπαρογραφήματος, ποιῶμαι ἀπλῶς τὴν παρατήρησιν, ὅτι τὰ «Μουσικὰ Χρονικά» ἔπρεπε νά μείνωσιν ἀμόλυντα ἀπὸ τοῦ ρύπου τούτου, ἀκόμη δέ, ὅτι καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς συνεργαζόμενοι καθήκον ἔχουσιν, ὅπως ἰδιαιτέραν δεικνύωσιν εὐλάβειαν πρὸς τὸ Περιοδικόν, τὸ ὅποσον μετὰ τόσης προθυμίας δημοσιεύει τὰ ἄρθρα καὶ τὰς μελέτας των.

Παρακαλῶν, ὅπως ἡ παροῦσα μου δημοσιευθῆ εἰς τὸ ἀμέσως προσεχὲς τεῦχος τῶν «Μουσικῶν Χρονικῶν», ἐκφράζω τὴν ἰδιαιτέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην μου καὶ διατελώ

Φίλος προθυμότητος

Κ. Α. ΨΑΧΟΣ

ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΡΑΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

ὑπὸ τῶν Ἐξεταστικῶν Ἐπιτροπῶν, τὰς ὁποίας ὄρισε τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ἀπενεμήθησαν κατὰ τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις τοῦ λήξαντος σχολικοῦ ἔτους τὰ κάτωθι διπλώματα καὶ πτυχία :

Σχολὴ Κλειδοκυμβάλου.—1. Δεύτερον βραβεῖον κλειδοκυμβάλου εἰς τὸν ἀριστοῦχον διπλωματοῦχον τοῦ σχολ. ἔτους κ. Παναγιώτην Κούρτελην, τῆς τάξεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Τ. Κῶφμαν.

2. Δίπλωμα σολίστ μετὰ τὸν βαθμὸν Ἄριστα, κατὰ πλειοψηφίαν εἰς τὴν Δα Νινὴ Ναμίας, τῆς τάξεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Λώρη Μαργαρίτη.

3. Δίπλωμα σολίστ μετὰ τὸν βαθμὸν Λίαν καλῶς παμφηφεί εἰς τὴν Δα Θεανὴ Λεκκοῦ, τῆς τάξεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Τ. Κῶφμαν.

4. Πτυχίον διδασκαλίας Κλειδοκυμβάλου μετὰ τὸν βαθμὸν Ἄριστα κατὰ πλειοψηφίαν εἰς τὴν Δα Σοφίαν Παρθένη, τῆς τάξεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Αἰμ. Ριάδη.

5. Πτυχίον διδασκαλίας Κλειδοκυμβάλου μετὰ τὸν βαθμὸν Λίαν καλῶς εἰς τὴν Δα Ἐλσαν Χατζηαντωνίου, τῆς τάξεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Αἰμ. Ριάδη.

Σχολὴ Βιολιοῦ.—Δίπλωμα σολίστ μετὰ τὸν βαθμὸν Ἄριστα κατὰ πλειοψηφίαν εἰς τὴν Δα Ὀλγαν Λεκκοῦ, τῆς τάξεως τοῦ κ. διευθυντοῦ.

Δραματικὴ σχολή.—Δίπλωμα Δραματικῆς μετὰ τὸν βαθμὸν Ἄριστα κατὰ πλειοψηφίαν εἰς τὴν Δα Θεοδώραν Παπαθανασίου, τῆς τάξεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Γιάννη Κοπανᾶ.

Σχολὴ θεωρητικῶν μαθημάτων.—Τάξις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Βακαλοπούλου :

1. Πτυχίον Ἀρμονίας μετὰ τὸν βαθμὸν Ἄριστα παμφηφεί εἰς τὸν κ. Χρῆστον Σταματίου.

2. Πτυχίον Ἀρμονίας μετὰ τὸν βαθμὸν Καλῶς εἰς τὸν κ. Γεώργιον Καρόπουλον.

3. Πτυχίον Ἐνοργανώσεως πνευστῶν ὀργάνων μετὰ τὸν βαθμὸν Ἄριστα κατὰ πλειοψηφίαν εἰς τὸν κ. Χρῆστον Σταματίου.

4. Πτυχίον Ἐνοργανώσεως πνευστῶν μετὰ τὸν βαθμὸν Ἄριστα κατὰ πλειοψηφίαν εἰς τὸν κ. Ἀντώνιον Καζαντζῆν.

5. Πτυχίον Ἐνοργανώσεως πνευστῶν μετὰ τὸν βαθμὸν Καλῶς εἰς τὸν κ. Γεώργιον Καρόπουλον.

Τάξις καθηγητοῦ Κου Β. Θεοφάνους : Πτυχίον Ὀδικῆς μετὰ τὸν βαθμὸν Λίαν καλῶς παμφηφεί εἰς τὸν κ. Χριστόφορον Δαδάκην.

Ἐπίσης κατὰ τὰς ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις, τὰς λαβούσας χώραν περὶ τὰ μέσα τοῦ λήξαντος σχολικοῦ ἔτους καὶ κατὰ μῆνα Ἰανουάριον 1932, ἀπνευμήθησαν ὑπὸ τῶν οἰκείων Ἐπιτροπῶν, τῶν δρισθεσιῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τὰ κάτωθι διπλώματα καὶ πτυχία :

Σχολὴ κλειδοκυμβάλου.— 1. Δίπλωμα σολίστ μετὸν βαθμὸν Ἄριστα εἰς τὴν Δα Κικλήν Μάνου, τῆς τάξεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Τ. Κῶφμαν.

2. Δίπλωμα σολίστ μετὸν βαθμὸν Λίαν καλῶς εἰς τὴν Δα Καλιόπην Παπαδημητρίου τῆς τάξεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Τ. Κῶφμαν.

3. Πτυχίον διδασκαλίας κλειδοκυμβάλου μετὸν βαθμὸν Ἄριστα παμφηφεί εἰς τὴν Δα Καλυψὼ Καλπακίδου, τῆς τάξεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Λ. Μαργαρίτη.

4. Πτυχίον διδασκαλίας κλειδοκυμβάλου μετὸν βαθμὸν Ἄριστα κατὰ πλειοψηφίαν εἰς τὴν Δα Σοφίαν Κύπρου τῆς τάξεως τοῦ καθηγητοῦ κ. Τ. Κῶφμαν.

Σχολὴ Ἀνωτέρων Θεωρητικῶν.— Τάξις τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Βακαλοπούλου :

1. Πτυχίον Ἀντιστίξεως μετὸν βαθμὸν Ἄριστα κατὰ πλειοψηφίαν εἰς τὸν κ. Γεώργιον Γεωργιάδην.

2. Πτυχίον Ἀρμονίας μετὸν βαθμὸν Λίαν καλῶς παμφηφεί εἰς τὴν Δα Καλυψὼ Καλπακίδου.

3. Πτυχίον Ἀρμονίας μετὸν βαθμὸν Λίαν καλῶς παμφηφεί εἰς τὸν κ. Παναγιώτην Κούρτελην.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Παρατηρήθηκε γενικὰ καὶ εἶνε ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ Ἐλαφρὰ Τέχνη εἶχε τίς μεγαλιέτερες ἐπιτυχίας τῆς σ' ἐποχῆς δυστυχίας καὶ κρίσεως, σ' ἐποχῆς οἰκονομικῶν δυσπραγιῶν ἀκόμη. Ψυχολογικῶς βέβαια τὸ φαινόμενον ἐξηγεῖται εὐκολώτατα. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ πιέζονται ὀλόκληρη τὴν ἡμέρα ἀπὸ καταθλιπτικὰς φροντίδες καὶ σκέψεις, στίς λίγες ἐλεύθερες στιγμὰς τους, ζητοῦν κάποιον ἀνακούφιση, κάποια λήθη τῆς σκληρῆς βιοπάλης, τῶν καθημερινῶν ἀγῶνων τῆς ζωῆς.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐποχὴ μας δείχνει μιὰ τέτοια εὐνοια στὸ Ἐλαφρὸ μουσικὸ θέατρο.

Ἔτσι τὰ «Μουσικὰ Χρονικά» ἀποφάσισαν νὰ τὸ προσέξουν καλλιτέρα, γ' ἀσχοληθοῦν κάπως σοβαρώτερα μ' αὐτό.

Ὁ ὑποφαινόμενος ποῦ ἐπεσκέφθηκε τελευταῖα ἕναν φίλον καθηγητὴν στὸ σπίτι του ἤρρε καὶ τὸν ἴδιον ἀπασχολημένο μετὴ σύνθεση μιᾶς ὀπερέττας μετὸν ἐπίκαιρον τίτλον «Σέξ-ἀπὴλ». Ὑπόθεση ἐλαφρῆ, χαριτωμένη, γεμάτη χιούμορ, εἶνε μιὰ διακομώδωσι τοῦ ὄρου αὐτοῦ—ἄς τὸ ποῦμε ἔτσι—καὶ καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι πρόκειται ἀπλοῦστατα περὶ μιᾶς ὑποβολῆς ἐπιτήδεια σκηνοθετημένης ἀπὸ τίς ἐκάστοτε ἐνδιαφερόμενες. Χαριτωμένο τὸ μπαλέτο μετὸ ὁποῖον ἀρχίζει ἡ πρώτη πράξις καὶ ἀπολύτως χαρακτηριστικὴ ἡ σκηνὴ μετὸς δύο ἄρχεπας ξενοδόχους ποὺ μαλῶνον ποῖος ἀπὸ τοὺς δυο νὰ πάρῃ μιάν ἀρίστη (τὸ Σεξ ἀπὴλ) στὸ ξενοδοχεῖο του. Γενικὰ λιμπρέττο καὶ μουσικὴ πολὺ πρωτότυπα.

Δοκιμάσαμε νὰ μάθωμε ἀπὸ τὸν φίλον συνθέτην ποῦ καὶ πότε θ' ἀνεβαστῆ τὸ ἔργον, ἀλλὰ ἀποτύχαμε. Εἶνε πιθανόν. . . ὅτι προεῖδε τὴν ἀθυροστομίαν μας.

Ὅπωςδὴποτε ἡ γνώμη μας εἶνε, ὅτι θὰ ἦτο ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίζῃ τὸ κοινόν μας τὸ πολυσχεδὲς αὐτὸ ταλέντο καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτῆ δεδομένου μάλιστα ὅτι, ὅσα ἀκούσαμε ἐκτελούμενα στὸ πιάνο ἀπὸ τὸ ἐν λόγῳ ἔργον ἀφίνουν μιὰ εὐχάριστη ἐντύπωσι δροσιᾶς καὶ ἐξυπνάδας καὶ παρουσιάζουν τὸν συνθέτην, καλλιτέχνην ποῦ αἰσθάνεται τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ τὸ περιβάλλον γενικὰ εἰς τὸ ὁποῖον ζῆ.

ὁ Δ.

Ἡ ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΤΗΣ κ. ΤΡΙΒΕΛΛΑ

Μετά μεγάλης ἐπιτυχίας ἐδόθη τὴν 27ην Μαΐου εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὄρειου, ἡ συναυλία τῆς γνωστῆς καλλιτέχνιδος τοῦ ἔσματος κ. Μαρίας Τριβέλλα. Τὸ πρόγραμμα πλουσιότατον περιελάμβανε συνθέσεις Mozart, Schubert, Brahms, Wagner, Franck, Fauré καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων συνθετῶν Σπάθη καὶ Καλομοίρη.

Ἐλαφρὸν κρουολόγημα ἠμπόδισε τὴν καλλιτέχνίδα νὰ δώσῃ ὄλην τὴν εὐρύτητα τῆς φωνῆς τῆς καὶ ἡ καθαρότης τοῦ φωνητικοῦ τῆς μετάλλου τὴν ὁποίαν εἶχομεν θαυμάσει εἰς προγενεστέρας τῆς ἐμφανίσεις ἦτο κάπως σκιασμένη.

Ἐν τούτοις ἡ τέχνη τῆς ἐκάλυπεν ἐντελῶς τὸ τυχαῖον αὐτὸ ἀτύχημα. Εἰς τὴν Berceuse τοῦ Mozart, εἰς τὰ δύο τραγουδάκια τοῦ Brahms, τοῦ Franck καὶ τοῦ Fauré, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπαιτοῦν μεγάλην φωνητικὴν ἔντασιν, ἡ κ. Τριβέλλα ἀπεκάλυψε ὄλο τὸ πλούσιον τάλαντόν τῆς, χειροκροτηθεῖσα ζωηρῶς ἐκ μέρους τοῦ ἐκλεκτοῦ τῆς ἀκροατηρίου. Ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ τραγοῦδια ἤρесе περισσότερο τὸ «Θυμᾶσαι βράδῳ» τοῦ Σπάθη τὸ ὁποῖον ἠναγκάσθη νὰ ἐπαναλάβῃ δις.

Ἡ συνοδεία τοῦ κ. Alex Thurneysen εἰς τὸ πιάνο, ἀρίστη.

Γενικῶς ἡ νέα αὕτη ἐμφάνισις τῆς κ. Τριβέλλα ἀφῆκε τὰς καλύτερας τῶν ἐντυπώσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

(Ἀναγράφεται κάθε βιβλίον, περιοδικὸν ἢ μουσικὴ ἔκδοσις πού στέλλεται στὴ διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «Μουσικὰ Χρονικά», Γραμματοθυρίδα 230 Ἀθήνας).

ΜΟΥΣΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ:

Arthur Meulemans: Le parc, Prelude et Scherzo pour Orchestre (Partitur) Editions Schott, Bruxelles.

François Demierre: 24 Préludes γιὰ πιάνο (Δι' ὄλους τοὺς τόνους mazesur et mineurs).

Miklos Rozsa: Variations, γιὰ πιάνο.

Jacques de la Presle: Pièce de Concert, γιὰ βιολοντσέλλο καὶ πιάνο.

André Thiriet: Stances du mortel sourire, No 1) Lu sur une stèle. 2) Cuclades — 3) Funérailles en Bohème — 4) L'abandonnée. — 5) La dernière cigale. — 6) Soir d'idumée γιὰ τραγοῦδι καὶ πιάνο ἐπὶ στίχων τοῦ Gargiel Roissy.

Editions Maurice Senart, 20, Rue du Dragon — Paris.

Ξηρόλλη: Καινούργια σερενάτα «Κάτ' ἀπ' τὸ κλειστὸ παράθυρο».

» Ὁ φυλακισμένος (δραματικὴ σκηνή).

» Ψεύτικη καρδοῦλα. Στίχοι Heine, μετάφρασις Δ. Κουκούλα. Γιὰ τραγοῦδι καὶ πιάνο.

Ἐκδόσεις μουσικοῦ οἴκου Μιχ. Κωνσταντινίδου, ὁδὸς Γλάδστωνος 3, Ἀθήναι.

ΒΙΒΛΙΑ:

Λόφρου Φαντάζη: Ἐένα μέτρα. Ἐμμετρος μεταφράσεις τραγουδιῶν Lord Byron, Χάινε καὶ Βαλερύ, μὲ κριτικὰ προλογικὰ σημειώματα τῶν κ.κ. Ὁρ. Καραβία, Ἀποστ. Μαγανάρη καὶ Μιχ. Χαννοῦση. Ἐκδότης Κ. Ζερόγγας. Ἀθήνα.

Ahmet Hasim: Ποιήματα μεταφρασμένα ἀπ' τὰ Τουρκικὰ ἀπ' τὸν κ. Βασίλη Κασαπάκη. Ἐκδοσις «Φιλολογικῆς πρωτοχρονιάς». Πόλη 1932. Τιμὴ δρχ. 15.

Ν. Γ. Πολίτου: Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγοῦδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐκδοσις τρίτη πλήρης.

Ντόλη Νίξβα: Φιλημένη (Εἰκονογράφησις τοῦ βιβλίου ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Βαροδάκωστα). Τιμὴ δρχ. 50.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Εἰς τὴν πρὸς τὸν κ. Μαλτέζον ἀπάντησιν τοῦ κ. Ψάχου καὶ εἰς τὴν ἐβδόμην γραμμὴν τῆς 158ης σελίδος τὸ κλάσμα $\frac{4}{5}$ La (Kε) διορθωτέον εἰς : $\frac{8}{9}$ La (Kε).—

Εἰς τὸν τίτλον «Αἰσθητικὴ τοῦ χοροῦ»—σλ. 129 τοῦ περασμένου τεύχους—νά προστεθῇ τὸ ἄρθρον : 'Η.

- Στίχ. 6, σελ. 129: ἀντί: ὑποβάλλω, νὰ διαβασθῇ: ἀναλάβω.
- » 8, » 130: τό: καί, νὰ φύγη.
- » 16, » »: ἀντί: γυρίζομαι, νὰ διαβασθῇ γυρίζομε.
- » 27, » »: »: σήμερα, νὰ διαβασθῇ: ἐν μέρει.
- » 31, » »: Μετὰ τό: Louis, νὰ προστεθῇ: XIV.
- » 1, » 131: ἀντί: ὀλιγότερο, νὰ διαβασθῇ: ὀλιγότερο.
- » 7, » 131: ἀντί: ντροπαλή, νὰ διαβασθῇ: εὐτράπελη Θεά.
- » 13, » 131: μετὰ τό: γεννοῦν, νὰ προστεθῇ: καὶ τὴ μορφή.
- » 18, » 131: ἀντί: στήν, νὰ διαβασθῇ: τὴν
- » 30, » 131: μετὰ τό: μᾶς, νὰ προστεθῇ: τό.
- » 7, » 132: μετὰ τό: χορούς, νὰ προστεθῇ: τοῦ εἶδους αὐτοῦ.
- » 12, » 133: ἀντί: τὴν ὅποια, νὰ διαβασθῇ: τὸν ὅποιον.
- » 23, » 133: ἀντί: στής, νὰ διαβασθῇ: στίς.
- » 8, » 134: μετὰ τό: ἐντύσαν, νὰ προστεθῇ: κατὰ τὸν συρμὸν τῆς ἐποχῆς.
- » 11, » 134: ἀντί: Descartes, νὰ διαβασθῇ: Descartes.
- » 15, » 134: ἀντί: εἰς τοὺς, νὰ διαβασθῇ: στοὺς.
- » 16, » 134: ἀντί: ἔλθωμε, νὰ διαβασθῇ: ἔρθωμε.
- » 20, » 134: ἀντί: Ὅλες, νὰ διαβασθῇ: Ἄλλες.
- » 28, » 135: ἀντί: ὅταν, νὰ διαβασθῇ: ὅπου.
- » 29, » 135: ἀντί: τότε ἐκεῖ, νὰ διαβασθῇ: καὶ ὅπου.
- » 16, » 136: ἀντί: ἐπίπεδον, νὰ διαβασθῇ: ἐπίπεδα.
- » 21, » 136: μετὰ τό: χορό, νὰ προστεθῇ: ἔτσι.
- » 37, » 136: ἀντί: αἱ, νὰ διαβασθῇ: οἱ.
- » 13, » 137: ἀντί: διαμορφώνει, νὰ διαβασθῇ: διαμόρφωσε.
- » 18, » 137: ἀντί: τυρανῆ, νὰ διαβασθῇ: τυραννῆ.
- » 1, » 138: ἀντί: ἀπ', νὰ διαβασθῇ: μέ.
- » 12, » 138: ἀντί: ἐκεῖ, νὰ διαβασθῇ: ὅπου. Ὅμοίως ἀντί: εἴτε ἦ, νὰ διαβασθῇ: μιά.
- » 16, » 138: ἀντί: χωρίζωμε, νὰ διαβασθῇ: χωρίσωμε.
- » 21, » 138: ἀντί: παροδικὰς μεταβολάς, νὰ διαβασθῇ: παροδικὰς μεταβολές.
- » 21, » 138: Μετὰ τό: εἶναι, νὰ προστεθῇ: ἦ.
- » 6, » 139: τό: μόλις, νὰ φύγη.
- » 8, » 139: ἀντί: ἦ, νὰ διαβασθῇ: οἱ.
- » 11, » 139: ἀντί: ἠθική, νὰ διαβασθῇ: ἠθικό.
- » 13, » 139: ἀντί: ἔμμεση νὰ διαβασθῇ: ἔμμεσα.
- » 23, » 139: τό: ὄσα, νὰ φύγη.
- » 24, » 141: ἀντί: πολυρυθμία, νὰ διαβασθῇ: πολυρρυθμία.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ο ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΕΡΓΑ ΤΥΠΩΜΕΝΑ ΣΕ ΤΟΜΟΥΣ

Α' ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΑ

- 1911 *Εὐριπίδης*: «ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ»—Τραγωδία σὲ στίχους: 1^ο τύπωμα
1932 » » » » » 2^ο »
1911 » » «ΙΚΕΤΙΔΕΣ» » »
1912 » » «ΕΚΑΒΗ» » »
1932 *Σοφοκλῆς*: «ΗΛΕΚΤΡΑ» » »
1912 *Μολιέρου*: «ΤΑ ΕΡΩΤΙΚΑ ΠΕΙΣΜΑΤΑ»—κωμωδία σὲ στίχους.
1903 *Γολδόνης*: «Η ΛΟΚΑΝΤΙΕΡΑ»—κωμωδία.
1913 *Ι. Ρισπέν*: «ΙΣΠΑΝΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ».
* 1907 *Όσκαρ Οδάϊλ*: «ΣΑΛΩΜΗ»—τραγωδία: 1^ο τύπωμα.
* 1916 » » » » 2^ο »
1925 » » » » 3^ο »
1917 » » «ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ» σὲ στίχους, μὲ τὴν
«ΑΓΙΑ ΕΤΑΙΡΑ».
1916 *Ι. Τζιανόζας*: «ΣΑΝ ΤΑ ΦΥΛΛΑ»—κωμωδία.
1916 *Μ. Μάτερλιγκ*: «ΜΑΡΙΑ Η ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ»—δράμα.
1916 *Σῆμ Μπενέλλης*: «Ο ΔΕΙΠΝΟΣ ΜΕ ΤΑ ΣΚΩΜΜΑΤΑ» — τραγωδία
σὲ στίχους.
1925 «ΞΕΝΗ ΛΥΡΑ»—τραγούδια στὸ ρυθμὸ τῆς μουσικῆς.

Β' ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ

- * 1913 «ΡΟΔΟΠΗ»—τραγωδία σὲ στίχους.
1925 «ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΒΑΚΙΑ», σὲ τρεῖς γλώσσες.
* Ἀπὸ τὰ σημειωμένα μὲ ἀστερίσκους δὲν ἔχουν ἀπομεινεί ἀντίτυπα.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΥΠΩΜΕΝΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- G. Giacosa*: «ΜΙΑ ΠΑΡΤΙΔΑ ΣΚΑΚΙ»—«Νουμάς, 1906, ἀριθ. 221.
Gabriele d'Annunzio: «Η ΤΖΟΚΟΝΤΑ»— » 1909, ἀριθ. 344-351.
Ettore Moschino: «ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ καὶ ΙΖΟΛΔΗ»—τραγωδία σὲ στίχους,—
«Νουμάς», 1912, ἀριθ. 463-470.
Ed. Calandra: «Η ΚΥΡΑ ΩΡΕΤΤΑ»,—«Νέα Ζωή» τῆς Ἀλεξάντρειας,
1912, Τόμος VII, ἀριθ. 4.
R. Bracco: «Η ΒΡΥΣΟΥΛΑ»,—«Νέα Ζωή», 1912, Τόμος VII, ἀριθ. 8-12.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ

ΑΡΧΑΙΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΟΠΩΣ ΤΗΝ ΕΧΕΙ ΑΠΟΔΩΣΕΙ ΣΕ
ΣΤΙΧΟΥΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ο ΠΟΡΙΩ-
ΤΗΣ ⊗ ΕΚΔΟΣΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ ΚΑΙ ΤΥΠΩΜΕΝΗ
ΣΤΑ "ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ,"

«Ὁ μεταφραστὴς ἔχει μόνος τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν ἐν θεάτρῳ ἢ
δημοσίᾳ αἰθούσῃ παράστασιν» τοῦ ἔργου τούτου.—Νόμος ΓΥΠΓ' (ἀριθ. 3483)
περὶ συγγραφικῶν δικαιωμάτων τῶν θεατρικῶν ἔργων, ἄρθρ. 1.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Φοίνισσαι» επιγράφεται ἡ τραγωδία ἀπὸ τὸ Χορὸ τῶν Παρθένων, πὺν σταλμένες ἀπὸ τὴν Τύρο τῆς Φοινίκης νὰ μείνουνε σκλάβες δουλεῦτρος στὸ ἱερὸ τοῦ Φοίβου, στοὺς Δελφούς, βοθηήκανε ἀποκλεισμένες μέσα στὸ πολιορκημένο κάστρο τῶν ἀρχαίων Θηβῶν.

Μὲ τὸν ἴδιο τίτλο εἶχε συνθέσει καὶ ὁ Φρύνιχος ἄλλη τραγωδία, πὺν γι' αὐτὴ ἀναφέρουν οἱ φιλόλογοι πὺς τὴν ἀνέβασε στὸ θέατρο ὁ Θεμιστοκλῆς στὰ 476 π. Χ. Εἶχε ὅμως ἐκεῖνη ἄλλην ὑπόθεση, τὴν ἴδια πὺν μιμήθηκε ὁ Αἰσχύλος στὰ 472 π. Χ. μὲ τοὺς «Πέρσες» του.

Ὁ Εὐριπίδης στὴν τραγωδία του εἶχεν ἐμπρὸς του τὸ αἰσχυρικὸ πρότυπο τῶν «Ἐπιὰ ἐπὶ Θήβαις». Ὅμως ἐκεῖνο ἔγινε ὁ σπόρος μόνο, γιὰ νὰ μεσιώση τῶν «Φοινισσῶν» ὁ πολὺκλαδος θύρσος. Πολὺκλαδος, γιὰτι στὸ ἔργο του αὐτὸ ἔχει συγκεντρῶσει ὁ Εὐριπίδης δραματικὰ θέματα πὺν ἄλλοι τραγικοὶ σὲ πολλὲς μοιράσανε τραγωδίες. Παραβλέποντας τὴν ἀρχαία παράδοση πὺν ἤθελε τὴν Ἰοκάστη νὰ πεθαίνη ἀπαρχονισμένη ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ ἄνομου γάμου της μὲ τὸ γιὸ της τὸν Οἰδίποδα, τὴν παρουσιάζει ζωντανὴ χρόνια ὕστερότερα, καὶ γύρω σ' αὐτὴ, ὡς τὸ κριώτερο πρόσωπο τῆς τραγωδίας, πλέκει τὰ ἐπεισόδια καὶ δημιουργεῖ τίς περιπέτειες.

Ἡ Ἰοκάστη προλογίζει καὶ ἱστορεῖ τὰ πάθη της, τὰ πάθη τῶν Λαβδακιδῶν καὶ τῆς χώρας τοῦ Κάδμου. Αὐτὴ δοκιμάζει νὰ φιλιώση τοὺς γιούς της, τὸν ἀδικοπραχτὴ Ἐτεοκλῆ καὶ τὸ διωγμένο Πολυνεῖκη, πὺν ἔφερε ξενικὸ στρατὸ νὰ πολεμήση τὸν ἀδερφό του, νὰ κουρσέψη τὴν πατρίδα του, γιὰ νὰ πάρη κ' αὐτὸς μὲ τὴ σειρά του τῆς βασιλείας τὰ σκῆπτρα. Καὶ δὲν τὸ κατορθώνει ἡ δόλια μάννα. Χωρίζονται τὰ δέροφια, καὶ πᾶνε νὰρχίσουνε τὴ μάχη, ὅπου σκοτώνονται οἱ ἀρχηγοὶ τῶν πολιορκητῶν καὶ σώζεται τὸ κάστρο, γιὰτι, καθὼς τὸ εἶχεν ὀρίσει ἡ μαρτεία τοῦ Τειρεσία, τὸ ἄξιο παληγάρι, ὁ γιὸς τοῦ Κρόοντα ὁ Μενουκίας, ἔπεσε θῦμα ἐξιλαστήριο, ἀντοσφαγμένος ἀπάνω στὴ σπηλιὰ τοῦ παλαιοῦ δράκοντα, πὺν εἶχε σκοτώσει ὁ Κάδμος, ὁ γενάρχης τῆς βασιλικῆς γενιᾶς τῶν Θηβαίων. Μονομαχοῦνε ὅμως οἱ δνὸ ἀδερφοί, γιὰ νὰ πάρη ὅποιος ζοῦσε τὴ βασιλεία καὶ σκοτώνονται κ' οἱ δνὸ, καὶ σφάζεται ἀπάνω στὰ νεκρὰ κορμιά τῶν παιδιῶν της ἡ Ἰοκάστη. Τότε παίρνει στὰ χέρια του τὴν ἔξουσία ὁ Κρόοντας ὁ ἀδερφός της, θρηγνώντας γιὸ κὶ ἀδερφή καὶ ἀνῆμια καὶ προστάζει νὰ θαρτῆ ὁ Ἐτεοκλῆς, νὰ ριχτῆ ἄθαρτος στὰ ὄρνια ὁ Πολυνεῖκης, καὶ νὰ φύγη ἐξόριστος, νὰ μὴ μολύνη πιά τὸ χῶμα τῆς εἰρηγεμένης χώρας, ὁ αἴτιος ὄλης τῆς σφοραῆς, ὁ τυφλωμένος Οἰδίποδας. Καὶ ἀκολουθεῖ τὸν πατέρα της στὰ ξένα ἡ θλιβερὴ Ἀντιγόνη, ἀποφασισμένη νὰ θάψη καὶ τὸ ἔρρημο λείβανο τοῦ ἀδερφοῦ, θνυιάζοντας γιὰ χάρη πατέρα καὶ ἀδερφοῦ τὴ μόνη ἐλπίδα πὺν τῆς ἔμενε στὸν κόσμο, τὸ γάμο της μὲ τὸν Αἴμονα.

Τέτοια είναι ἡ καθαντὸ δραματικὴ οὐσία τῆς τραγωδίας. Ὠραΐζεται ὁμως πλουσιοπάροχα καὶ μὲ τὰ δνὸ ἄλλα εἶδη τοῦ ποιητικοῦ λόγου: τὸ ἐπικὸ καὶ τὸ λυρικό. Ἀπὸ «Ἄγγελου» ἔρχονται, ὁ ἕνας ὕστερ' ἀπὸ τὸν ἄλλον, τὰ ἱστορήσονται ὅσα φοβερὰ γίνονται γύρω στὸ κάστρο, τὴν ἔκβαση τῆς μάχης, τὴ μονομαχία τῶν ἀδελφῶν, τὸ θάνατο τῆς Ἰοκάστης. Ἡ πάροδος καὶ τὰ στάσιμα τοῦ Χοροῦ, ποικιλώτατα σὲ ρυθμούς καὶ γραφικώτατα σὲ εἰκόνες τους, γίνονται ὕμνοι τῆς παλαιᾶς δόξας τῶν Καδμείων καὶ ξεσποῦνε σ' εὐχῆς καὶ κατάρες. Πρὶν ὁμως ἀπὸ τὸ Χορὸ ἀκούονται οἱ λυρικοὶ ἀφορισμοὶ τῆς Ἀντιγόνης, ὅταν ὁ Παιδαγωγὸς τῆς δείχνει, ἀπὸ τοῦ παλατιοῦ τῆ στέγῃ, τὸ στρατιόπεδο καὶ τοὺς ἀρχηγούς τῶν πολιορκητῶν. Καὶ πάλι ἡ Ἀντιγόνη μὲ τὰ μουσικὰ της μυρολόγια συνοδεύει τὴ νεκρικὴ πομπή, καὶ ἡ λυρική της στιχομυθία μὲ τὸν τυφλὸ πατέρα κλείνει τὸ παθητικὸ δράμα.

«Αἱ καλλοναὶ τοῦ δράματος εἶναι ἀμίμητοι, καὶ ἡ τέχνη αὐτοῦ ἔξοχος» — σημειώνει ὁ δικὸς μας Α. Ν. Βεργαδάκης, στὴν ἱστορικὴ του ἔκδοση μὲ τὰ σοφὰ του, τὰ τελειωτικὰ σχόλια στὰ κείμενο τοῦ Εὐριπίδου. Καὶ παλαιότερα ὁ περίφημος Ὀλλαντέζος ἐλληνιστὴς, ὁ Οὐγὸς Γρόσιος (1583-1645), ποὺ εἶχε μεταφράσει λατινικὰ καὶ τὸ δράμα τοῦτο, ἔγραφε: «Ὅσο νικᾷ ὁ Εὐριπίδης τοὺς ἄλλους τραγικούς, τόσο ξεπερνοῦν οἱ «Φοίνισες» τὶς ἄλλες του τὶς τραγωδίες».

Ἴσως τὰ ἐγκώμια ἐκείνα φτάνουνε στὴν ὑπερβολή. Γιατ' εἶναι βεβαιωμένο πὼς στὰ 408 περίπου π. Χ., δνὸ ἢ τρία χρόνια πρὶν πεθάνῃ ὁ ποιητὴς, ὅταν πρωτοπαραστήθηκε τὸ δράμα τοῦτο — τρίτο τῆς τριλογίας, ὅπου πρῶτο εἶταν ὁ «Οἰνόμαος» καὶ δεύτερο ὁ «Χρυσίπιαπος», χαμένα παλαιότε καὶ τὰ δνὸ — οἱ Ἀθηναῖοι δώσανε τὰ δευτερεῖστον Εὐριπίδῃ. Καὶ ἀπὸ τοὺς παλαιούς ἀκόμα χρόνους ἡ κριτικὴ ἀγωνίζεται γὰρ τοῦ βροῆ ἑλατιώματα, διχογνωμει ὁμως στὸν καθορισμὸ τους: — Ὁ παλαιὸς σχολιαστὴς ψέγει τὸ τελικὸ παρουσίασμα τοῦ Οἰδίποδα: τὴν ἴδια γνώμη ἔχει καὶ ὁ πολὺς ποιητὴς καὶ κριτικὸς τοῦ ΙΗ' αἰῶνα, ὁ Λαάσπ, ἐνῶ ὁ ἐλληνιστὴς Πατὲν (1793-1876) σὲς «Μελέτες του γὰρ τοὺς Ἀρχαίους Τραγικούς» σημειώνει πὼς ἴσα ἴσα ἡ σκηρὴ αὐτὴ συνοψίζει καὶ κορυφώνει τὸ ἔργο. Σὲ ἄλλους δὲν ἀρέσει τὸ μᾶκρος τοῦ προλόγου. Ὁ Γερμανὸς κριτικὸς καὶ δραματογράφος Σλέγελ καταδικάζει τὴ συνάντησιν τῶν ἀδελφῶν στὸ πρῶτο ἐπεισόδιο, ἐνῶ ἄλλοι, καὶ μαζὶ μ' αὐτοὺς ὁ Γάλλος ἐλληνιστὴς Ἐρρῖκος Βαίλ, σὲς «Μελέτες του γὰρ τὸ Ἀρχαῖο Δράμα» (1897) τὴ θεωροῦν ὡς τὴ δραματικώτερη καινοτομία τοῦ ἀρχαίου θεάτρου. Ἀκόμα κι ὁ σοφὸς μας Μιστριώτης στὴν «Ἑλληνικὴ Γραμματολογία» του βαθμολογεῖ τὶς «Φοίνισες» ὡς «δράμα λαν τραγικὸν καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιάζον πρὸς τὴν νεωτέραν δραματικὴν τέχνην, διότι πολλοὶ φονεύονται: ὁ Μενοικεύς, οἱ στρατηγοὶ τῶν πολιορκητῶν, οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐπ' ἀλλήλων, ἡ Ἰοκάστη αὐτοκτονεῖ... Καὶ δευὰ συμβαίνουσι: ἄταφος ὁ Πολυνείκης... ὁ Οἰδίπους καὶ σὺν αὐτῷ ἡ Ἀντιγόνη ἐκ τῆς πατρίδος ἐκβάλλεται». Ἀλλά, σημειώνει ὁ ἴδιος, «ἡ τειχοσκοπία καλὴ ὡς ἐπικὴ ἀπεικόνισις, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς δραματικὴ, καὶ ἡ σκηρὴ αὐτὴ τὴν πλοκὴν τοῦ μύθου δὲν προά-

γει). Καί συμπεραίνει: «Καθόλου ἡ τραγωδία ἔχει προτερήματα, ἀλλὰ καὶ σκηρικὰς ἀρετὰς καὶ πλοῦτον γνωμολογιῶν...»

Γνώμες ὅλες ὑποκειμενικῆς, τόσο πού ἂν ἔσθηνε κανεὶς ὅτι δὲν ἀρέσει στὸν κάθε κριτικὸ χωριστά, δὲ θὰ περισσεύει καὶ πολλὸ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Εὐριπίδη — ἔργο πού ἔγινε στυλὸς καὶ τύπος γιὰ τὰ γράφουν ἀργότερα ἔπη καὶ τραγωδίαι, μὲ τὸν ἴδιον ἢ μὲ ἄλλον τίτλο (Ἀντιγόνη - Θηβαΐδα - Οἰδίποδας), τόσοι καὶ τόσοι τεχνίτες, ὅπως ὁ Ἀντίμαχος, οἱ Λατῖνοι Στάτιος καὶ Σενέκας, ὁ Ἰταλὸς Ἀλφιέρης, οἱ Γάλλοι Ροζουό, Ρακίνας, Δουσί, Δεγκουβὲ καὶ ἄλλοι, γὰ τὸ μεταφράση ὁ ἴδιος ὁ Σίλλερ, — ἔργο, πού τὸ εἶχε συνθέσει ὁ ἀρχαῖος τραγικὸς ὄχι στηριγμένος σὲ δασκαλικοὺς κανόνες, παρὰ ὀδηγημένος ἀπὸ τὴν προσωπικὴ του δημιουργικὴ προή· καὶ τὸ εἶχε συνθέσει «τὸν καιρὸ πού δὲν ὑπῆρχε ἀκόμα ἡ ἀριστοτελικὴ νομοθεσία».

Ἡ φράση αὐτὴ ἀνήκει στὸν Ἰταλὸ ἑλληγιστὴ Ε. Ρωμανιόλη, τὸν τόσο ποιητικὸ μεταφραστὴ τῶν ἀρχαίων τραγικῶν κ' ἐμνησχοτὴ τῶν νέων διονυσιακῶν ἑορτῶν στὸ ἀρχαῖο θέατρο τῶν Συρακουσῶν. Μὲ τὸ ἐθνοσιαστικὸ τέλος τοῦ προλόγου του στίς «Φοίνισσες» ἄς κλείση καὶ τὸ σύντομο τοῦτο σημείωμα:

«Αὐτὸ θέλησε ὀλοφάνερα ὁ Εὐριπίδης στίς «Φοίνισσες»: γὰ συνάξη ὅλα τὰ ἐπεισόδια πού σχετίζονται μὲ τὸ μῦθο τοῦ Οἰδίποδα καὶ γὰ τὰ ἐνώση ὥστε γὰ συγκλίνουνη γύρω σ' ἓνα αἰσθηματικὸ κέντρο—τὸ πάθος τῆς Ἰοκάστης—ἀθειώντας κάθε περιορισμὸ ἀπὸ χρόνον, τόπον, παράδοση. Καὶ ὅλα ὅσα δὲ μπορούσαν γὰ μποῦνη πραγματικὰ στὴ σκηνὴ ἀπάνω, τὰ ζωντάνευε μὲ τὴν ἀφήγηση, μὲ τὴν παρέκβαση, μὲ λυρικὰ ἀναθυμήματα εἴτε ἀπὸ τὰ πρόσωπα εἴτε ἀπὸ τὸ χορὸ.

«Καὶ ἡ φοικὴ τοῦ μύθου φωτίζεται ὀλοῦθε, γιὰτὶ ὁ ποιητὴς ἐπιμένει, φτάνει στὴν ὑπεβολή, ἀκριβολογεῖ, ἐκεῖ ὅπου οἱ πρόδρομοὶ του εἶχαν παρασιωπήσει, ἀποσκεπάσει, σκιαγραφήσει. Ὁ Ἐπειοκλῆς καὶ ὁ Πολυνείκης στήνονται ἀντιμέτωποι γιὰ τὰ ἐξηγηθῆ ὁ ὅλους μπροστὰ ὁ ἀποκρουστικὸς τοῦ πρώτου κνισμός· καὶ ἡ ἀλληλοσφαγή, κ' οἱ πληγὲς πού δίνουνη καὶ δέχονται τὰ δέροφρα περιγράφονται μὲ ἀληθοφάνεια πού γεμίζει ρῖγος τὴν καρδιά. Καὶ σὰ γὰ μὴν ἔσωνε ἡ ἀρχικὴ στὸ θέμα του φοικὴ, ὁ ποιητὴς βάζει ἀπὸ δικοῦ του τὴν παραπανιστὴ θυσία τοῦ Μενοικέα. Καὶ οὔτε μιὰ ξαστεριάς ἀχτίδα δὲν ἔρχεται γὰ σπάση τὴ σκοταδερῆ συνοχὴ τοῦ δραματικοῦ μέρους.

«Ὅμως ἀπάνω σὲ κείνη τὴ φοικὴ ἀπλώνει σχεδὸν ἀδιάκοπα ἡ μουσικὴ τὸ ἀπαλὸ τῆς χάδι, τὴν ἀρμονικὴ τῆς κάθαροφ. Καὶ μέσα στὰ βαριά ζοφερά ἐπεισόδια τὰ δραματικὰ σαλεύει σὰν ἀντίθεση, ὅλο τὸ χορικὸ μέρος, τόσο πλούσιο σὲ ποικίλματα φυσικὰ καὶ μορφικὰ, καὶ δλάσπραφτο ἀπὸ εἰκόνες, καὶ πολήγχο μὲ ὠραῖα καὶ τολμηρὰ μελωδήματα.

«Εἶναι σὰν τὸ γοργὸ βουνήσιο ρυάκι πού κρυφοπερνᾷ, μὲσ' στὰ ὀρθόγχεμα κὶ ὅλο σιδερόπτερες φαράγγια, τὸ τρεχάμενο διάφανο γαῖ-τάνι τῶν νερῶν του, ὅπου καθορεφτίζονται τὰ μέτροφτα ποικιλόχρωμα παιγιδίσματα τοῦ ἀπέραντου αἰθέρα.»

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΦΟΙΝΙΣΣΑΙ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

ΙΟΚΑΣΤΗ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ
ΑΝΤΙΓΟΝΗ
ΧΟΡΟΣ ΦΟΙΝΙΣΣΩΝ ΠΑΡΘΕΝΩΝ
ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ
ΕΤΕΟΚΛΗΣ
ΚΡΕΩΝ
ΜΕΝΟΙΚΕΥΣ
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ
ΕΤΕΡΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ
ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ΙΟΚ.
ΠΑΙ.
ΑΝΤ.
ΧΟΡ.
ΠΟΛ.
ΕΤΕ.
ΚΡΕ.
ΜΕΝ.
ΤΕΙ.
ΑΓΓ.
ΑΓΓ.
ΟΙΔ.

ΑΦΩΝΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΜΑΝΤΩ.—ΔΟΥΛΟΙ.—Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ
Η ΝΕΚΡΙΚΗ ΠΟΜΠΗ.—ΛΑΟΣ.

ΣΗΜ.—Οί στίχοι είναι ἐδῶ ἀριθμολογημένοι μετὰ τὴν ἀντιστοιχίαν τοῦ ἀρχαίου κειμένου, ὅπως τὸ ἔχει κανονίσει καὶ ἐκδώσει στὴ Ζωγράφειο Βιβλιοθήκῃ ὁ Δημήτριος Ν. Βερναρδάκης.

—Τὰ χορικά καὶ ἄλλα λυρικά μέρη τῆς τραγωδίας, ὅπως εἶναι στιχοῦρημένα στὴν ἔκδοσιν τούτη, τὰ ἔχει μελοποιήσει μετὰ τρόπους καὶ ρυθμούς ἀρχαϊκούς ὁ μουσουργός

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΨΑΧΟΣ

Φ Ο Ι Ν Ι Σ Σ Α Ι

ΠΡΟΛΟΓΟΣ—ΤΕΙΧΟΣΚΟΠΙΑ—ΧΟΡΟΥ ΠΑΡΟΔΟΣ

ΣΤΟ πρωϊνό φῶς τοῦ ἡλιου φαίνονται τὰ δίπατα προπύλαια τοῦ παλατιοῦ τῆς Θήβας. Ἀνοίγεται ἡ θύρα καὶ προβαίνει ἡ ΙΟΚΑΣΤΗ, ἀκκουμπώντας σὲ ραβδί, στὰ μαῦρα φορεμένη, καὶ μὲ κουρεμένη κόμη.

ΙΟΚ. ὦ ἐσὺ ποὺ λάμπεις τὸ δρόμο τῶν ἄστρον
τοῦρανοῦ, καὶ σὲ δίφρα χρυσοστόλιστα,
Ἕλιε, καβάλλα ἐσύ, κυλᾶς τῇ φλόγα
μὲ γλήγορες φοράδες, — ὦ, τί δύστυχη
στή Θήβα ἀχτίνα τίναξες, ἐκείνη
τὴ μέρα ποὺ ἔφτασ' ἐδῶ ὁ Κάδμος, φεύγοντας
ἀπ' τὰκρογιάλια τῆς Φοινίκης! Τότε,
σὰν πῆρε αὐτὸς τὴν Ἄρμονία, τῆς Κύπριδας
τὴν κόρη, τὸν Πολύδωρο παιδί του
βλάστησε· κι ἀπὸ κεῖνον, λένε, ὁ Λάβδακος
γεννήθη, κι ἀπ' αὐτὸν ὁ Λαΐος. Κόρη
τοῦ Μενουικέα λογιέμαι ἐγώ, κι ὁ Κρέοντας
μοῦ εἶν' ἀδερφὸς ἀπὸ μάννα, κ' Ἰοκάστη
μὲ κράζουν — ἔτσι μ' ἔβγαλε ὁ πατέρας μου.
Κι ὁ Λαΐος ποὺ μὲ πῆρε, ἄτεκνος ὄντας,
ποὺ χρόνια μὲ εἶχε στὸ παλάτι ταίρι του,
πάει καὶ ρωτᾷ τὸ Φοῖβο, καὶ γυρεύει
κίόλα ἀγόρια παιδιὰ νὰ δῆ τὸ σπίτι μας.
Καὶ εἶπε ἐκεῖνος· «ὦ βασιλιὰ τῆς Θήβας
φοραδομάννας, νὰ μὴ σπείρης ὄργωμα
παιδιῶν, στοῦ θεοῦ τὸ πείσμα, γιατί ἂν κάμῃς
γίό, θὰ σὲ θανατώσῃ τὸ βλαστάρι σου,

10

20

καὶ ὄλο θὰ πλέψη τὸ σπίτι σου στὸ αἷμα.»
 Μ' αὐτός, στὴ σάρκα δοσμένος καὶ πέφτοντας
 στὴ μέθη, παιδοσπόρισε μαζί μου,
 καὶ σὰν τῶσπειρε, τῶνοιωσε τὰ μάρτημα
 καὶ τοῦ θεοῦ τὴν προφητεία, — τὸ βρέφος,
 ὅτ'ο λιβάδι τῆς Ἑρας καὶ στὸ ἀκρόβουνο
 τοῦ Κιθαιρώνα, στοὺς βοσκούς τὸ δίνει
 νὰ τὸ ρίξουν, τὸ βρέφος, πὺ τὸ κάρφωσε
 μὲ σοῦβλες σιδερένιες ἀπ' τὶς φτέρνες, —
 κ' ἔτσι ἡ Ἑλλάδα τὸ φώναζε «Οἰδίποδα».
 Μὰ τῶβραν οἱ ἀπελάτες τοῦ Πολύβου,
 καὶ σπίτι ἅμα τὸ πήγαν, τὸ ἀπιθώσανε
 στὰ χέρια τῆς κυρᾶς τους. Καὶ τὴ γέννα
 τῆ δική μου, ἔβαλε αὐτὴ στὸ μαστό της,
 καὶ ὁ ἄντρας της γιὰ λεχώνά τὴν πιστεύει.
 Καὶ μὲ ξανθὰ μάγουλα, ἐνῶ λεθέντωνε
 πὰ ὁ γιός μου, ἢ μόνος τῶνοιωσε, ἢ ἀπ' ἄλλον
 τᾶκουσε, γιὰ νὰ μάθη ποιοὶ τὸν κάμανε,
 τραβοῦσε πρὸς τοῦ Φοίβου τὸ παλάτι, —
 καὶ ὁ ἄντρας μου ὁ Λαίιος, νὰ μάθη γυρεύοντας
 γιὰ τὸ ριγμένο ἀγόρι, ἂν πὰ δὲ ζοῦσε.
 Καὶ οἱ δυό, συναπαντήσανε τὰ πόδια τους
 στὸ δρόμο τὸ σκισμένο τῆς Φωκίδας.
 Κι ὁ τροχολάτης τοῦ Λαίου τὸν πρόσταξε:
 «Μέριαζε, ξένε, μπρὸς στοὺς βασιλιάδες!»
 Μὰ ἐκεῖνος πρόβαινε, ἀλαλος, περήφανος.
 Καὶ μὲ τὰ νύχια, νά, πὺ τὰ πουλάρια
 τοῦ ἀλικοβάφουν τῶν ποδιῶν τοὺς τένοντες.
 Ἔτσι, — μὰ τί νὰ λέγω ὅ,τι εἶν' ἀπόξω
 ἀπὸ τὶς συφορές μου; — τὸν πατέρα του
 σκοτώνει ὁ γιός, καὶ παίρνοντας τὸ ἀμάξι,
 στὸν Πόλυβο τὸ δίνει πὺ τὸν ἔθρεψε.
 Καὶ ὄντας τὴ χώρα δυνάστευε ἡ Σφίγγα
 μ' ἀρπάγματα καὶ πὰ δὲν εἶταν ὁ ἄντρας μου,
 νύφη, ὁ ἀδερφός μου ὁ Κρέοντας κηρύχνει,
 ὅποιος βρῆ τῆς σοφῆς παρθένας τὸ αἶνιγμα,
 σ' αὐτὸν νὰ δώσῃ στεφάνι του ἐμένα.
 Καὶ τυχαίνει νὰ τῶβρη ὁ γιός μου ὁ Οἰδίποδας

30

40

50

τὸ αἶνιγμα τῆς Σφιγγός· γι' αὐτὸ στὴ χώρα
 τούτῃ γίνεται βασιλιάς, καὶ ἀντίμεμα
 τὰ σκῆπτρα παίρνει ἐδῶ τῆς πολιτείας·
 καὶ ἄγνωρος στεφανώνεται ὁ ταλαίπωρος
 τῆ μάνα πού τὸν γέννησε, κι οὔτε ἤξερε
 κ' ἢ μάνα, πὼς πλαγιάζει μὲ τὸ γιό της.
 Καὶ τοῦ παιδιοῦ μου, ἀγόρια δυὸ τοῦ γέννησα,
 τὸν Ἐτεοκλῆ καὶ τὴν κοσμοακουσμένη
 ἀντρέα τοῦ Πολυνεΐκη, καὶ δυὸ κόρες, πού
 τὴ μιὰ ὁ πατέρας τὴν ἔβγαλε Ἰσμήνη,
 κ' ἐγὼ τὴν πρώτη Ἄντιγόνη. Μὰ τῷμαθε
 πὼς μητρικὸ στεφάνι εἶχε ἀγαλιά του
 αὐτὸς πού ὅλα τὰ πάθη, ἔπαθε, ὁ Οἰδίποδας,
 καὶ τρομερὴ σφαγὴ στὰ ἴδια του μάτια
 βάζει, αἱματοσπαράζοντας τὶς κόρες τους
 μ' ὀλόχουσες καρφίτσες. Καὶ ἅμα ἰσκιώθη
 τὸ γένι τῶν παιδιῶ μου, τὸν πατέρα τους
 τὸν κρύψαν κλειδωμένο, γιὰ νὰ μείνῃ
 λησμονημένη ἢ συφορὰ πού ἀλλοιώτικα
 σοφίσματα πολλὰ θὰ χρειαζόταν.
 Καὶ ζώντας μέσ' στὸ σπίτι, καὶ τὴ μοίρα του
 κλαίγοντας, μὲ κατάρες ξορκισμένες
 τοὺς γιούς του καταριέται, νὰ μοιράσουνε
 τὸ σπίτι αὐτὸ μὲ σπαθιά τροχισμένα!
 Καὶ αὐτοί, σὲ φόβο πέφτοντας μὴ φέρουνε
 οἱ θεοὶ σὲ τέλος τὶς εὐκές του, ἀντάμα
 σὰν ἔμεναν κ' οἱ δυό,—τὰ συμφωνήσανε
 κ' εἶπανε, ὁ πιὸ μικρὸς, ὁ Πολυνεΐκης,
 νὰ λείψῃ πρῶτος ἀπ' τὴ χώρα θέλοντας,
 κι ὁ Ἐτεοκλῆς νὰ μείνῃ, καὶ τὰ σκῆπτρα
 νάχη τῆς γῆς, χρόνο μὲ χρόνο ἀλλάζοντας.
 Κι αὐτὸς πιά στὰ καμάρια καθισμένος
 τῆς ἀρχῆς, ἀπ' τὸ θρόνο δὲ σηκώνεται,
 μόνο ἀπ' τὴ χώρα τὸν ξενιτεμένο
 διώχνει, τὸν Πολυνεΐκη. Καὶ ὅταν ἔφτασε
 στὸ Ἄργος ἐτοῦτος, κ' ἔγινε τοῦ Ἄδράστου
 γαμπρός, πολλὰς ἀσπίδες συναθροίζοντας—
 Ἄργεῖτες— φέρνει ἐδῶ πέρα καὶ ἅμα ἦρθε

60

70

στὸ ἴδιο μπροστὰ τὸ κάστρο ἐδῶ τὸ ἐφτάπυλο,
 τὰ πατρογονικὰ σκῆπτρα γυρεύει
 καὶ τὰ μερίδια τοῦ ἀπ' τῆ γῆς. Μὰ θέλοντας
 νὰ λύσω τὴν ἀμάχη ἐγώ, τὸ γιό μου
 νᾶρθῃ στὸ γιό μου ἀνέγγιχτος τὸν ἔπεισα,
 πρὶν κρούσουν τὰ κοντάρια. Καὶ πὼς θᾶρθῃ,
 μοῦ φέρνει μήνημα ὁ σταλμένος ἄνθρωπος.
 Μά, — ὦ Δία, ἐσὺ πὺν θροναίῳ στὰ φαράγγια
 τοῦρανοῦ τὰ λαμπρά, σῶσε μας, χάρισε
 ὁμόνοια στὰ παιδιὰ μου. Γιατὶ ἂν εἶσαι
 σοφός, δὲν πρέπει τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο
 νὰ μένη αἰῶνια δύστυχος νᾶφήνης.

(Ξαναπαίει στὸ παλάτι.)

Φαίνεται ὁ Δάσκαλος τῆς Ἀντιγόνης [ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ] ἀνεβασμένος στὸ δῶμα
 ἐπάνω ἀπὸ τὰ προπύλαια, καὶ μιλώντας πρὸς τὰ μέσα.

ΠΑΙ. ὦ βλαστᾶρι λαμπρὸ τοῦ πατέρα στὸ σπίτι,
 Ἀντιγόνη, ἀφοῦ σ' ἄφηκε ἡ μητέρα νᾶβγῃς
 ἀπὸ τοὺς παρθενῶνες, νᾶνεβῆς στὸ δῶμα
 τοῦ παλατιοῦ τὸ δίπυλο — μὲ τὰ δικά σου
 τὰ παρακάλια, — γιὰ νὰ ἰδῆς τὸ Ἀργεΐτικο
 στράτευμα, στάσου, — νὰ καλαγναντέψω πρῶτα
 τὸ δρόμο ὡς πέρα ἐγώ, μήπως κανένας
 ἀπ' τοὺς πολῖτες μᾶς ξεπρόβαλε στὴ στράτα,
 καὶ βγῆ κακὸ ψεγάδι γιὰ μένα τὸ δοῦλο,
 καὶ τὴ ρήγισσα ἐσέ. Μὰ ὅλα ὅσα καλοξέρω,
 θὰ σοῦ ξηγήσω, κι ὅσ' ἄκουσα ἀπ' τοὺς Ἀργεΐτες,
 σπονδῆς σὰν πῆγα φέρνοντας στὸν ἀδερφό σου
 ἐκεῖ πέρα ἀπὸ δῶ, κ' ἐδῶ πάλε ἀπὸ κεῖνον.

(Ἀφοῦ καλοκοιτάξῃ τὸ δρόμο.)

Κανένας ὅμως δὲ ζυγώνει στὸ παλάτι, —
 πέρα τὸ πόδι ἀπ' τὴν παλιὰ κέδρινη σκάλα,
 καὶ ἰδὲς τὸν κάμπο, καὶ πλαί στοῦ Ἰσμηνοῦ τὸ ρέμα
 καὶ στὴν πηγὴ τῆς Δίρκης, — τί στρατὸς οἱ ὄχτροί μας!

Φαίνεται ἡ ΑΝΤΙΓΟΝΗ, λίγο λίγο ἀνεβαίνοντας ἀπὸ μέσα.

ANT. Φέρνε τώρα, φέρνε τὸ γέρικο
 στὸ νέο χέρι, — βγάλε μου ἀπάνω

80

90

100

ἀπὸ τὶς σκάλες τοῦ ποδιοῦ τὸ βῆμα.

ΠΑΙ. Νά, πιάσ' το, κόρη μου.

(Ἡ Ἀντιγόνη ἀνεβαίνει στὸ δῶμα.)

Ἐνέβηκες σύγκαιρα·

γιατὶ σαλεύει τὸ Πελασγικὸ τᾶσκέρι,
καὶ βάζουν χωριστὰ τοὺς λόχους στὴν ἀράδα.

ΑΝΤ. ὦχ! Ἐκάτη κυρά μου,
τῆς Λητώσ θυγατέρα,

110

κατάχαλκος ὄλος ὁ κάμπος ἀστράφτει!

ΠΑΙ. Δὲν ἦρθε φτωχικὰ δῶ πέρα ὁ Πολυνείκης!—
μ' ἄτια πολλά, βροντώντας, μὲ χιλιάδες ὄπλα.

ΑΝΤ. Τάχα οἱ πόρτες, οἱ χαλκόδετοι

καταροράχτες τῶν πυλώνων,
νάσαι ἀρμοσμένοι στὶς πέτρινες κόψες
τοῦ κάστρου τοῦ Ἀμφίονα;

ΠΑΙ. Ἐννοια σου! φόβο δὲν ἔχει ἀπὸ μέσα ἡ χώρα.

Μ' ἂν θὲς νὰ μάθης, πρόσεξε νὰ ἰδῆς τοὺς πρώτους.

ΑΝΤ. Ποιὸς νάσαι ὁ ἀσπροφούντης
αὐτός, πὸν μπροστὰ ἀπὸ τᾶσκέρι
προβαίνει κρατώντας ὀλόχαλκη
στὸ μπράτσο του ἀσπίδα;

120

ΠΑΙ. Στρατηγὸς κυρά μου.

ΑΝΤ. Ποιὸς εἶναι; ποιά ἡ γενιά του;
Μίλησε, γέρο, λέγε πῶς τὸν κράζουνε;

ΠΑΙ. Αὐτός, λογίεται Μυκηναῖος τὸ γένος, καὶ εἶναι
ρήγας τῆς Λέρνης τὰ νερά, ὁ Ἴππομέδοντας.

ΑΝΤ. Ἐ, ἔ,

τί κόρδωμα! τί φοβερός πὸν φαντάζει,
παρόμοιος μὲ γίγαντα γέννα τοῦ βράχου,
γραμμένος Ἀστέροπος, (1) ἄμοιαστος
μὲ τὸ ἐφήμερο γένος!

130

ΠΑΙ. Εἶδες κι αὐτὸν πὸν περνᾷ τὸ νερὸ τῆς Δίρκης;

ΑΝΤ. Ἄλλη κι ἀλλοιώτικη ἡ ἀρματωσιά του!—
Καὶ ποιὸς εἶναι;

(1) Ἐννοεῖ τὸν Ἄρργο, τὸ πολυόμματο μυθικὸ παγῶνι, πὸν εἶχε ζωγραφιστὸ ἐπάνω στὴν ἀσπίδα του ὁ Μυκηναῖος ἀρχηγός.

- ΠΑΙ. Γιὸς εἶναι τοῦ Οἰνέα, ὁ Τυδέας,
καὶ στὰ στήθη φορεῖ τὸν Αἰτωλὸ τὸν Ἄρη.
- ΑΝΤ. Τοῦτος, ἔ, γέρο; ποῦ πῆρε στεφάνι
τὴν ἀδερφή τῆς γυναικας
τοῦ Πολυνεΐκη; (¹)
Τί ἄλλόκοτα ὠπλισμένος! — σάμπως βάρβαρος.
- ΠΑΙ. Εἶναι ὅλοι ἀσπιδοτόμαροι, οἱ Αἰτωλοί, παιδί μου,
καὶ πρῶτοι-πρῶτοι στὸ σημάδι μὲ τὰκόντια. 140
- ΑΝΤ. Μὰ σύ, γέρο, ἔτσι τροῦτα, καλὰ πῶς τὰ ξέρεις;
- ΠΑΙ. Σὰν πῆγα τις σπονδὲς νὰ φέρω τοῦ ἀδερφοῦ σου,
εἶδα κ' ἔμαθα ἐγὼ τὰ ξόμπλια τῶν ἀσπίδων,
καὶ ἅμα τὰ βλέπω, ξέρω τοὺς ἀρματωμένους.
- ΑΝΤ. Κι αὐτὸς ποιός, ποῦ διαβαίνει ἀπ' τὸ μνηῆμα τοῦ Ζήθου
ὁ κατάσγουρος, ὁ ἄγριος στὰ μάτια
νᾶντικρούσης λεβέντης, —
ἀρχηγός, — ἀφοῦ πλήθος ὀλόαρματο
τοῦ ἀκλουθάει τὰ πατήματα;
- ΠΑΙ. Εἶναι ὁ Παρθενοπαῖος ὁ γιὸς τῆς Ἄταλάντης. 150
- ΑΝΤ. Ἄμποτε, αὐτὸν καὶ τὴ μάγνα του,
ἢ Ἄρτεμη ποῦ ροβολάει στὰ βουνά,
μὲ δοξάρια ἄς τοὺς λυώσῃ κρουσμένους! —
ποῦ ἦρθε τὴ χώρα μου αὐτὸς νὰ κουρσέψῃ.
- ΠΑΙ. Ἄμποτε, κόρη μου! — Γιατ' ἦρθαν μὲ τὸ δίκιο
καὶ φοβοῦμαι μὴν οἱ θεοὶ σωστὰ τὸ κρίνουν.
- ΑΝΤ. Καὶ ποῦ εἶν' αὐτὸς ποῦ μάγνα
μὰ γέννησε, κ' ἐμένα,
στὴν πολύπονη μοῖρα;
Πές μου, καλέ μου γέρο, ποῦ εἶν' ὁ Πολυνεΐκης;
- ΠΑΙ. Ἐκεῖ σιμὰ στὸν τάφο τῶν ἑπτὰ παρθένων
τῆς Νιόβης, παραστέκει πλαῖι στὸν Ἄδραστο. 160
Βλέπεις;
- ΑΝΤ. Δὲ βλέπω καθαρά, μὰ κάπως βλέπω
τὴν εἰδὴ τῆς μορφῆς καὶ ἀπεικάζω τὰ στήθια. —
Ἄνεμόγοργο σύννεφο ἐγὼ, στὸν αἰθέρα

(¹) Ὁ Ἄδραστος, γιὸς τοῦ Ταλαοῦ καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἄργους εἶχε παντρεύσει τὴ μά του κόρη, τὴ Δηϊπύλη, μὲ τὸν Τυδέα, καὶ τὴν ἄλλη, τὴν Ἄργεΐα, μὲ τὸν Πολυνεΐκη. Βλ. καὶ στίχους 411—433.

μὲ τὰ πόδια μου ἄς ἔπαιρνα δρόμο
πρὸς τὸμόγενο ἀδέρφι,—τὰ χέρια μου,
στὰκριβά μου λαιμὰ τοῦ διωγμένου τοῦ δύστηχου
ἀγκαλιὰ πὰ νὰ βάλω!—

Τί διωματάρης, γέρο, μὲ τὰ ὄπλα τὰ χρυσά του,
λάμποντας ἴδια τοῦ ἥλιου οἱ πρωῖνές σαίττες!

ΠΑΙ. Εἰρηνικὰ θάρσῃ, χαρὲς νὰ σὲ γιομίση,
στὸ σπίτι ἐδῶ. 170

ANT. Κι αὐτός, γέρο, ποιός εἶναι,
πὺν ὀρθὸς σὲ ἀσπράλογο ἄρμα ἀτός του κυβερνάει;

ΠΑΙ. Ὁ μάντης ὁ Ἄμφιάραιος εἶν' αὐτός, κυρά μου
καὶ σφαχτὰ πλάϊ του, αἰμόχαρη δροσιὰ τῆς γῆς.

ANT. Ὡ Σελήνη, ὦ φέγγος χρυσόκνκλό μου,
τοῦ Ἥλιου θυγατέρα τοῦ λαμπροφόρου,
τί ἄτρομα, καὶ φρόνιμα, στοὺς τρελοὺς μέσα,
τάτια κεντροῖζει!

Καὶ ποῦ εἶν' αὐτός, πὺν ἄγρια τὸν τόπο ἐδῶ μᾶς βρίζει, 180
ὁ Καπανέας;

ΠΑΙ. Νά τος! τὰ εὐκολοπάτητα
σημαδεύει τῶν πύργων,

πάνου καὶ κάτου τὰ καστρότοιχα μετρώντας.

ANT. Ὡ, Νέμεση, ὦ τοῦ Δία βροντὲς βαρύβροντες,
καὶ φλογόκαυτο φῶς ἐσὺ τοῦ κεραυνοῦ,
σὺ κοιμίζεις τὰπάνθρωπο κόμπωμα!—

Εἶν' αὐτός, πὺν σκλάβες, λέει τις Θηβαῖες

θὰ πάρη μὲ τάρματα, καὶ στή Μυκήνα,

καὶ στή Λερναία Τρίαινα, θὰ τις χαρίση

δοῦλες, ἀπ' τοῦ Ποσειδῶνα τὴν Ἄμμυμόνη⁽¹⁾

νερὸ νὰ φέρνουν!

Τέτοια, μὴ σώσω, μὴ σώσω, κυρά μου 190

Ἄρτεμη ἐσύ, χρυσοπλέξουδε κλῶνε τοῦ Δία,

σκλαβιὰ νὰ βαστάξω!

ΠΑΙ. Ἐμπα μέσα, παιδί μου, καὶ μέσ' στὰ δωμάτια

(1) Ἡ Ἄμμυμόνη, μιὰ καὶ αὐτὴ ἀπὸ τίς πενήντα κόρες τοῦ Δαναοῦ. Γιὰ
χάρη καὶ γι' ἀγάπη τῆς ὁ Ποσειδῶνας, χτυπώντας μὲ τὴν τρίαινα τὸ χῶμα στὸν
ἄνδρο κάμπο τῆς Δέρνης, κοντὰ στὸ Ἄργος, ἔκαμε νάναβρῦση τὸ νερὸ τῆς
πηγῆς πὺν ἔλαβε τὸ ὄνομα Λερναία πηγὴ καὶ Ἄμμυμόνιος ποταμός.

νὰ μείνης τὰ παρθενικά σου, ἀφοῦ ὁ καημός σου
γένηκε πιά, καὶ τὰ εἶδες αὐτὰ ποὺ ζητοῦσες.
Γιατὶ ἐδῶ, σὰν ἀπλώθη τοῦ πολέμου ἡ ἀντάρα, —
νά! στὸ παλάτι πλῆθος ἔρχονται γυναῖκες.
Κ' εἶναι τὸ θηλυκὸ κακόγλωσσο τὸ γένος,
καὶ μικρὴ νὰ τοὺς δώσης ἀφορμὴ γιὰ λόγια,
σωρὸ θὰ ποῦνε· κ' εἶναι κάπως καὶ χαρά τους, 200
σωστὸ νὰ μὴ λέν τίποτα ἢ μιὰ γιὰ τὴν ἄλλη.

(Κατεβαίνει μὲ τὴν Ἀντιγόνη μέσα στὸ σπίτι.)

*Έρχεται ἀπὸ δεξιὰ ὁ ΧΟΡΟΣ, παρθένες ἀπὸ τὴ Φοινίκη, κάπως ξενικά καὶ
ποικιλόχρωμα ντυμένες.

(Στροφή α')

ΧΟΡ. Τὸ γιὰ τὴ Τύρος ἄφηκα κ' ἔφυγα,
κορφολόγημα ἔκλεχτο — γιὰ τὸ Λοξία —
τοῦ νησιοῦ τῆς Φοινίκης (*),
μὲ κουπιὰ περνώντας τὸν Ἰόνιο Πόντο,
στοῦ Φοῖβου τὰ μέγαρα νὰ μείνω σκλάβα,
κάτω ἀπ' τὴς χιονόλευκες πλαγιὰς τοῦ Παρνασσοῦ,
ὅταν ἀπὸ τοὺς περίγιαλους
πολυκάρπιστους κάμπους 210
τῆς Σικελίας,
διάβηκεν ὁ Ζέφυρος πέρα, καβάλλα
στὴς πνοὲς τὴς ἄερινες,
ποὺ εἶναι τὸ τερπνότερο κελάδημα στὰ οὐράνια

(Ἀντιστροφή α')

τοῦ δικοῦ μας τόπου, — ποὺ μᾶς διαλέξανε
τὴς πρῶτες στὰ κάλλη, γιὰ τὸ Λοξία.
— Καὶ στὴ γῆ τῶν Καδμείων
εἴμαστε δῶ πέρα σταλμένες τώρα
στοῦ Λαῖου τοὺς πύργους, ποὺ συγγενεὺι
μὲ τὰ πολυφήμισα τοῦ Ἀγήνορα παιδιά.
Καὶ στὸ Φοῖβο σὰν τὰγάματα 220
τὰ χρυσόφτιαστα ἐγώ 'μαι
τάμα, δουλεύτρα·

(*) Στὸ νησάκι αὐτὸ ἀπάνω εἶχανε χτίσει οἱ Φοίνικες τὴν Τύρο.

καὶ νὰ λούσω ἀπόμεινε στῆς Κασταλίας
τὸ νερὸ ἐγὼ τὴν κόμη μου,
στόλισμα παρθενικὸ στοῦ Φοίβου τῆ λατρεία.

(Μεσσηδός)

— ὦ βράχε πὺ λάρπεις φέγγος δικόρουφο (¹)
πυρὸς στοὺς γκρεμοὺς σου μὲ τὶς βακχεῖες
τοῦ Διονύσου
καὶ σύ, ὦ κλῆμα, πὺ μονοήμερα
στάξεις κρασί, βγάζοντας μὲ σταφυλάνθια 230
τὸ τσαμπὶ τὸ πολύκαρπο·
καὶ ὦ σπηλιὲς ὑπέρθεις τοῦ δράκοντα, (²)
καὶ τῶν θεῶν ὦ ξέγναντες βουνοκορφές,
καὶ ὄρος χιονοσκέπαστο ἱερό μου ἐσύ,—
γυροφέρνοντας ἐκεῖ, στοῦ θεοῦ τὸ χέρι
τὰ θάνατον ἄμποτες ἐγὼ νὰ ζήσω
δίχως τρομάρες,
σιμὰ στὰ μεσόφαλα τοῦ Φοίβου τὰ φαράγγια, (³)
σὰν ξεκόψω ἀπ' τὴ Δίρκη!

(Στροφή β')

— Μὰ ἦρθε ὁ Ἄρης μανιωμένος
μπρός μου στὸ τοιχόκαστρο, 240
κ' αἷμα φονικὸ μοῦ ἀνάφτει
γύρω ἐδῶ, — πὺ νὰ μὴ σώση!
Στοῦ δικοῦ τὸν πόνου σύντροφος,
σύντροφος κι ἂν κατοπάθη
ἢ ἐφταπύργωτη ἐδῶ χώρα,
θᾶναι ἢ γῆ μου ἢ Φοίνισσα. — Ἄχ!
Τῆς Ἰῶς, μάννας μὲ κέρατα,
ἴδιο εἶν' αἷμα καὶ ἴδια τέκνα,
πὺ τὸν πόνου τους πονῶ.

(¹) Ἐννοεῖ τὸν Παρνασσὸ μὲ τὶς δυὸ κορυφές, τὴ μιὰ ἱερὴ στὸν Ἀπόλλωνα, καὶ τὴν ἄλλη στὸ Διόνυσου.

(²) Ἐννοεῖ τὸν Πύθωνα, πὺ εἶχε σκοτώσει ὁ Ἀπόλλωνας.

(³) «Ὁμφαλός», δηλαδὴ κέντρο τῆς γῆς, πιστεύανε οἱ ἀρχαῖοι πὺ εἶταν οἱ Δελφοί.

(Ἐπιτροφή β')

- Καὶ πυκνὸ στὴν πόλιν γύρω 250
λάμπει ἀσπιδοσύννεφο,
μάχης φονικῆς σημάδι,
ποῦ νωρὶς θὰ νοιώσῃ ὁ Ἄρης
πὼς στοὺς γιουὺς τοῦ Οἰδίποδα
σφαγὴ φέρνει, — ἀπὸ Κατάρης! —
Ἔῳ Ἄργος Πελασγὸ, τρομάζω
τὴν παληκαριά σου — ἄχ!
καὶ τοῦ θεοῦ τὴν κρίση! — τί ἄδικα
τᾶρματα δὲν ἄδραξε ὅποιος
τὴν πατριίδα λαχταρᾷ. 260

ΠΡΩΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

Ἔρχεται ἀπ' ἀριστερὰ ὁ ΠΟΛΥΝΕΙΚΗΣ, βαριά ὀπλισμένος.

- ΠΟΛ. Εὐκόλα τῶν θυροκρατῶν τὰ μάνταλα
μὲ δέχτηκαν νὰ μπῶ στὸ κάστρο μέσα.
Καὶ φόβος μὴν πιάνοντάς με στὰ δίχτυα τους
μὲ ἀμάτωτο κορμὶ δὲ μ' ἀπολήσουν!
Γιὰ τοῦτο, ἄς ρίξω τὴ ματιά μου ὀλόγυρα
κεῖθε κ' ἐδῶ, μὴν εἶναι κανεὶς δόλος...
Καί, ὀπλίζοντας μὲ τὸ σπαθὶ τὸ χέρι μου,
τὴν τόλμη τοῦ ἑμαυτοῦ μου θὰ στεριώσω.

(Γυμνώνει τὸ σπαθί.)

- Ἐἴ, ποιὸς εἶναι; — Ἄ! ὡς καὶ τοὺς χτύπους σκιαζόμεστε;
Φοβερὰ φαίνονται ὅλα στοὺς γενναίους, 270
ὅς ἐχτρικὸ γῶμα τὸ πόδι σὰ φέρνουνε.
Στὴ μητέρα ἔχω πίστη, καὶ δὲν ἔχω
πάλλι, ποῦ ἐδῶ μὲ εἰρήνη μ' ἔπεισε νὰ μπῶ.

(Φτάνοντας μπρὸς στὸ παλάτι, ξεθαρρεῦει.)

- Μὰ νὰ καὶ τὸ ἄσυλο εἶναι σιμὰ καὶ οἱ σκάρες
τῶν βωμῶν κ' ἔρμα δὲν εἶναι τὰ μέγαρα.
Στὸ σκοτεινὸ του ντύμα ἄς ξαναβάλλω
τὸ σπαθί, κι ἄς ρωτήσω τ' εἶν' αὐτὲς ἐδῶ; —

(Βάζει στὴ θήκη τὸ σπαθί.)

- Ἄπὸ ποιόν τόπο, πέστε μου, γυναῖκες

ξένες, σὲ σπίτια ἑλληνικά μου ἀράξατε;
ΧΟΡ. Φοίνισσα εἶναι πού μ' ἔθρεψε πατρίδα, 280
 καὶ τοῦ πολέμου, οἱ γιοὶ ἀπ' τοὺς γιουὺς τοῦ Ἀγήνορα,
 λάφυρο ἐδῶ μὲ στείλανε τοῦ Φοίβου.

Καί, ὡς νὰ μᾶς στείλῃ ὁ ἀφέντης γιὸς τοῦ Οἰδίποδα
 στοῦ Λοξία τοὺς βωμοὺς καὶ τὰ μαντεῖα,
 ζώσαν οἱ Ἀργεῖτες τὸ κάστρο μὲ στρατέμα. —

Πές μου τώρα καὶ σύ, ποιὸς εἶσαι καὶ ἦρθες
 μέσα στῆς Θήβας τὸ ἐφτάστομο πύργωμα;

ΠΟΛ. Πατέρας μου εἶν' ὁ Οἰδίποδας, γιὸς τοῦ Λαῖου,
 μὲ γέννησε ἡ Ἰοκάστη, τοῦ Μενουκία ἡ κόρη,
 καὶ ὁ λαὸς τῆς Θήβας μὲ φωνάζει Πολυνεῖκη. 290

ΧΟΡ. ὦ γενιὰ κ' αἷμα τῶν παιδιῶν τοῦ Ἀγήνορα,
 πού βασιλιάδες μου εἶναι, κ' ἐδῶ μ' ἔστειλαν!
 Πέφτω γονατιστὴ καὶ προσκυνῶ σε,

(Γονατίζουν ὅλες.)

βασιλιά μου, σέβοντας τὸ νόμο τῆς πατρίδας μου.

ἦρθες, τέλος πάντων, ἦρθες στὴν πατρικὴ σου χώρα! —

(Σηκώνονται.)

ὦ, ἔ! ὦ, ἔ!

Τρέξε, κυρά μου, πρόλαβε πρώτη,
 τέντα τὶς θύρες νᾶνοῖξης.

Τί στέκεις καὶ δὲ βγαίνεις ἔξω ἀπὸ τᾶνώγια,
 στὴν ἀγκαλιὰ νὰ πιᾶσῃς τὸ παιδί σου;

300

Ἡ ΙΟΚΑΣΤΗ προβαίνει ἀπὸ τὸ παλάτι.

ΙΟΚ. Γιατὶ κοπέλλες μου ἀκουσα
 τὴ Φοίνισσα φωνή,
 τρεμάμεν' ἀπ' τὰ τρίποδα γεράματα
 σέρνω τὰ πόδια μου ἔξω.

(Βλέποντας ἄξαφνα τὸν Πολυνεῖκη).

ὦ, γιέ μου! — τὴ μορφὴ σου ἀγνάντιστα
 στὰ χίλια χρόνια, τέλος.
 Ρίξε τὰ χέρια ὀλόγυρα
 στὸν κόρφο τῆς μητέρας·
 ρίξε, στὰ μάγουλα καὶ στὸ ἄτριχο
 τῆς κεφαλῆς μου ἄλώνι,

- τὰ δλόμαυρα τῆς κόμης σου πλοκάμια
 νὰ ἰσκιώσης τὸ λαιμό μου. 310
- ᾽ὦχ, ᾽ὦχ! πῶς ἔδωκε πιά νὰ φανῆς
 ἀνόλιστα, ἀναπάντεχα,
 στήν ἀγκαλιὰ τῆς μάννας!
 Τί νὰ σὲ πῶ; — Μὲ κάθε τρόπο,
 καὶ μ' ἔργα καὶ μὲ λόγια,
 πολύμορφη τὴν ἡδονὴ
 δῶθε κεῖθε περιχορεύοντας, —
 πῶς τὴν ἄλλοτινὴ χαρὰ
 καὶ τώρα νὰπολάψω;
- ᾽ὦ, γιέ μου! ἔρμο παράτησες 320
 τὸ πατρικὸ σπίτι, διωγμένος
 ἀπὸ συναίματο ἄδικο στὴν ἔξορία, —
 τί ποθητὸς στοὺς φίλους σου,
 τί ποθητὸς στὴ Θήβα!
 Καὶ ὅλο κουρεύω τὴ λευκὴ μου κόμη,
 πάντα θρηνώντας τὸ χαμό σου ἐγώ,
 ἄντυτη, δίχως τὰ λευκά μου πέπλα, —
 παιδί μου, — κι ὄλοσκότεινα
 τὰ κακόμαυρα τοῦτα
 συναλλάζω κουρέλια μου.
- Κι ὁ γέρος ὁ ἀόμματος μέσα, — 330
 γιὰ μέ, ποὺ μὲ ξεζέψαν ἀπ' τὸ σπίτι,
 τόμοφτέρουγο ἀμάξι του, ἔχοντας
 καημὸ πολυδάκρυτο πάντα, —
 χύμιξε στὸ σπαθί
 νὰ σφακτῇ μὲ τὸ χέρι του,
 καὶ στήν κρεμάλα ἀπάνω ἀπ' τὴ σκεπή, —
 κατάρες στὰ παιδιὰ του βόγγοντας
 κι ὅλο ἄχ! ρεκάζοντας καὶ κλαίγοντας
 κρύβεται στὸ σκοτάδι.
- ᾽Αμ' ἐσύ, γιέ μου, 340
 καὶ γάμο δὰ πῶς ταίριαξες ἀκούω,
 τὴν τεκνοφόραν ἡδονὴ
 σὲ ξένο σπίτι νάχης,
 καὶ ξένα γονικὰ νὰ κανακεύης, —
 ἀλησιμόνητα αὐτὰ στὴ μάννα

καὶ στὸ παλαιὸ τὸ γένος τοῦ Λαΐου, —
ξενόφερτη ζημιὰ ἀπ' τὸ γάμο!

Κ' ἐγὼ γιὰ σένα, οὔτε φῶς ἄναψα
νὰ φέξω, ὅπως ταιριάζει στὴ χαρὰ
καὶ πρέπει στὴν καλόμοιρη τὴ μάμμα·
καὶ ἄχαρος συμπεθέριασε
δίχως νυφόλουτρα ὁ Ἴσμηνός·
καὶ ἄψαλτο ἀπόμεινε στὴ Θήβα
τὸ δέξιμο τῆς νύφης.

350

ᾠ, πὺν νὰ ρέψη! — εἶτε σίδερο,
εἶτε διχόνοια, εἶτε ὁ κύρης σου αἴτιος,
εἶτε στὸ σπῆτι τοῦ Οἰδίποδα
κατακόνεψε ὁ δαίμονας·

γιατὶ σὲ μένα ξέσπασε ὅλη ἡ συφορὰ!
ΧΟΡ. Φοβερὸ στὴ γυναῖκα τῆς γέννας οἱ πόνοι,
μὰ φιλότεκνη πάντα ἡ ψυχὴ τῆς γυναίκας.

ΧΟΡ.

ΠΟΛ.

Μητέρα, καλοστόχαστος καὶ ἀστόχαστος
ἦρθα δῶ μέσα στοὺς ὀχτρούς· μ' ἀνάγκη
τὴν πατρίδα ὅλοι νάγαποῦν· καὶ ἀλλοιώτικα
νὰ πῆ κανεῖς, — τὰρέσουνε τὰ λόγια,
μὰ ἐκεῖ τὸ νοῦ του ἔχει. Καὶ τόσο μ' ἔπιασε
φόβος καὶ τρόμος μὴν κανένας δόλος
μὲ θανατώσῃ ἀπ' τὸν ἀντάδερφό μου, πὺν
μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι, καὶ τὰ μάτια
κύκλο γυρνώντας, ἀπ' τὴν πόλιν πέρασα.

360

Κ' ἕνα μὲ ἠσύχαξε, — οἱ ὄρκοι καὶ ἡ δικὴ σου
ἢ ἐγγύηση πὺν μ' ἔφερε στὰ πατρικὰ
τὰ κάστρα. Καὶ πολύδακρος, νά με, ἦρθα —
πὺν εἶχα τόσον καιρὸ! — νὰ ἰδῶ τὰ μέγαρα,
καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν, καὶ τὶς παλαιστρες
ὅπου εἶχα γυμναστεῖ, καὶ τὸ Διοκαῖο νερό, —
πὺν ἄδικα μακριὰ κνηνηγμένος
σὲ ξένη χώρα ζῶ, κ' αἶμα τὰ μάτια μου
δακρῶζουν. — Μὰ καημὸ στὸν καημὸ νάχῃς,
μὲ κομμένα μαλλιά, μὲ πέπλα ὀλόμανρα,
πάλι σὲ βλέπω — ὦϊμέ! — γιὰ τὰ δεινά μου!
Τί φοβερό, μητέρα, ἢ ἔχτρα στοὺς δικούς
καὶ φίλους, καὶ τί δύσκολα εἰρηγεύει! —

370

- Μὰ τί μοῦ κάνει σὺ σίτι ὁ γεροπατέρας,
βλέποντας τὸ σκοτάδι; Καὶ τί οἱ δυὸ ἀδερφές μου; 380
Κλαῖνε οἱ καημένες, βέβαια, γιὰ τὸ διώξιμό μου;
- ΙΟΚ. Τοῦ Οἰδίποδα τὸ γένος κάποιος θεὸς ρημάζει.
Γιατὶ ἔτσι τὸ ἄρχισε ἄνομα ἐγὼ νὰ γεννήσω,
καὶ τὸν πατέρα σου ἄσκημα νὰ πάρω ταίρι,
καὶ νὰ βλαστήσω ἐσένα. Ἄς εἶναι! Ὑπομονὴ
πρέπει, σ' ὅ,τι εἶναι ἀπ' τοὺς θεούς. Καὶ νὰ ρωτήσω
τὰ ὅσα ποθῶ, διστάζω, μήπως τῆ δική σου
καρδιά πληγώσω· μὰ μὲ σέρνει ἡ ἀποθυμιά.
- ΠΟΛ. Μά, ρώτα με ὅλα· μὴν ἀφήσης τίποτα.
Ὅ,τι ποθεῖς, μητέρα, αὐτὸ κ' ἐμέν' ἀρέσει.
- ΙΟΚ. Νά· ἀπ' ὅσα ἤθελα νᾶξερα, πές μου τὸ πρῶτο:— 390
Τί, νὰ διωχτῆς στὰ ξένα;— εἶναι κακὸ μεγάλο;
- ΠΟΛ. Φριχτό· ἄλλο νὰ τὸ λές, κι ἄλλο εἶναι νὰ τὸ πάθης.
- ΙΟΚ. Μὰ πῶς; γιὰ τὸν ἐξόριστο, ποιὰ ἡ δυσκολία;
- ΠΟΛ. Μιά, ἡ πιὸ μεγάλη, — θάρρος νὰ μιλήῃ, δὲν ἔχει.
- ΙΟΚ. Σκλάβο τὸν εἶπες, — νὰ μὴ λέγῃ ὅ,τι φρονεῖ.
- ΠΟΛ. Καὶ τῶν ἀρχόντων νὰ ὑπομένῃ τις μωρίες.
- ΙΟΚ. Κι αὐτὸ κακό, μὲ τοὺς κουτοὺς νὰ συγκουτιαίνῃ.
- ΠΟΛ. Μὰ γιὰ τὸ κέρδος καὶ τὰνάποδα ἄς δουλεύῃ!
- ΙΟΚ. Καὶ τρέφουν, καθὼς λέν, οἱ ἐλπίδες τοὺς διωγμένους.
- ΠΟΛ. Μὲ καλὸ μάτι τοὺς θωροῦν, ὅμως ἀργοῦνε. 400
- ΙΟΚ. Μὰ δὲν τις δείχνει οὔτε ὁ καιρὸς πῶς εἶναι κούφιος;
- ΠΟΛ. Ἄργώντας, βρῖσκουν κάποια γλύκα καὶ στίς πίκρες.
- ΙΟΚ. Καὶ πῶς περνοῦσες, πρὶν νὰ βρῆς βιὸς μὲ τὸ γάμο;
- ΠΟΛ. Πότε εἶχα γιὰ μιὰ μέρα, κ' ἔπειτα, — ἄς μὴν εἶχα!
- ΙΟΚ. Μὰ οἱ πατρικοί, φίλοι, γνωστοί, δὲ σὲ βοηθοῦσαν;
- ΠΟΛ. Σὺ νᾶχῃς! — εἶδὲ σὺ τὸ φτωγόν, τίποτα οἱ φίλοι!
- ΙΟΚ. Μὰ δὲ σ' ἀνέβαζε ἀψηλὰ ἡ καλὴ γενιά;
- ΠΟΛ. Κακό, νᾶσαι φτωχός! Δὲ μ' ἔθρεφε τὸ γένος.
- ΙΟΚ. Γλυκύτατο ἡ πατρίδα, ὡς φαίνεται, σὶνὸν κόσμον!
- ΠΟΛ. Μὲ λόγια, οὔτε μπορεῖς νὰ πῆς πόσο γλυκό· ναι. 410
- ΙΟΚ. Καὶ πῶς πῆγες στ' Ἄργος; πῶς σοῦ ἦρθε τέτοια ἰδέα;
- ΠΟΛ. Κάποιο χρῆσμὸ σὶνὸν Ἄδραστο ἔδωκε ὁ Λοξίας.
- ΙΟΚ. Ποιόν; τ' εἶν' αὐτὸ ποῦ μοῦ εἶπες; Δὲν μπορῶ νὰ νοιώσω·
- ΠΟΛ. Μὲ κάπρο καὶ λιοντάρι τις κόρες νὰ ζέψῃ.
- ΙΟΚ. Καὶ σὺ σὲ ὀνόματα θεριῶν, τ' ἠθέλες, γιέ μου!

- ΠΟΛ. Δὲν ξέρω γιὰ τὴν τύχη μου ἔτσι ὁ θεὸς μὲ εἶπε.
 ΙΟΚ. Σοφὸς εἶν' ὁ θεός· καὶ τὴ νύφη πῶς τὴν πῆρες;
 ΠΟΛ. Νύχτα εἶταν, καὶ στοῦ Ἄδραστος ἔφρασα τὸ κατώφλι.
 ΙΟΚ. Ζητώντας στέγη, σὰν ἐξόριστος ὀδίτης;
 ΠΟΛ. Ναί· κ' ὕστερα ἦρθε πάλι ἄλλος διωγμένος. 420
 ΙΟΚ. Ποιὸς εἶτανε; ἀφοῦ δύστυχος θάταν καὶ τοῦτος.
 ΠΟΛ. Ὁ Τυδέας, πὺν εἶχε, λένε τὸν Οἰνέα πατέρα.
 ΙΟΚ. Μὰ ὁ Ἄδραστος μὲ θεριὰ πῶς σᾶς ἀπέικασε;
 ΠΟΛ. Γιατ' ἦρθαμε στὰ χέρια οἱ δύο μας γιὰ ἓνα στρωῶμα.
 ΙΟΚ. Κ' ἔτσι ἔνοιωσε τοῦ Ταλαοῦ ὁ γιὸς τὸ χρησιμὸ;
 ΠΟΛ. Κ' ἔδωκε τίς δυὸ κόρες του σ' ἐμᾶς τοὺς δύο.
 ΙΟΚ. Καὶ ἡ μοίρα σου καλὴ ἔταν, ἢ κακὴ στὸ γάμο;
 ΠΟΛ. Παράπονο δὲν ἔχω μὲ τὸ γάμο ὡς τώρα.
 ΙΟΚ. Καὶ πῶς στρατὸ κατάφερες ἐδῶ νὰ φέρῃς;
 ΠΟΛ. Στους δυὸ γαμπρούς του μ' ὄρκο τῶταξε ὁ Ἄδραστος, 430
 στὸν Τυδέα καὶ σ' ἐμένα, ὡς πεθερός μου,
 νὰ φέρῃ στὴν πατρίδα πίσω καὶ τοὺς δύο, —
 καὶ πρῶτα ἐμένα. Κ' ἦρθαν ἐδῶ πλῆθος,
 τῶν Δαναῶν καὶ Μυκηναίων κορυφές,
 χάρη πικρὴ, μ' ἀναγκαστὴ γιὰ μένα,
 κάνοντας· γιατί ἐνάντια στὴν πατρίδα μου
 φέρνω στρατὸ. Μά, στους θεοὺς κάνω ὄρκο,
 θέλανε αὐτοὶ καὶ ἐγὼ ἄθελά μου σήκωσα
 τᾶρματα ἐνάντια στους ἀγαπημένους.
 Μὰ ἐσὲ ταιριάζει νὰ εἰρηνέψῃς, μάμμα μου,
 τὴ μάχη, τοὺς συναίματους δικούς σου
 φιλιώνοντας, νὰ βγάλῃς ἀπ' τὰ βάσανα
 κ' ἐμέ, κ' ἐσένα, καὶ ὅλη μας τὴν χώρα. 440
 Τὸ λέει καὶ τὸ τραγούδι, μ' ἄς τὸ εἰπῶ κ' ἐγώ·
 πολύτιμο στὸν ἄνθρωπο τὸ χρῆμα,
 καὶ δύναμη ἔχει φοβερὴ στὰνθρώπινα.
 Γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ ὄρθα ἐδῶ, χιλιάδες σέρνοντας.
 λόγῃς· γιατί κι ὁ λαμπρογεννημένος
 ἄνθρωπος εἶναι τίποτα, ἅμα εἶναι φτωχός.
- XOP. Καὶ νὰ κι ὁ Ἐτεοκλῆς· νὰ τος, γι' ἀγάπες φτάνει. —
 Ἔ, μητέρα Ἰοκάστη, ἔργο δικό σου, λόγια
 τέτοια νὰ πῆς, πὺν νὰ φιλιώσῃς τὰ παιδιὰ σου.

Ἔρχεται ὁ ΕΤΕΟΚΛΗΣ ἀπὸ δεξιὰ.

ΕΤΕ. Νά με, μητέρα· καὶ ἦρθα, ἐσένα κἀνοντας
τὴ χάρη. Τί μπορεῖ νὰ γίνῃ; Κάποιος 450
νὰ πῆ ἄς ἀρχίσῃ. Γιατὶ ἐκεῖ πού ἀράδιαζα
λόχους ζυγούς στὴν περιτοίχη πόλη,
σταμάτησα, γιὰ νὰκούσω τὴ δίκια σου
κρίση, πού πείθοντάς με νᾶρθῃ τοῦτος
ἀπείραχτος, στὸ κάστρο ἐδῶ τὸν ἔμπασες.

(Λέγει καὶ οὔτε γυρίζει νὰ δῆ τὸν ἀδερφό του.)

ΙΟΚ. Στάσου! — ὅποιος βιάζεται δὲν ἔχει καὶ τὸ δίκιο,
μὰ ὁ ἀργὸς ὁ λόγος τὸ σοφὸ πολὺ ὠφελεῖ.
Γλύκανε τὸ ἀσκομάχημα καὶ τᾶγρια μάτια, —
καὶ δὲ θωρεῖς τὴν κοψολαίμα τῆς Γοργῶς
τὴν κεφαλή, — τᾶδέρφι σου θωρεῖς φερόμενο. — 460
Καὶ σύ, στρέψε τὴν ὄψη στὸν αὐτάδερφο
Πολυνεΐκη· σὰν τὸν κοιτᾶς στὰ μάτια, κάλλιο
κ' ἐσὺ μιλάς, καὶ ἀκοῦς ὅ,τι σοῦ λέγει αὐτός.
Καὶ κάτι θέλω σοφῶ νὰ σᾶς συμβουλέψω: —
Ἄμα φίλος, μὲ φίλο του ἀνταμώνοντας
πού τοῦ ἔχει θυμωμένα, ἐρθῆ μάτια μὲ μάτια,
γι αὐτὰ πού ἦρθε, γι' αὐτὰ μονάχα ἄς νοιάζεται,
καὶ τίποτ' ἀπ' τὴν πρὶν τοὺς ἔχτρα ἄς μὴ θυμᾶται.
Δικός σου ὁ λόγος πρῶτα, Πολυνεΐκη μου,
πού ἀσκέρι Δαναῶν ἐσὺ ἦρθες ὀδηγώντας,
ἀδικημένος, καθὼς λές· κι ἀπ' τοὺς θεοὺς 470
κάποιος, κριτῆς καὶ φιλιωτῆς στὴν ἔχτρα ἄς γίνῃ.

ΠΟΛ. Ἄπλὸς ὁ λόγος εἶναι τῆς ἀλήθειας,
καὶ ξομπλιαστὰ ξηγήματα δὲ χρειάζεται
τὸ δίκιο. Μοναχὸ μιλάει. Μὰ ὁ λόγος
ὁ ἄδικος, μέσα του ἄρρωστος, θέλει σοφὰ
βοτάνια. — Γιὰ τὸ πατρικὸ μας σπίτι,
ἐγὼ τὸ πρόβλεψα ἔτσι· θέλοντας, κ' ἐγὼ
κι αὐτὸς νὰ φύγουμε ἀπὸ τὴν κατάρα,
πού ὁ Οἰδίπιδας ξεστόμισε τότε γιὰ μᾶς,
πρόθυμα ἐγὼ ᾤφθα ἀπ' τὴ χώρα τούτη,
ἀφήνοντάς τον τῆς πατρίδας βασιλιὰ 480
γιὰ ἓνα τοῦ χρόνου γύρισμα, καὶ πάλι
μὲ τὴ σειρὰ μου ἐγὼ νὰ κυβερνῶ,—

γιά νά μὴν πέσω σ' ἔχτρα καὶ σὲ φτόνο
 μ' αὐτόν, καὶ κάμω ἢ πάθω τίποτα κακό,—
 πρᾶμα πολὺ συχνό. Κι αὐτός, σὲ τοῦτα
 σύφωνος καὶ δεμένος μ' ὄρκο στοὺς θεούς,
 ἀπ' ὅσα ἔταξε τίποτα δὲν κάνει,
 μὰ ἔχει τὸ θρόνο μόνος, κι ἀπ' τὰ χτήματα
 τὸ μέρος μου. Καὶ τώρα, ἔτοιμος εἶμαι,
 σὰν πάρω τὸ δικό μου,— καὶ τὸ στράτευμα
 μακριὰ ἀπὸ δῶ νὰ στείλω, καὶ νὰ μείνω
 στὸ σπίτι μου τὸ μερδικό μου παίρνοντας,
 κι ἄλλον τόσον καιρὸ νὰφήσω ἐτοῦτον
 πάλι ξανά, καὶ μῆτε τὴν πατρίδα μου
 νὰ κουρσέψω, μηδὲ νὰ κουβαλήσω
 στοὺς πύργους σκαλοπάτια μ' ἀνεμόσκαλες, —
 πού, σὰ δὲ βρῶ τὸ δίκιο, θὰ κοιτάξω
 νὰ τὰ κάμω. Καὶ μάρτυρες τοὺς θεούς καλῶ
 σ' αὐτό — πὼς πάντα πράζοντας τὸ δίκιο,
 ἄδικα ἀπ' τὴν πατρίδα διώχνουμαι, ἄνομα! —
 Τοῦτα, μητέρα, ἀπλά, τὰ εἶπα ὅπως εἶναι,
 κι ὄχι σωρὸ κουβάρι λόγια, καί, θαρρῶ,
 καὶ στοὺς σοφοὺς καὶ στοὺς ἀσόφους δίκια.

490

XOP. Κ' ἐμένα, ἂν καὶ δὲν εἶμαστε σὲ χώρα Ἑλλήνων
 ἀναθρεμμένες, συνετὰ μιλᾶς νομίζω.

500

ETE. Γιὰ ὅλους τὸ ἴδιο καλὸ καὶ σοφὸ ἂν εἶτανε,
 λογοτριβὲς δὲ θάτανε στὸν κόσμο.

Μὰ στοὺς θνητοὺς οὔτε ὅμοιο, οὔτε ἴσο τίποτα,
 παρὰ κατ' ὄνομα, ὄχι καὶ στὴν πράξη.

Κ' ἐγώ, μιλῶ μητέρα, δίχως τίποτα
 νὰ κρύψω. Ὡς τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου
 στὰ οὐράνια, καὶ στὴ γῆ ἀποκάτω θάφτανα,
 ἀνίσως δύναμη εἶχα, γιὰ νὰ πάρω
 τὴν πρώτη ἀπ' τοὺς θεούς, — τὴ βασιλεία.

Κ' ἔτσι, σ' ἄλλον νὰφήσω τοῦτο τὰγαθὸ
 δὲ θέλω ἐγώ, μητέρα, καὶ γιὰ μένα
 τὸ κρατῶ. Γιατ' εἶν' ἄναντρο, ἕνας πού ἔχασε
 τὸ πιώτερο καὶ πῆρε τὸ πιὸ λίγο!

510

Κοντὰ σ' αὐτά, καὶ ντρέπομαι, αὐτὸς μὲ ἄρματα
 φερμένος καὶ κουρσεύοντας τὴ χώρα,

νὰ πάρη ὅσα γυρεύει θάταν ὄνειδος
 στή Θήβα, ἄν τὰ κοντάρια τῆς Μυκήνας
 φοβόμουν, καὶ νὰ πάρη αὐτὸς τὰ σκῆπτρα μου
 τὸν ἄφρηνα. Μητέρα, ἔπρεπε τοῦτος
 νάρθῃ νὰ συβαστοῦμε, ὄχι μὲ τάρματα!
 Γιατὶ ὅλα ὁ λόγος τὰ νικάει, ποῦ τάχα
 καὶ τὰ λεπίδια τῶν ὀχτρῶν θὰ τᾶπαιρναν.

520

Μ' ἄν θέλῃ στή γῆ τούτῃ ἄλλιῶς νὰ μένῃ,
 ἄς μένῃ. Αὐτ' ὅμως δὲν τὸ παραδέχομαι, —
 νάχω ἔξουσία στὸ χέρι, καὶ νὰ πάω
 σ' αὐτὸν νὰ σκλαβωθῶ; — Λοιπόν, μπρὸς ἢ φωτιά,
 μπρὸς τὰ σπαθιά, καὶ ζέψτε τὰ φαριά σας,
 τὸν κάμπο γεμίστε ἄρματα! τὸ θρόνο μου
 ποτέ μου ἐγὼ σ' αὐτὸν δὲν τὸν ἀφήνω!
 Γιατὶ ἄν ταιριαῖν νάδικῃς, περίφημα
 κάνεις γιὰ θρόνο νάδικῃς; τᾶλλα ὅμως
 γραφτὸ τῆς μοίρας εἶναι νὰ τὰ σέβεσαι.

ΧΟΡ.

Στὰ ὄχι καλὰ ἔργα νὰ καλολογᾷς δὲν πρέπει
 δὲν εἶν' αὐτὰ καλὰ, μ' ἄσκημά γιὰ τὸ δίμο!

530

ΙΟΚ.

Ἄχ γιέ μου, ὅλα δὲν πᾶνε στὰ γεράματα
 τὰ κακά, Ἔτεοκλή μου. Παρὰ ἔχει κ' ἡ πείρα
 καίτι νὰ πῆ κι ἀπὸ τὰ νιάτα πιὸ σοφό.

Τί ἀποθυμᾷς τὸ δαίμωνα, γιέ μου, τὸ μαῦρο,
 τὴ φιλαρχία; — Μή, ἐσύ! κ' εἶναι ἄδικη θεά
 καὶ σὲ σπίτια πολλὰ, σὲ καλόμοιρες χῶρες
 μπαινόβγηκε ρημάζοντας τοὺς φίλους της, —
 ποῦ τρελλάθης μὲ δαύτῃ. Κάλιο τοῦτο, γιέ μου,
 νὰ τιμᾷς τὴν ἰσιάδα, ποῦ πάντα μαζί

φίλους μὲ φίλους δένει αὐτή, χῶρες μὲ χῶρες,
 συμμάχους μὲ συμμάχους. Γιατὶ νόμιμο

540

τὸ ἴσιο εἶναι στοὺς ἀνθρώπους, καὶ πάντοτε ἐνάντια
 στὸ παραπάνω τὸ λιγώτερο σηκώνεται
 καὶ τοῦ πολέμου κάνει ἀρχή. Μὰ στοὺς ἀνθρώπους
 μέτρα καὶ ζύγια ἢ ἰσιάδα χῶρια τᾶβαλε,
 καὶ διόρισε ποσά, καὶ τᾶφεγγο τῆς νύχτας
 βλέφαρο καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου βαδίζουνε
 ἴσια τὸ χρονικό τους κύκλο, καὶ κανένα
 δὲ ζηλεύει, μπρὸς στάλλο ἄν ταπεινώνεται.

Κ' ἔπειτα, ἥλιος καὶ νύχτα δουλεύουν, — καὶ σὺ ἕνας
 θνητὸς δὲ θὰ βαστάξης, ἀπ' τὰ χτήματα 550
 μέρος κρατώντας, μ' αὐτὸν ἴσια νὰ μοιράσης;
 Κ' ὕστερα ποῦ 'ν' τὸ δίκιο; Τί παρατιμᾶς
 τῇ βασιλείᾳ, μὴν ἀδικία καλόμοιρη,
 καὶ τὸ θαρρεῖς μεγάλο αὐτὸ νὰ καμαρώνης
 μὲ δόξες; — μάταιο πρᾶμα! — Ἡ μὴ θέλεις πολὺ
 νὰ κοπιάζης, πολλὰ ἔχοντας στὸ σπίτι μέσα;
 Τ' εἶναι τὸ παραπάνω; ἕνα ξερὸ ὄνομα! —
 μιὰ καὶ περσεύει τ' ἀρχετό, στὸ γνωστικὸ ὄμωσ.
 Δὲν τᾶχουνε δικά τους τὰ πλούτη οἱ θνητοί,
 μόνο, ἔχοντας, φροντίζουμε τῶν θεῶν τὰ πλούτη,
 ποῦ μᾶς τὰ παίρνουν πίσω σὰν τὰ χρειαστοῦν 560
 καὶ ὁ πλοῦτος εἶναι πρόσκαιρος, στέρεος δὲν εἶναι.
 Μὰ ἔλα νὰ σὲ ρωτήσω, δυὸ λόγια μαζί,
 τί προτιμᾶς; τὸ θρόνο; — ἢ τὴν πόλιν νὰ σώσης;
 Θὰ πῆς τὸ θρόνο; Μ' ἂν ἐσὲ νικήσῃ αὐτός,
 καὶ τὰ κοντάρια τῶν Καδμείων σπάσουν οἱ λόγχες
 οἱ Ἀργεΐτικες, παρμένο τοῦτο ἐδῶ θὰ ἰδῆς
 τὸ κάστρο τῶν Θηβαίων, θὰ ἰδῆς καὶ πολλὰς σκλάβες
 παρθένας κουρσεμένες στὰ χέρια τοῦ ὄχτροῦ.
 Μαῦρος λοιπὸν ὁ πλοῦτος, ποῦ γυρεύεις νᾶχης,
 στὴ Θήβα θὰ γενῆ, κ' ἐσύ, φιλότιμος! 570
 Αὐτὰ ἐσένα λαλῶ. — Κ' ἐσένα, Πολυνείκη,
 λέγω: — Ἄμναλα τὴ χάριν σου ἔκανε ὁ Ἄδραστος
 καὶ ἀσύνετα ἦρθες καὶ σὺ νὰ πάρῃς τὸ κάστρο.
 Πές μου, ἂν κουρσέψῃς τὴ γῆ τούτη, — ποῦ ποτὲ
 μὴ λάχῃ! — πῶς, στὸ θεό σου, θὰ στήσῃς τοῦ Δία
 τρόπαια, καὶ πῶς, χαλώντας τὴν πατρίδα σου,
 θὰ πᾶς νὰ σφάξῃς θύματα, καὶ πῶς θὰ γράψῃς
 τὰ λάφυρα σιμὰ στοῦ Ἰνάχου τὰ νερά;
 «Τὴ Θήβα ὁ Πολυνείκης ἔκαψε καὶ τοῦτες
 «πρόσφερε τις ἀσπίδες τάμα στοὺς θεοὺς!»
 Μὴ σώσῃ, τέτοια δόξα, τέκνο μου, νὰ λάβῃς 580
 ποτὲ σου ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας! Μ' ἂν νικηθῆς
 πάλε, καὶ τὴν ξεφύγῃ τοῦτος, πῶς θὰ φτάσῃς
 στὸ Ἄργος, μύριους νεκροὺς ἀφήνοντας ἐδῶ;
 Καὶ θὰ πῆ κάποιος: «Ἦ, Ἄδραστε, κακὸ ἀρρεβῶνα

«πού ἔφτειαξες! — πού μᾶς ἔσβησε μᾶς νιόπαντρης
 «ὁ γάμος!» — Κυνηγᾶς δυὸ συφορές, παιδί μου
 κεῖνα νὰ χάσης, καὶ νὰ πέσης μέσ' σ' αὐτά.
 Μὰ ἀφήστε τὰ περίσσια, ἀφήστε τα δυὸ ἀνθρώπων
 ἅμα σμίξουν οἱ τρέλες τρομερὸ κακό!

XOP. Τίς συφορὲς αὐτὲς διώξτε, θεοί· καὶ δώστε
 νάγαπήσουνε πιά τοῦ Οἰδίποδα τὰ τέκνα. 590

ETE. Φτάνει πιά, μητέρα, ὁ ἀγώνας μὲ τὰ λόγια πάει χαμένος
 ὁ καιρὸς, καὶ δὲν τελειώνει τίποτα ἢ καλὴ καρδιά.
 Ἄλλιῶς δὲ θὰ φιλιωθοῦμε, παρὰ μ' ὅ,τι εἶπα· τὰ σκῆπτρα
 νὰ κρατήσω ἐγὼ, καὶ νᾶμαι στὴ γῆ τούτῃ βασιλιάς.
 Τίς μακρόλογες ὀρμήνεις παρατώντας, ἀφηνέ με! —

(Στρέφοντας γιὰ πρώτη φορὰ πρὸς τὸν ἀδερφό του.)

Καὶ σύ, γκρεμίσου ἀπ' τὸ κάστρο τοῦτο, εἰδὲ θὰ σκοτωθῆς!

ΠΟΛ. (προβαίνοντας δυὸ βήματα πρὸς τὸν ἀδερφό.)
 Ἄπὸ ποιόν; ποιόν τὸ λεπίδι δὲ λαβώνει, πὸν ἂν ξαμώση
 φονικὸ σπαθὶ σ' ἐμένα, δὲ θὰ λάβῃ ὅμοια θανά;

ETE. (εἰρωνικὰ καὶ βάζοντας τὸ χέρι στὸ σπαθί.)
 Σιμά, κι ὄχι πέρα φεύγεις. Θωρεῖς τί κρατῶ στὸ χέρι;

ΠΟΛ. Βλέπω· εἶν' ἀναντρο τὸ πλοῦτος καὶ μικρόψυχο κακό. 600

ETE. Καὶ γι' αὐτὸ ῥθες τὸ χαμένο μὲ πολλοὺς νὰ πολεμήσης;

ΠΟΛ. Κάλιο νᾶσαι φυλαγμένος στρατηγός, παρὰ θρασύς.

ETE. Λογὰς εἶσαι, ἔχοντας μ' ὄρκους τὴ ζωὴ σου ἀσφαλισμένη.

ΠΟΛ. Πάλε σοῦ ἀπαιτῶ τὰ σκῆπτρα καὶ τὸ μέρος μου ἀπ' τὴ γῆ.

ETE. Χρὴ δὲν ξέρομε· στὸ σπίτι τὸ δικό μου ἐγὼ θὰ μείνω.

ΠΟΛ. Καὶ ἀπ' τὸ δίκιο μου κρατώντας;

ETE. Ναί, εἶπα· πήγαινε ἀπὸ δῶ!

ΠΟΛ. ὦ βωμοὶ ἑσεῖς, πατρικοὶ μου, —

ETE. Ποὺ ἦρθες σὺ νὰ τοὺς κουρσέψης,

ΠΟΛ. δὲ μ' ἀκοῦτε;

ETE. Ποιὸς σ' ἀκούει πὸν τὴν πατρίδα πολεμᾶς;

ΠΟΛ. ὦ ἱερὰ τῶν θεῶν μὲ τᾶσπρα τᾶλογα, —

ETE. Ποὺ σὲ μισοῦνε!

ΠΟΛ. διώχνουμαι ὄξω ἀπ' τὴν πατρίδα, — 610

ETE. Μὰ ἦρθες διώχνοντας ἐσύ.

ΠΟΛ. ἄδικα, ὦ θεοί!

ETE. Στὴ Μυκήνα, μὴν καλῆς τοὺς θεοὺς ἐδῶ.

- ΠΟΛ. Εἶσαι ἄνομος,
 ΕΤΕ. Μὰ ὄχτρος ὄχι τῆς πατρίδας, σὺν κ' ἐσένα.
 ΠΟΛ. πού μὲ γδύνεις καὶ μὲ διώχνεις.
 ΕΤΕ. Μὰ καὶ θὰ σὲ σφάξω ἐγώ.
 ΠΟΛ. Τί τραβῶ, τᾶκοῦς, πατέρα;
 ΕΤΕ. Καὶ ὅ,τι ἐσὺ φτειάνεις, τᾶκούει.
 ΠΟΛ. Καὶ μητέρα, ἐσύ;
 ΕΤΕ. Εἶναι κρῖμα, νὰ τῆ λὲς μητέρα ἐσύ.
 ΠΟΛ. Χώρα μου!
 ΕΤΕ. Σὰ φτάσης στὸ Ἄργος, κράζε τὸ νερὸ τῆς Λέρνης.
 ΠΟΛ. Πάω, μὴν κόβουσαι. — Μητέρα, σὲ παινῶ...
 ΕΤΕ. Φεύγα ἀπὸ δῶ!
 ΠΟΛ. Φεύγω τὸν πατέρα μου, ἄσε νὰ ἰδῶ...
 ΕΤΕ. Δὲ θὰ τὸ πετύχῃς!
 ΠΟΛ. Τὶς παρθένες ἀδερφὲς κἄν...
 ΕΤΕ. Οὔτ' αὐτὲς ποτὲ θὰ ἰδῆς.
 ΠΟΛ. ὦ ἀδερφές μου!
 ΕΤΕ. Τί τὶς κράζεις, πού εἶσαι ὄχτρος ὁ πιὸ μέγας;
 ΠΟΛ. Κἄν ἐσύ, ἔχε γειά, μητέρα.
 ΙΟΚ. Μαύρη, τέκνο μου, ἔχω γειά.
 ΠΟΛ. Γιὸς σου πιά δὲν εἶμαι.
 ΙΟΚ. Ἐγώ' μαι σὲ πολλὰ βασανισμένη.
 ΠΟΛ. Γιατὶ αὐτὸς ἐκεῖ μᾶς βρίζει.
 ΕΤΕ. Μ' ἀντιβρίζουμαι κ' ἐγώ!
 ΠΟΛ. Ποῦ θὰ στέκεσαι σιτοὺς πύργους;
 ΕΤΕ. Τί σὲ μέλει νὰ τὸ μάθῃς.
 ΠΟΛ. Θάβγω ἐμπρὸς νὰ σὲ σκοτώσω.
 ΕΤΕ. Ὅ ἴδιος πόθος μὲ κρατεῖ.
 ΙΟΚ. Ἄχ, ἢ δόλια ἐγώ! Παιδιά μου, τί θὰ κάνετε;
 ΠΟΛ. Ὅ,τι γίνῃ
 θὰ τὸ δείξῃ.
 ΙΟΚ. ὦ! εἶστε πεσμένοι σὲ κατάρα πατρικὴ!
 ΕΤΕ. Ἄς ρημάξῃ ὅλο τὸ σπίτι!
 ΠΟΛ. Ἐέρε το' ἀργὸ πιά δὲ μένει
 τὸ σπαθί μου τὸ αἰμοβόρο. Μά, τῆ γῆ πού μ' ἔθρεψε,
 καὶ τοὺς θεοὺς μάρτυρες κράζω, πού, ἄτιμος, βαριακαμένος 630
 διώχνουμαι ἀπὸ δῶ, σὰ σιλάβος κὶ ὄχι ἀπὸ τὸν ἴδιο κἄν
 τὸν πατέρα γεννημένος, τὸν Οἰδίποδα. — Μ' ἂν πάθῃς

τίποτα καὶ σύ, πατρίδα, μὴν κατηγορᾷς ἐμέ,
 παρ' αὐτόν! Ἐγὼ δὲν ἦρθα θέλοντας παρὰ, μὲ διώχουν
 ἄθελα. — Καὶ σύ, δρομάρη βασιλιά, Φοῖβε, ἔχε γειά,
 καὶ παλάτια, καὶ συντροφία, καὶ εἶδωλα ἀροστολισμένα
 τῶν θεῶν, -- ποῦ ξέρω ἂν ἔχω νὰ σᾶς χαιρετήσω πιά!
 Μ' ἄγρυπνη ἔχω ἀκόμα ἐλπίδα πὼς οἱ θεοὶ θὰ μ' ἀξιώσουν,
 σφάζοντας αὐτὸν νὰ γίνω βασιλιάς στῆ Θήβα ἐδῶ!

(Ξεκινᾷ νὰ φύγη.)

ΕΤΕ. Φύγε πέρα! Καλὰ σ' ἔβγαλε ὁ πατέρας, Πολυνεΐκη,
 ἀπὸ θεοῦ, νὰ κρᾶζουν τὸ ἴδιο τῆ φιλονεικία κ' ἐσέ! 640
 (Φεύγει ἀπὸ δεξιά. Ὁ Πολυνεΐκης φεύγει ἀπ' ἀριστερά,
 καὶ ἡ Ἰοκάστη ἀργοανεβαίνει τὰ προπύλαια
 νὰ μπῆ μέσα στὸ παλάτι.)

ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

(Στροφή.)

ΧΟΡ. Ἐπ' τὴν Τύρο ἐδῶ ὄρθε ὁ Κάδμος,
 ποὺ ἡ τετράσκελη δαμάλα
 πέσιμο ἄσπρωχτο εἶχε πέσει
 σωστὸ βγάζοντας τὸ μάντεμα, —
 καὶ τὸ κάστρο αὐτὸς θεμέλιωσε
 γιὰ νὰ κατοικήσῃ.
 Σιτοφόρο γιὰ νὰ χτίσῃ
 τόπον ὁ χρησιμὸς διόρισεν,
 ἐκεῖ ὅπου ἡ καλοπόταμη
 δροσιὰ τοῦ νεροῦ κυλάει
 στὰ πολύχορτα, βαθύσπορα 650
 χωράφια τῆς Δίρκης·
 ὅπου γέννησε ἀπ' τὸ Δία,
 μάννα γέννησε τὸ Διόνυσο,
 ποὺ κισσοῦς περιστεφάνωτος
 στριφτός, μὲ ἰσκερά, ὀλοπράσινα
 κλώνια καρπισμένους, βρέφος
 τονὲ σκέπασε, — λατρεία
 στὶς παρθένες τὶς Θηβαῖες,
 σὲ γυναῖκες μεθοκόπτες,
 μὲ τὸ βακχικὸ χορὸ. 660

(*Ἀντιστροφή.*)

— Φονικὸς ἐκεῖ ἀπ' τὸν Ἄρη
 δράκοντας, φρουρὸς σκληρόψυχος,
 τις πληθόνερες ἀνάβρες
 καὶ τὰ ρυάκια τὰ δροσόχλωρα,
 φύλαγε γύρω γυρίζοντας
 τῶν ματιῶν τις κόρες·
 πού τὸν χάλασεν ὁ Κάδμος
 νὰ χερονιφτῆ σὰν κίνησε
 στὸ αἰμοβόρο κρανίον ρίχνοντας
 μάρμαρο ἀπὸ θεριοφάγο
 χέρι (ὡς τοῦ εἶπεν ἡ διογέννητη
 δίχως μάννα Παλλάδα)
 καὶ τοῦ σκόρπισε τὰ δόντια
 στὰ χωράφια τὰ βαθύσπορα
 καὶ ἀπὸ τοῦτα ἡ γῆ ἀναβλάστησε
 πρόσωπα βαριά δλαρμάτωτα·
 μὰ ἡ σφαγὴ ἢ σιδερογνώμα
 στὴ γλυκεῖα γῆ πάλι τᾶστρωσε
 μ' αἶμα βρέχοντας τὸ χῶμα,
 πού ἠλιοφώτιστα στοῦ αἰθέρα
 τὰ εἶχε δεῖξει τις πνοές (¹).

670

680

(*Ἐπωδός.*)

— Μά, τῆς Ἰῶς τῆς πρωτομάννας
 τὸ γιό, ἐσὲ τὸν Ἐπαφο (²),

(¹) Οἱ ἄνθρωποι πού βλαστήσανε πάνοπλοι ἀπὸ τὰ δόντια τοῦ δράκοντα, οἱ Σπαρτοί, σκοτωθῆκανε μεταξύ τους, γλυτώσανε ὅμως πέντε, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς παινεύονταν πὼς εἶχαν τὴν καταγωγὴν τους οἱ Θεβαῖοι.

(²) Βλ. καὶ στίχο 247. — Οἱ Φοῖνικες καὶ οἱ Θεβαῖοι κοινὸν τους εἶχανε γενάρχη τὸν Ἐπαφο, παιδί τοῦ Διὸς ἀπὸ τὴν Ἰῶ, πού τὴν εἶχε μεταμορφώσει σὲ βῶδι ὁ θεός, γιὰ νὰ τὴν κρύψει ἀπὸ τὴν Ἥρα. Ὁ Ἐπαφος ἀπόκτησε κόρη τὴ Λιβύη, καὶ αὐτῆς ὁ γιός, ὁ Βῆλος, τέκνα εἶχε τὸ Φοῖνικα καὶ τὸν Ἀγήγορα. Τοῦτον τὸν Ἀγήγορα εἶχε πατέρα ὁ Κάδμος, πού σταλμένος γιὰ νὰ βρῇ τὴν ἀρπαγμένη ἀπὸ τὸ Δία πάλι, ἀδερφήν του τὴν Εὐρώπη, ἔφτασε στὴ Βοιωτία καὶ ἔχτισε τὴ Θήβα, — ὅπως τραγουδεῖ ὁ Χορὸς ἐδῶ. Γυναίκα πῆρε ὁ Κάδμος τὴν Ἀρμονία, τὴν κόρη τῆς Ἀφροδίτης ἀπὸ τὸν Ἄρη, καὶ ἔκαμε γιὸ τὸν Πολύδωρο· καὶ τοῦτον εἶχε πατέρα ὁ Λάβδακος, ὁ πατέρας τοῦ Λαίου, πού ἀπόκτησε τὸν Οἰδίποδα ἀπὸ τὴν Ἰοκάστη.

κράζω σε, ὦ τοῦ Δία βλαστάρι,
 μὲ φωνὴ σὲ κράζω βάρβαρη,—
 ὦ!— μὲ βάρβαρη ἱεσία,
 δράμε, πρόφτασε στὴ χώρα!
 Σοῦ τὴ χτίσανε τὰγγόνια,
 καὶ οἱ θεὲς οἱ διπλονόματες,
 ἡ Περσέφασσα καὶ ἡ Δήμητρα,
 θεὰ καλή, παντοκρατόρισσα,
 καὶ Γῆ κοσμοθρόφα,
 δική τους τὴν κάμανε.—
 Στείλε σὺ τίς πυροφόρος
 θεές, τὴ χώρα νὰ βοηθήσης,—
 καὶ ὅλα εἶν' εὐκόλα στοὺς θεοὺς.

690

ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

Προβαίνει ὁ ΕΤΕΟΚΛΗΣ ἀπὸ τὸ παλάτι, καὶ ξοπίσω του
 ἔρχεται ἓνας ΔΟΥΛΟΣ

ΕΤΕ. Σῦρε σύ, καὶ τὸ γιὸ φέρε τοῦ Μεινοικέα,—
 καὶ ἀδερφό, τῆς μητέρας μου τῆς Ἰοκάστης
 τὸν Κρέοντα· καὶ πὲς του αὐτό,— γιὰ τὰ δικά μου
 καὶ τὰ κοινὰ τῆς χώρας θέλω νὰ τοῦ πάρω
 τὴ γνώμη, προτοῦ πάω στὴ μάχη καὶ στὸ ἀσκέρι.

700

(Βλέποντας τὸν ΚΡΕΟΝΤΑ, ποὺ ἔρχεται ἀνήσυχος καὶ βαλαντωμένος
 ἀπὸ δεξιὰ.)

Μὰ νὰ τος! σοῦ γλυτώνει τῶν ποδιῶν τὸν κόπο
 τονὲ βλέπω· στὸ σπίτι ἔρχεται τὸ δικό μου.

ΚΡΕ. Τί δρόμο πῆρα γιὰ νὰ σὲ ἰδῶ, βασιλιά μου
 Ἐτεοκλή! Ἐφερα γῦρο τῶν Καδμείων καὶ πόρτες
 καὶ βίγλες, νάβρω ψάχνοντας τὸ πρόσωπό σου.

ΕΤΕ. Μὰ κ' ἐγώ, Κρέοντα, ἤθελα νὰ σ' ἀνταμώσω·
 γιὰτ' εἶδα, τὰ φιλιώματα πολὺ ἔναι πίσω,—
 σὰν ἦρθα ἐδῶ καὶ μίλησα τοῦ Πολυνείκη.

ΚΡΕ. Πέτεται, ἄκουσα, πὶο μεγάλος κι ἀπ' τὴ Θήβα,
 στοῦ Ἀδράστου τὴ γενιὰ καὶ τὰσκέρι ἀκκομπώντας.
 Μὰ τοῦτα ἀπ' τοὺς θεοὺς ἄς μείνουν κρεμασμένα.

710

ΕΤΕ. Τ' εἶναι τώρα στὴ μέση,— αὐτὰ ἦρθα νὰ σοῦ πῶ.
 ΚΡΕ. Τ' εἶναι αὐτὰ πάλι; Τί μοῦ λὲς δὲν καλονοιῶθω.

ΕΤΕ. Τ' εἶναι αὐτὰ πάλι; Τί μοῦ λὲς δὲν καλονοιῶθω.
 ΚΡΕ. Ξέκοψε κάποιος σκλάβος ἀπὸ τοὺς Ἀργεῖτες...

- ΕΤΕ. Καὶ λέγει τί, γιὰ τἀποκεῖθε, πὶὸ καινούριο;
- ΚΡΕ. Πὼς ὅπου νᾶναι, ὁ Ἄργεΐτικος στρατός, στοὺς πύργους γύρω, θὰ ζώσῃ μ' ὄπλα τῶν Καδμείων τὸ κάστρο.
- ΕΤΕ. Λοιπόν, τὸ κάστρο ἄς βγάλῃ τοὺς ἀρματωμένους,—
- ΚΡΕ. Ποῦ; Εἶσαι παιδί; δὲ βλέπεις τί πρέπει νὰ βλέπῃς;
- ΕΤΕ. Ὅξω ἀπ' τοὺς τράφους, τὸ ταχὺ νὰ πολεμήσουν. 720
- ΚΡΕ. Λίγο εἶν' ἐδῶ τὸ μάζωμα, πάμπολλοι ἐκεῖνοι.
- ΕΤΕ. Κεῖνους, τοὺς ξέρω ἐγὼ· στὰ λόγια εἶναι γενναῖοι.
- ΚΡΕ. Κάποια ἔχει μέσ' στοὺς Ἑλληνες ἀξία καὶ τ' Ἄργος.
- ΕΤΕ. Ἐννοια σου! μὲ κορμιά τους στρώνω ἐγὼ τὸν κάμπο!
- ΚΡΕ. Μακάρι!— ἂν καὶ τὸ βλέπω δύσκολο πολὺ.
- ΕΤΕ. Δὲ θὰ τὸ κλείσω ἐγὼ τᾶσκέρι μέσ' στὸ κάστρο.
- ΚΡΕ. Μὰ νὰ νικήσῃς κι ὅλα, αὐτὸ ἀπαιτεῖ κ' ἡ γνώση.
- ΕΤΕ. Θέλεις τάχα νὰ πάρω τίποτ' ἄλλους δρόμους;
- ΚΡΕ. Ὅλους! πρὶν ἔρθῃς μιὰ φορὰ σὲ κίντυνο. 730
- ΕΤΕ. Τῆ νύχτα ἂν τοὺς χτυπούσαμε, καὶ μὲ καρτέρι;
- ΚΡΕ. Μόνο, ἂν ἐδῶ πάλε σωθῆς ἀποκρουσμένος.
- ΕΤΕ. Ἴσια μοιράζει ἡ νύχτα, μὰ στὸν ἄφοβο περίσσια.
- ΚΡΕ. Φοβερὸ τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι,
σὺν πάθῃς τίποτα κακό!
- ΕΤΕ. Μ' ἂν τοὺς χτυπήσω
μὲ τᾶρματα τὴν ὥρα ποὺ δειπνᾶνε;
- ΚΡΕ. Μόνο
ξάφνιασμα θάτανε· μ' ἀνάγκη νὰ νικήσῃς.
- ΕΤΕ. Βαθειὰ ἡ πορὰ τῆς Δίρκης, γιὰ νὰ τραβηχτοῦνε.
- ΚΡΕ. Χειρότερα ὅλα, πάρ' ἂν καλοφυλαχτῆς.
- ΕΤΕ. Καὶ τί; μὲ τᾶλογα ἂν τοὺς κάναμε γιουρούσι;
- ΚΡΕ. Κ' ἐκεῖ μ' ἀμάξια εἶναι ὁ στρατὸς γύρω φραγμένος.
- ΕΤΕ. Μὰ τί νὰ κάμω; στὸν ὄχτρο νὰ παραδώσω
τὸ κάστρο; 740
- ΚΡΕ. Διόλου! Σοφὸς εἶσαι, καὶ στοχάσου.
- ΕΤΕ. Μὰ στοχασμὸς ποιὸς φαίνεται σοφώτερος;
- ΚΡΕ. Ἐφτὰ ἄντρες, λένε, καθὼς ἄκουσα, ἀπὸ κεῖνους,—
- ΕΤΕ. Νὰ κάμουν τί εἶναι προσταγμένοι; Ἡ δύναμή τους μικρὴ ἔναι.
- ΚΡΕ. Νᾶρχηγοῦν σὲ λόχους, καὶ τίς πόρτες
καλὰ νὰ κατακλειοῦν ἀπόξω.

ΕΤΕ.

Κ' ἔμεῖς τότε

τί κάνουμε; Πιὰ δὲ βαστῶ στὴ στενοχώρια!

ΚΡΕ. Ἐφτὰ ἄντρες χώρισε γι' αὐτοὺς καὶ σὺ στὶς πόρτες.

ΕΤΕ. Νᾶναι ἀρχηγοὶ σὲ λόχους, ἢ ἄντρας καὶ κοντάρι;

ΚΡΕ. Σὲ λόχους, ξεδιαλέγοντας τοὺς πιὸ λεβέντες.

ΕΤΕ. Τῶνοιωσα νὰ φυλάγουν τὶς μπασιῆς τοῦ κάστρου.

750

ΚΡΕ. Καὶ τοὺς συναρχηγούς — ἓνας δὲ φτάνει γιὰ ὅλα.

ΕΤΕ. Τοὺς πρώτους στὴν παλληκαριά, ἢ στὴ φρονημάδα;

ΚΡΕ. Στὰ δυό — τίποτα τῶνα, σὰν τοῦ λείπη τᾶλλο.

ΕΤΕ. Θὰ γίνῃ αὐτό. Στὸ ἐφτάπυργο σὰν πάω τὸ κάστρο,

στὶς πόρτες ἀρχηγούς θὰ βάλω, ὅπως μοῦ λές,
σταίνοντας ἴσους μὲ ἴσους στοὺς ὄχτροὺς ἀγνάντια.

Καιρὸς χαμένος, τῶνομα τοῦ καθενὸς

νὰ λέγω, ἐνῶ οἱ ὄχτροι ζώνουν τὸ κάστρο κιόλα.

Μ' ἄς φύγω, μ' ἄργὰ χέρια νὰ μὴ μένουμε.

Κι ἄμποτε νᾶχω ἀντίμαχο τὸν ἀδερφό μου,

760

καὶ νᾶβγῃ ἀγνάντια, στὸ κοντάρι νὰ μοῦ ἐρθῆ,

νὰ τονὲ σφάξω, ποὺ ἦρθε γιὰ νὰ μοῦ κουρσέψῃ

τὴν πατρίδα! — Μ' ἂν τύχῃ ἐμένα συφορὰ,

τῆς ἀδερφῆς μου τῆς Ἀντιγόνης ὁ γάμος

μὲ τὸ δικό σου γιό, τὸν Αἴμονα, σωστὸ

νὰ φροντιστῆ ἀπὸ σένα. Καὶ τὸν ἀρρεβῶνα

τὸν πρίν, ἐπικυρώνω τώρα ποὺ θὰ βγῶ

στὸν πόλεμο. Κι ἀδερφὸς τῆς μητέρας μου εἶσαι:—

τί νὰ πολυλογῶ; — ὅπως πρέπει θρέφε τη,

γιὰ χάρη μου καὶ γιὰ δική σου. Κι ὁ πατέρας

τὸ κεφάλι του ἄς δέρῃ, ποὺ τυφλώθηκε

μόνος του. Δὲν τὸ πολυπαίνεψα! Κι ἂν τύχῃ,

770

κ' ἐμᾶς μὲ τὶς κατάρες του θὰ ξολοθρέψῃ.

Κ' ἓνα ἄπραχτο μᾶς μένει: — μὴν προφήτεμα

ἔχει νὰ πῆ κανένα ὁ μάντης Τειρεσίας,

νὰ ρωτηθῆ γιὰ τοῦτο. Καὶ τὸ γιό σου ἐγώ,

τοῦ πατέρα σου τὸ συνόματο θὰ στείλω,

τὸ Μενοικέα, νὰ φέρῃ ἐδῶ τὸν Τειρεσία.

Καὶ θάρθῃ αὐτὸς σὲ σένα γλυκομίλητος

μὰ ὡς τώρα ἐγὼ ψεγάδιαζα τὴ μαντική του

τέχνη σ' αὐτόν, καὶ θὰ μούχῃ παράπονα.

Καὶ στὴν πόλῃ κ' ἔσένα, τοῦτο παραγγέλνω,

780

Κρέοντα· ἂν ἑμεῖς νικήσουμε, τὸ λείψανο
τοῦ Πολυνείκη, μὴ θαφτῆ ποτὲ στῆς Θήβας
τῆ γῆ· κι ὅποιος τὸ θάψῃ, νὰ θανατωθῆ,
κι ἅς εἶναι καὶ δικός μας. Αὐτὰ λέγω ἐσένα. —

(Στρέφοντας στὴν ἀκολουθία σου.)

Καὶ στοὺς δούλους μου: — Φέρτε μου ἔξω τάρματα,
τὴν πάνοπλην ἀρματωσιά, τὶ στὸν ἀγώνα
τοῦ κονταριοῦ ποὺ ἀγνάντια μας ἀνοίγεται,
κινᾶμε τώρα ἑμεῖς μὲ δίκιο νικηφόρο. —

Καὶ στὴν πιὸ χρήσιμη ἀπ' τὶς θεές, τὴν Προσοχή,
θὰ δεηθοῦμε, τὸ κάστρο νὰ μᾶς διαφεντέψῃ.

(Φέρνουν τάρματα οἱ δούλοι καὶ ντύνουν τὸν Ἐτεοκλή· καὶ φεύγει αὐτὸς ὕστερα
ἀφήνοντας τὸν Κρέοντα νὰ περιμένῃ καὶ τὸ Χορὸ νὰ ψέλνῃ ἀκόμα.)

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

(Στροφή)

ΧΟΡ. ὦ Ἄρη πολύμοχτε, σύ, τί μὲ θάνατο κ' αἶμα

790

τόσο παράχορδος πάντα λαγγεύεις
στὰ γιορτάσια τοῦ Βάχου; —

Μήτε στῶν ὄριων χορῶν τὰ στεφάνια, τῆς νιότης τὴν κόμη
ξέπλεξη ἀπλώνεις, σὲ λώτινο αὐλὸν ἕναν ἦχο νὰ παίξῃς,
ὅπου οἱ χάρες χοροῦς δασκαλεύουνε·

μόνο τᾶσκέρι, ὄπλοφόρους Ἄργεῖτες, ἐδῶ σαλαγώντας
πάνου στῆς Θήβας τὴ γέννα, ἐσὺ πρῶτος χορεύεις
μὲ τραγούδι ἀτραγούδιστο.

Μήτε τοῦ Βάχου ὀπαδὸς τοῦ θυρσόχαρου, ἀνάμεσα
στὰ λαφοδέσματα καὶ τᾶποχάλινα,
πάνου σ' ἀμάξι τετραῆζυγο, ἐσὺ τὰ πουλάρια
κυβερνᾷς τὰ μονόνυχα

800

μόνο καβάλλα χυμᾶς στοῦ Ἰσηνοῦ τὸ ποτάμι,
τὴ φυλὴ τῶ Σπαρτῶν, τῆς ἀσπίδας τὸ θρέμμα,
ντύνεις ἐσὺ μὲ χαλκὸ, νὰ χορέψῃ μὲ τάρματα ἀντίμαχη
πάνου στὰ πέτρινα κάστρα.

ὦ! τρομερὴ ὦναι ἡ Διχόνοια θεά, ποὺ τὰ πάθη
τοῦτα στῆς χώρας ἐδῶ τοὺς ρηγάδες μελέτησε,
νοὺς πολύπαθους τοὺς Λαβδακίδες!

(^ο Αντιστροφή)

— ὦ! μὲ τὰ φύλλα τὰ ὑπέρθρα, τὰ μέτρητ' ἀγρίμια,
 λόγγε τῆς Ἄρτεμης, ὦ Κιθαιρώνα,
 χιονοθρόφο ἐσὺ μάτι!—
 πού νά μὴν ἔσων' ἐσὺ, τὸ ριγμένο στὸ χάρο νά θρέψης, 810
 τῆς Ἰοκάστης τὸ γιό, τὸν Οἰδίποδα, ἀπόπαιδο βρέφος,
 δοξασμένο μὲ σοῦβλες χρυσόδετες!
 μηδὲ μ' ἀτραγούδα νᾶρθη τραγούδια ἢ παρθένα φτερούγα,
 τέρας θεώρατο, ἢ Σφίγγα, τὸ θρῆνος τῆς χώρας,
 στὰ τειχιά της κουρνιαζοντας,
 μὲ τὰ τετράδιπλα αἰτόνυχα, αὐτὴ πού ξαπόστελνε
 τὴν Καδμογέννητη κλήρα στὰ πάτητο
 φῶς τοῦρανοῦ, στοὺς Καδμείους σταλμένη ἀπ' τὸν Ἄδη,
 ἀπ' τὰ τρῖσβαθα Τάρταρα.
 Τώρα φουντώνει ἄλλη στρίγλα κακὴ στὸ παλάτι
 καὶ στὴν πόλιν τῶν τέκνων τοῦ Οἰδίποδα γύρω. 820
 Μὰ ὅ,τι δὲν εἶναι καλό, πῶς μπορεῖ τὸ καλὸ νᾶχη μέσα του;
 Ὅχι, δὲ γίνεται νᾶναι
 γέννα σωστὴ γιὰ τὴ μάννα, παιδιὰ πού μὲ κρῖμα
 εἶδαν τὸ φῶς γεννημένα ἀπ' τὸ γάμο τὸν ἄνομο
 τοῦ αὐταδέρφου μαζί καὶ πατέρα!

(^ο Επωδός)

— Γέννησες, ὦ Γῆ, τὴ γέννησες τότε—
 βάρβαρο τόλεγε στόμα καὶ τᾶκουσα ἐγὼ στὴν πατρίδα—
 τοῦ ἀγριμοφάγου ἀλικότριχου δράκοντα
 τὴ δοντόσπαρτη γέννα,
 τὴν περίμορφη δόξα τῆς Θήβας.
 Κ' ἦρθαν οἱ γιοὶ τοῦρανοῦ στὸν ὑμέναιο τῆς Ἀρμονίας, 830
 καὶ μὲ τὴ φόρμιγγα ὑψώθη τὸ κάστρο τῆς Θήβας,
 καὶ ἀπὸ λύρα Ἀμφιόνια ὁ πύργος,
 πλάι στὴν ποριά, στὸ διπλάριο ρέμα τῆς Δίρκης,
 πού τὸν κάμπον ἐδῶ τὸν ἀδρόχορτο
 μπρὸς ἀπ' τὸν Ἰσμηγὸ δροσολούζει.
 Κ' ἢ πρωτομάννα ἢ Ἰὼ μὲ τὰ κέρατα, γέννησε
 τοὺς βασιλιάδες ἐδῶ τῶν Καδμείων.
 Κ' ἐνῶ μύρια ἀγαθὰ τὰ συνάλλαζε μ' ἄλλα,
 τώρα ἢ χώρα εἶναι γύρω κατάστενα 840
 μὲ στεφάνια πολέμου ζωσμένη.

ΤΡΙΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

Ἔρχεται ὁ ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ, φορώντας χρυσο στεφάνι, με τὴν κόρη του τὴ ΜΑΝΤΩ
 ποὺ τὸν ὀδηγεῖ, καὶ με τὸ νέο παληκάρι, τὸ ΜΕΝΟΙΚΕΑ.

ΤΕΙ. Περπάτα μπρός, κόρη μου· σὲ πόδι τυφλό,
 μοῦ εἶσαι τὸ μάτι ἐσύ, σὰν τ᾽άστρο γιὰ τοὺς ναῦτες.

(Ψάχνοντας με τὸ ραβδί του.)

Στὸ πλάτωμα ἐδῶ, φέρνοντας τ᾽αχνάρια μου,
 πρόβαινε, μὴ σκοντάψουμε· κι ἀνήμπορο ἔχεις
 πατέρα! Καὶ με τὸ παρθένο χέρι σου
 φύλαγέ μου τοὺς κλήρους, ποὺ πῆρα μαζί μου,
 σὰν ἔνοιωσα σημάδια ἀπ' τὰ πετούμενα
 στὰ ἱερὰ τὰ θροινιά μου, ἐκεῖ ποὺ προφητεύω.

(Στρέφοντας πρὸς τὸν Μενοικέα.)

Πές μου, παιδί μου Μενοικέα, τοῦ Κρέοντα γιέ,
 πόσος νᾶναι ἀπ' τὴν πόλη ὁ ἐπίλοιπος ὁ δρόμος
 γιὰ τὸν πατέρα σου; Γιατὶ μοῦ κόπηκαν
 τὰ γόνατα καὶ πιά, συγχοπατώντας μόλις
 τὰ πόδια μου τραβῶ.

850

ΚΡΕ. Γι' αὐτὰ μὴ νοιάζεσαι
 πιά, Τειρεσία. Καλὰ ράξες σιμὰ στοὺς φίλους. —

(Πρὸς τὸ Μενοικέα.)

Πιάσ' τον, παιδί μου ἐσύ· τ᾽μάξι ποὺ ἔφρασε,
 καὶ τοῦ γέρου τὸ πόδι ἀγαπᾷ νᾶπαντέχη
 νὰ βρῆ ξαλάφρωμα ἀπὸ χέρι φιλικό.

ΤΕΙ. Νά, ποὺ ἦρθαμε! — Μὰ ἐσύ, τί με καλεῖς με βία;

ΚΡΕ. Δὲν τὸ ξεγνοῦμε. Σύναξε τὴ δύναμη,
 καὶ πάρε ἀνάσα ἀπὸ τὴν κούραση τοῦ δρόμου.

ΤΕΙ. Τόντις, παράλυσ' ἀπ' τὸν κόπο, ὡς νᾶρθω ἐδῶ,
 τὴν ἄλλη μέρα, ἀπὸ τὴ φάρα τοῦ Ἐρεχτέα·

860

κ' ἐκεῖ ἔταν, αἴτι πόλεμος, με τὸ στρατὸ
 τοῦ Εὐμόλπου (¹), κ' ἔδωκα τὴ δόξα, ἐγώ, τῆς νίκης·

(¹) Εἶταν αὐτὸς γιὸς τοῦ Ποσειδώνα καὶ βασιλιάς στὴ Θράκη. Ἔφερε ἀπὸ
 κεῖ στρατὸ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Ἀθηναίους, νικῆθηκε ὅμως ἀπὸ τὸν Ἐρεχτέα
 ποὺ πρόσφερε θυσία τὸ παιδί του γιὰ νὰ σώσῃ τὴ χώρα.

στοῦ Κέκροπα τὰ τέκνα. Καὶ τὸλόχρυσο
τοῦτο στεφάνι ἔχω παρμένο καθὼς βλέπεις,
ξεδιαλεγμένο ἀπ' τῶν ὀχτρῶν τὰ λάφυρα.

ΚΡΕ.

Παίρνω γιὰ καλοσήμαδο τὸ νικηφόρο
στεφάνι σου τὶ στή φουρτούνα πέσαμε
τῶν ὄπλων τῶν παιδιῶν τοῦ Δαναοῦ; τὸ ξέρεις,
κ' εἶναι μέγας γιὰ τῆ Θήβα ὁ κίντυνος.

Ὁ βασιλιάς πάει κιόλα, ἀρματοφορεμένος,
στὴ μάχη μὲ τοὺς Μυκηναίους, — ὁ Ἔτεοκλῆς
καὶ μοῦ ἄφησε παραγγελιὰ ἀπὸ σὲ νὰ μάθω,
τί κάνοντας θὰ σώσουμε τὴ χώρα μας;

870

ΤΕΙ.

Γιὰ τὸν Ἔτεοκλῆ ἐγώ, κλείνοντας τὸ στόμα
θᾶκρυθα τοὺς χρησμούς. Μὰ ἐσένα, ἀφοῦ ζητᾷς
νὰ μάθης, θὰ τοὺς πῶ. Εἶναι χρόνια ἀρρωστημένη,
Κρέοντα, τούτη ἡ χώρα ἀφότου ὁ Λαίος
παιδί ἔκαμε σὸ πεῖσμα τῶν θεῶν, κ' ἔσπειρε ἄντρα
γιὰ τὴ μητέρα, τὸν ἄμοιο Οἰδίποδα.

Καὶ τὸ αἱματόθωρο χάλασμα τῶν ματιῶν του,
βουλή τῶν θεῶν καὶ στήν Ἑλλάδα μάθημα! —
ποῦ θέλοντας, μὲ τὸν καιρό, νὰ τὰ σκεπάσουν
τοῦ Οἰδίποδα τὰ τέκνα, τάχ' ἀπ' τοὺς θεοὺς
μὴν ξεφύγουν κρυφά, σὰν ἄμαθοι ἐλαθέψαν.

880

Γιατὶ οὔτε δόξες δίνοντας στὸν κύρη τους,
οὔτ' ἔβγαλα ἀπ' τὸ σπίτι, τὸ δυστυχισμένο
τὸν ξαγριώσαν. Καὶ φριχτὲς ἐνάντια τους

ξεστόμισε κατάρες, κακοπαθισμένος
κι ἀτιμασμένος κιόλα. Ποῦ γιὰ δαῦτα ἐγώ,
τὸ τί δὲν ἔκαμα, ὦ! καὶ λόγια τί δὲν εἶπα;
κ' ἦρθα καὶ σ' ἔχτρα μὲ τοὺς γιοὺς τοῦ Οἰδίποδα.

Καὶ θάνατος ἀπ' ἀλληλοσφαγίῃ, σιμά τους,
Κρέοντα. Καὶ γύρω σὲ νεκροὺς πολλοὶ νεκροὶ
πεσμένοι, ποῦ τ' Ἀργεΐτικα σμίξανε βέλη
μὲ τὰ Καδμεΐα, θὰ φέρουνε θοῆνον πικρὸ
στὴ χώρα τῆ Θηβαΐα. Καὶ σύ, γίνεσαι στάχτη,
ὦ ἄμοιο κάστρο, πάρεξ ἂν τὰ λόγια μου
κάποιος πιστέψῃ. Ἐκεῖνο εἶταν τὸ πρῶτο-πρῶτο, —
κανέννας νὰ μὴν εἶναι δῶ τοῦ Οἰδίποδα,
μῆτε πολίτης, μῆτε βασιλιάς στὴ Θήβα

890

γιατὶ τοὺς μῆκε δαίμονας, καὶ ἀνάγυρα
θὰ ρίξουνε τὸ κάστρο. Μ' ἀφοῦ τὸ κακό ναι
τοῦ καλοῦ ἀφέντης, ἄλλος τρόπος γλυτωμοῦ
ἓνας ὑπάρχει. Μὰ νὰ τὸν πῶ, — αὐτὸ δὲν εἶναι 900
οὔτε σ' ἐμένα ἀκίντυνο· παρὰ πικρὸ

σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν τὴν τύχη, στὴν πόλιν νὰ δώσουν
τοῦ λυτρωμοῦ τὸ φάρμακο — καί, χαίρετε,
φεύγω. Κ' ἐγὼ ἓνας στοὺς πολλούς, ἂν εἶναι ἀνάγκη,
θὰ πάθω ὅ,τι μᾶς μέλλεται. Τί νὰ γενῆ;

(Καὶ γυρίζει νὰ φύγῃ, μὰ τὸν κρατᾷ ὁ Κρέοντας.)

ΚΡΕ. Στάσου αὐτοῦ, γέρο!

ΤΕΙ. Μὴ μὲ σταματᾷς καθόλου.

ΚΡΕ. Μεῖνε, τί φεύγεις;

ΤΕΙ. Φεύγει ἡ τύχη σου, ὄχι ἐγώ.

ΚΡΕ. (μὲ τὴν προσταγὴν στὴ φωνή του),

Νὰ πῆς: τὸ κάστρο κ' οἱ ψυχὲς πῶς θὰ γλυτώσουν;

ΤΕΙ. Τώρα ἐσὺ θέλεις, μὰ σὲ λίγο δὲ θὰ θέλῃς!

ΚΡΕ. Καὶ πῶς δὲ θέλω τὴν πατρίδα μου νὰ σώσω;

ΤΕΙ. Θέλεις κὶ ἀποθυμᾷς νὰκούσης τέλος πάντων;

ΚΡΕ. Σὲ τί ἄλλο πρέπει νάμαι πρόθυμος ἐγώ; 910

ΤΕΙ. Τότε, θὰκούσης τίς δικές μου προφητεῖες.

Μὰ τοῦτο πρῶτα θέλω καθαρὰ νὰ ξέρω, —

ποῦ, ποῦ εἶν' ὁ Μενοικέας, ποὺ μ' ἔφερε δῶ πέρα;

ΚΡΕ. Νά τος! πέρα δὲν τράβηξε, καὶ εἶναι σιμὰ σου.

ΤΕΙ. Ἄς φύγῃ τότε μακριὰ ἀπὸ τοὺς χρησμούς μου.

ΚΡΕ. Γιὸς μου εἶναι, δὲ θὰ μαρτυρήσῃ ὅ,τι δὲν πρέπει.

ΤΕΙ. Θέλεις λοιπὸν, νὰ σοῦ τὰ πῶ ἐδῶ μπροστά του;

ΚΡΕ. Ἄκουοντας θὰ χαρῆ κὶ αὐτὸς στὸ γλυτωμό μας.

ΤΕΙ. Ἄκουε λοιπὸν, τί δρόμο δείχνουν οἱ χρησμοί μου,
ποὺ σὰν τὸν πάρετε, θὰ σώσετε τὴ χώρα. 920

Τοῦτον ἐδῶ τὸ Μενοικέα πρέπει νὰ σφάξῃς
γιὰ τὴν πατρίδα — τὸ παιδί σου, ἀφοῦ μονάχος
τὴν τύχη σου καλεῖς.

ΚΡΕ. Τί λόγο μοῦ εἶπες, γέρο;

ΤΕΙ. Τὰ ὅσα θὰ γίνουν. Κ' εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰ πράξῃς.

ΚΡΕ. ὦ, ἐσύ! πολλὰ ποὺ εἶπες κακὰ σὲ λίγην ὥρα!

ΤΕΙ. Γιὰ σέ, — μὰ στὴν πατρίδα σωστικά, μεγάλα.

ΚΡΕ. Δὲν τᾶκουσα, δὲν ξέρω — στὸ καλὸ ἢ πατρίδα!

- ΤΕΙ. Δὲν εἶναι τοῦτος ὁ ἴδιος πιά· τὰ στρίβει πάλε.
 ΚΡΕ. Στὴν εὐκὴ! δὲ μοῦ κάνουν τὰ μαντέματά σου.
 ΤΕΙ. (εἰρωνικά)
 Χάθηκε ἡ ἀλήθεια, γιατί δυστυχῆς ἐσὺ; 930
- ΚΡΕ. ὦ! στὰ πόδια σου πέφτω, στὶς ἄσπρες σου τρίχες, —
 ΤΕΙ. Τί μοῦ προσπέφτεεις; Πάντα θὰ σε βρῆ τὸ κρῖμα.
 ΚΡΕ. Σώπα· στὴ χώρα μὴν τὰ πῆς τὰ λόγια τοῦτα.
 ΤΕΙ. Μοῦ λές νὰ κάμω τᾶδικο; — Δὲ θὰ σωπάσω.
 ΚΡΕ. Τί θὰ μοῦ κάνης; Τὸ παιδί θὰ μοῦ σκοτώσης;
 ΤΕΙ. Γι' αὐτὸ ἄς φροντίσουν ἄλλοι. Ὑγὼ θὰ πῶ τὸ λόγο.
 ΚΡΕ. Κ' ἡ συφορὰ πῶς πέφτει, ἐμένα καὶ τοῦ γιοῦ μου;
 ΤΕΙ. Σωστὰ ρωτᾷς καὶ μπαίνεις στὸν ἀγώνα
 τοῦ λόγου. Πρέπει ἐτοῦτος στὰ θαλάμια,
 ὅπου εἶτανε τῆς γῆς ἡ φύτρα, ὁ δράκοντας,
 940 στῆς Δίρκης τὰ νερὰ φρουρός, νὰ χύσῃ
 στὴ γῆ σφαγμένος τὸ αἷμα τῆς θανῆς του,
 θυσία γιὰ τὸν παλιό, στὸν Κάδμο ἐνάντια,
 τοῦ Ἄρη θυμό, πὸν τιμωράει τὸ φόνο
 τοῦ δράκοντα πὸν φύτρωσε ἀπ' τὸ χῶμα.
 Κάνοντας τοῦτα, σύμμαχο τὸν Ἄρη
 θᾶχετε. Καί, ἂν τὸ χῶμα λάβῃ ἀνθρώπου
 καρπὸ γιὰ τὸν καρπὸ, κ' αἷμα γιὰ τὸ αἷμα,
 θᾶχετε εὐνοϊκὴ τῇ Γῇ πὸν στάχνα
 χρυσοπερκέφαλα εἶχε γιὰ σᾶς βγάλει, —
 τοὺς Σπαρτούς. Κι ἀπ' τὸ γένος τοῦτο πρέπει
 κάποιος νιὸς νὰ πεθάνῃ, πὸν ἀπ' τὰ δόντια
 950 τοῦ δράκοντα κρατάει. Κι ἀπ' τὸ γένος
 τῶ Σπαρτῶν ἐδωπέρα ἐσὺ μᾶς μνήσκεις
 ἀκέριος, καὶ ἀπὸ μάννα καὶ ἀπὸ κύρη,
 καὶ οἱ γιοί σου. Μὰ στὸν Αἷμονα εἶναι ὁ γάμος
 φράχτης γιὰ τὴ σφαγὴ του. Αὐτὸς δὲν εἶναι
 λεύτερος πιά· κι ἂν δὲν ἔπεσε ἀκόμα
 σὲ νυφικὸ κρεββάτι, ἔχει ὅμως ταίρι.
 Μὰ τοῦτος, πὸν εἶν' ἀσπένδιτο πουλάρι
 σ' αὐτὴν ἐδῶ τῇ χώρᾳ, σὰν πεθάνῃ,
 γλυτώνει τὴν πατρίδα. Καὶ θὰ κάμῃ
 στὸν Ἄδραστο πικρὸ καὶ στοὺς Ἄργεῖτες
 τὸ γυρισμό, ρίχνοντας μαῦρο χάρο

στά μάτια τους, — τρισένδοξη τὴ Θήβα!
 Πάρε τὸν ἕναν ἀπ' τοὺς δυὸ θανάτους,
 καὶ σῶσε ἢ τὸ παιδί σου ἢ τὴν πατρίδα,
 Ὅ,τι εἶταν ἀπὸ μένα, τὸ ἔχεις.

960

(Στὴν κόρη του.)

Τράβα

μπρός, κόρη μου, στὸ σπίτι, — κι ὅποιος τέχνη
 δουλεύει πυρομαντική, χαμένος!

Ἄν τύχη καὶ τοὺς πῆ κακὰ σημάδια,
 κακὸς γίνεται αὐτὸς σὲ ὅσους μαντεύει.
 Μ' ἂν ἀπὸ σπλάχνος ψέματα λέη σ' ὅποιους
 τοῦ ζητοῦνε χρησμούς, τοὺς θεοὺς ζημιώνει.
 Σωστό εἶταν μόνο ὁ Φοῖβος στοὺς ἀνθρώπους
 χρησμούς νὰ δίνῃ, ποὺ κανένα δὲ φοβᾶται!

(Καὶ φεύγει ὁ τυφλὸς μάντης, ἀκουμπώντας τὸ χέρι στὸν ὄμο
 τῆς κόρης του.)

ΧΟΡ. Ἐ Κρέοντα, τί σωπαίνεις ἄλαλα βαστώντας
 τὰ λόγια σου; Κ' ἐμένα, ὄχι λιγώτερη
 τρομάρα μὲ κρατεῖ . . .

ΚΡΕ. Καὶ τί νὰ πῆ κανένας;

970

Ὅσο γιὰ τὰ δικά μου λόγια, φανερό 'ναι: —
 Ποτὲ σὲ τέτοια συφορὰ δὲ φτάνω ἐγώ,
 τὸ γιό μου νὰ προσφέρω σφαγμένο στὴν πόλη.
 Φιλότεκνη ἢ καρδιά τοῦ καθενὸς ἀνθρώπου
 δὲ θᾶδινε κανεὶς νὰ σφάζουν τὸ παιδί του!
 Μὴ μὲ βλογήσῃ, ὅποιος τὰ τέκνα μου σκοτώνει!
 Μὰ ἀτός μου, — καὶ σὲ χρόνια ὄριμα φτάσαμε —
 ἔτοιμος νὰ πεθάνω, τῆς πατρίδας σώστης!
 Μά, ἔλα, παιδί μου, πρὶν τὸ μάθῃ ὅλος ὁ κόσμος,
 τῶ μαντολόγων τοὺς χρησμούς ἀφήνοντας
 τάνέμου, φεύγα τὸ ταχύτερο, ἀπὸ δῶθε
 μισεύοντας. Γιατί θὰ τὰ πῆ στὶς ἀρχὲς
 καὶ στοῦ στρατοῦ τοὺς πρώτους, ἅμα πάῃ
 στὶς ἑπτὰ πόρτες καὶ στοὺς λοχαγούς, αὐτός.
 Καὶ εἶναι, ἂν προφτάσουμε, γιὰ σένα σωτηρία:
 μ' ἂν μείνῃς πίσω, σβήσαμε! — θὰ σὲ σκοτώσουν.

980

MEN. Καὶ ποῦ νὰ φύγω; σὲ ποιά χώρα; ποιόνε φίλο;

- ΚΡΕ. Μά, ὅσο μακρύτερ' ἀπὸ δῶ μορεῖ νὰ φτάσῃς.
 ΜΕΝ. Σωστό 'ναι νὰ μοῦ πῆς ἐσύ, κ' ἐγὼ νὰ πράξω.
 ΚΡΕ. Τοὺς Δελφούς σά διαβῆς, —
 ΜΕΝ. Ποῦ νὰ φτάσω, πατέρα;
 ΚΡΕ. Στὴ γῆ τῆς Αἰτωλίας.
 ΜΕΝ. Καὶ κείθε ποῦ νὰ πάω;
 ΚΡΕ. Στὴ Θεσπρωτία.
 ΜΕΝ. Στοὺς ἅγιους τόπους τῆς Λωδώνης; 990
 ΚΡΕ. Τὸ βροῆκες.
 ΜΕΝ. Κι ἀπὸ κεῖ ποῦ θάβρω καταφύγιο;
 ΚΡΕ. Στὴν εὐκὴ τοῦ θεοῦ.
 ΜΕΝ. Καὶ χρήματα, πῶς θά'χω;
 ΚΡΕ. Θὰ σοῦ δώσω χρυσάφι.
 ΜΕΝ. Καλὰ λές, πατέρα.
 ΚΡΕ. Καὶ τώρα, δρόμο.
 ΜΕΝ. Naί, τὴν αὐταδέρφη σου,
 σὰν πάω καὶ χαιρετήσω, τὴν Ἰοκάστη λέγω,
 ποὺ πρῶτα τὸ μαστὸ τῆς βύζαξα, τὴ μάννα
 σὰν ἔχασα κι ἀπόμεινα ὄρφανός, θὰ φύγω
 νὰ σώσω τὴ ζωή.
 ΚΡΕ. Μὴν ἀργῆς, πάρε δρόμο!
 ἀπὸ σένα τὸν ἴδιο ἄς μὴν ἐρθῆ τὸ ἐμπόδιο.
 (Καὶ φεύγει βιαστικὸς ἀπὸ δεξιὰ γιὰ νὰ φέρῃ χρήματα στὸ Μενουκέα. Καὶ
 τοῦτος, κάνοντας πὼς πηγαίνει μέσα στὸ παλάτι, ξαναγυρίζει
 ἀμέσως καὶ λέγει στὶς γυναῖκες.)
 ΜΕΝ. Γυναῖκες! — τοῦ πατέρα μου τὸ φόβο
 τί καλὰ ποὺ τὸν ἔβγαλα, μὲ λόγια
 ξεγελώντας τον, ὥστε νὰ πετύχω 1000
 αὐτὰ ποὺ θέλω! — ποὺ μὲ ξενιτεύει,
 χαλώντας τὴν καλομοιριά τῆς χώρας,
 καὶ πέφτει σὲ δειλία. Συχωρεμένο
 στὸ γέρο, μ' ἀσυχώρητο σὲ μένα,
 προδότης νὰ γενῶ ἐγὼ τῆς πατρίδας,
 ποὺ μ' ἔχει γεννημένο. Ἐγὼ, νὰ ἰδῆτε,
 τὴν πολιτεία θὰ πάω καὶ θὰ γλυτώσω,
 καὶ τὴν ψυχὴ θὰ δώσω, νὰ πεθάνω
 γιὰ τοῦτο ἐδῶ τὸ χῶμα. Ντροπὴ θά'ναι,
 οἱ λεύτεροι ἀπὸ τοὺς χρησμοὺς κι ἀνάγκη

πού δὲν τοὺς σέρνει ἀπὸ θεοῦ, στημένοι
 στὴν ἀσπίδα κοντὰ νὰ μὴ διστάζουν
 νὰ σκοτωθοῦν, ἀπόξω ἀπὸ τοὺς πύργους
 γιὰ χάρη τῆς πατρίδας πολεμώντας· 1010
 κ' ἐγώ, πατέρα κι ἀδερφοῦ προδότης,
 καὶ τοῦ δικοῦ μου τόπου, ἔξω ἀπ' τὴ χώρα
 νὰ φύγω σὰ δειλός, κι ὅπου κι ἂν ζήσω
 νὰ δείχνουμαι σὰν ἄναντρος.— Μὰ τὸ Δία
 τῶν ἄστρον, καὶ τὸν αἰμοπότην Ἄρη,
 ποὺ τοὺς Σπαρτούς, σὰ βγήκανε ἀπ' τὸ χῶμα
 τοὺς ἔστησε στὴ χώρα τούτῃ ἀφέντες!—
 φεύγω· κι ἅμα σταθῶ στὴν ἄκρη-ἄκρη,
 στὶς πολεμίστρες, καὶ σφαχτῶ μέσ' στὸ ἄντρο
 ἐκεῖ τὸ μελανόβαθο τοῦ δράκου,
 ὅπου καὶ ὁ μάντης ἔδωκεν ὀρμήνεια, 1020
 θὰ λευτερώσω τὴν πατρίδα.— Τὸ εἶπα.
 Καὶ πάω νὰ δώσω μὲ τὸ θάνατό μου
 δῶρο στὴν πόλη, διόλου τιποτένιο,
 καὶ θὰ γλυτώσω ἀπ' τὰ δεινὰ τὴ χώρα.
 Γιατὶ ἂν καθένας πάρη ὅ,τι μπορέση
 καλό, καὶ τὸ ἐργαστῆ, καὶ στὴν πατρίδα
 κοινὸ τὸ κάμη, συφορὲς περνώντας
 πὶο μικρὸς τότε, θὰ εὐτυχοῦν οἱ χῶρες.

(Καὶ φεύγει ἀριστερά, περήφανος, πρὸς τὸν ἠρωϊκὸ σκοπὸ του.)

ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

(Στροφή)

ΧΟΡ. Ἦρθες, ἦρθες, φτεροφόρα,—
 ὦ ξελόχεμα τῆς Γῆς
 καὶ τῆς μαύρης Ἐχιδνας, (1)
 ἐσὺ τῶν Καδμείων ἀρπάχτρα· 1030
 πολυστέναχτη, πολύνεκρη,
 θεριὸ καὶ παρθένα,
 κι ἄγριο τέρας πολεμόχαρο!

(1) Ἡ Ἐχιδνα, τέρας φοβερὸ τοῦ Ἄδην, εἶχε γεννήσει καὶ τὸν Κέρβερο, τὴν Λερναία Ὑδρα, τὴ Χίμαιρα καὶ ἄλλα τέρατα.

Μὲ φτεροῶν ἀνεμοζάλη
 καὶ μ' αἰτόνυχα ὠμοφάγα,
 ποὺ ἀπ' τῆ χώρα τῆ Διοκαΐα
 τοὺς νιοὺς ἄρπαζες ἀνάερα!
 μὲ ἀκιθάριστο τραγούδι
 καὶ μ' ἀφανισμοῦ κατάρα
 στὴν πατρίδα βάσανα ἔφερνες,
 ἔφερνες τοῦ φόνου ἐσύ. 1040
 Καὶ φονιάς ποὺ τ' ἄπραξε
 τοῦτα, ἀπ' τοὺς θεοὺς σταλμένος.
 Μυρολόγια ἀπὸ μητέρες,
 μυρολόγια ἀπὸ παρθένες
 ἀναστέναζαν τὰ σπίτια·
 σύθρηνο τὸ κλάμα, κλάμα,
 σύθρηνο τὸ βόγγο, βόγγον
 ἄλλος ἄλλον ἔσκουζε
 μὲ τὴ σειρὰ στὴν πόλη.
 Καὶ εἶταν ὅμοιος μὲ βροντῆ 1050
 ὁ ἀχὸς κ' οἱ στεναγμοὶ τους,
 ἀπ' τῆ χώρα κάποιον ἄντρα σὰν ἀφάνιζε
 ἢ παρθένα ἢ φτερωτή.

(Ἐπιστροφή)

—Κ' ἦρθε ἀργότερα, σταλμένος
 μὲ τοῦ Πύθιου τοὺς χρησμούς,
 ὁ ἄμοιρος Οἰδίποδας
 στὴ γῆ τούτῃ τῶν Θηβαίων,—
 χαρὰ τότε, χάρος ὕστερα,
 ποὺ ταίριαξε ὁ δόλιος
 μὲ τὴ μάννα του κακόγαμο
 γάμο, νικηφόρος 1060
 ἀπ' τὰ αἰνίγματα σὰν ἦρθε,
 καὶ τὴν πόλη μόλεψε.
 Καὶ τὴ σέρνει στὰ αἵματα,
 ρίχνοντας τοὺς γιούς του, ὁ μαῦρος,
 μὲ κατάρες σ' ἄγρια μάχη.
 Νὰ χαροῦμε, ὦ! νὰ χαροῦμε!—
 ποὺ ἔδραμε γιὰ τὴ πατρίδα

- στή θανή του, αφήνοντας
 θρήνους και δαρμούς στον Κρέοντα,
 για να κάμη νικηφόρα
 τὰ κλειδιά τῆς γῆς τὰ ἐφτάπυργα. 1070
- Ἔτσι μάννες νάμαστε, ἄμποτε,
 νάμαστε καλῶν παιδιῶν,
 ὦ Παλλάδα ἀγαπημένη, —
 πὺ τὸ φόνο ἐσὺ κατόρθωσες
 τοῦ δράκου μὲ λιθάρι,
 σὰν παράσυρες τοῦ Κάδμου
 τὰ φρένα στὸ ἔργο κεῖνο·
 κ' ἔτσι μ' ἀρπαγμοὺς στή χώρα τούτη χύμηξε
 δαιμονοσταλμένη Ὀργή. 1080

ΤΕΤΑΡΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

Ἐνῶ περιμένει ἔμπρὸς στὸ παλάτι ὁ ΧΟΡΟΣ τῶν ΠΑΡΘΕΝΩΝ, ἔρχεται
 ἀπ' ἀριστερὰ ἓνας ἀρματωμένος μνηστής [ΑΓΓΕΛΟΣ].

- ΑΓΓ. Ἐἶ ἀπὸ τὸ παλάτι! ποιὸς εἶναι στὶς πόρτες;
 Ἄνοιξτε, στείλτε ὄξω τὴν Ἰοκάστη! — Ἐἶ, ξανὰ
 πάλε! — Τόση ὄρα! — Μὰ ἔβγα πιά, κοσμακουσιμένο
 ταίρι τοῦ Οἰδίποδα, κι ἄκουσε ἀφήνοντας
 τὰ κλάματα καὶ τοῦ καημοῦ τὰ θρηολόγια.
 Ἡ ΙΟΚΑΣΤΗ προβαίνει ἀπὸ τὴ θύρα πὺ ἀνοίγεται.
- ΙΟΚ. ὦχ, ἀκριβέ μου! συφορὰ μοῦ ἦρθες νὰ φέρης!
 Σκοτώθηκε ὁ Ἐτεοκλής, πὺ πάντα βάδιζες
 πλαί στὴν ἀσπίδα του ἐσὺ, ἀμπώχνοντας τὰ βέλη
 τῶν ὀχτρῶν! Καὶ σὰν τί ἦρθες νὰ μοῦ πῆς καινούριο;
 Σκοτώθηκε; ζῆ τὸ παιδί μου; Μίλησέ μου! 1090
- ΑΓΓ. Ζῆ — μὴν τρομάζης — νὰ σὲ βγάλω ἀπὸ τὸ φόβο.
- ΙΟΚ. Καὶ πῶς εἶναι τριγύρω τὰ ἐφτάπυργα κάστρα;
- ΑΓΓ. Στέκονται ἅπαρτα. Ἡ χώρα δὲν πατήθηκε.
- ΙΟΚ. Μὰ κιντυνέψαν ἀπ' τ' Ἀργεΐτικα κοντάρια;
- ΑΓΓ. Παρὰ τρίχα νὰ πῆς. Μὰ ὁ Ἄρης τῶν Καδμείων
 πῆρε τὰπάνου μπρὸς στὸ Μυκηναῖο κοντάρι.
- ΙΟΚ. Γιὰ τὸ θεό, ἓνα πές μου· γιὰ τὸν Πολυνεΐχη
 τίποτ' ἂν ξέρης. Καὶ γι' αὐτὸ μὲ μέλει! Ἀκόμα
 βλέπει τὸ φῶς;

- ΑΓΓ. Σοῦ ζῆ, ὡς τὴν ὄρα, τὸ ζευγάρι
τῶν τέκνων.
- ΙΟΚ. ὦ, καλόμοιρος νᾶσαι! Καὶ πῶς, 1100
γύρω πυργοκλεισμένοι, τῶν Ἄργείων τᾶσκέρι
τᾶποκρούσατε; Πές μου, — τὸ γέρο τυφλὸ
μέσα στὸ σπῖτι, νὰ τρέξω νὰ τὸν εὐφράνω
ποὺ γλύτωσε πιά ὁ τόπος!
- ΑΓΓ. Τοῦ Κρέοντα ἅμα ὁ γιός, ποὺ γιὰ τὸν τόπο του
πέθανε θῦμα, στημένος στὴν ἄκρη
τῶν πύργων, μὲ μαυρόδετο σπαθὶ ἔκοψε
τὰ λαιμά του, — σωτήριον τὴν πατρίδα, —
λόχους ἑφτά σὺς ἑφτά πόρτες μοίρασε
καὶ λοχαγοὺς παράταξεν ὁ γιός σου,
χωσμένοι νὰ φυλάξουν ἀπ' τ' Ἀργεΐτικα
κοντάρια, τὸ ἱππικὸ στὸ ἱππικὸ ἀγνάντια,
τοὺς πεζοὺς στὰ κοντάρια ἀγνάντια, γλήγορα 1110
μὲ τᾶρματα νὰ φέρουν βοήθεια ὅπου
κιντύνει τὸ κάστρο. Κι ἀπ' τὰ ὀρθόψηλα
μπροστήθια ξαναγναντεύουμε τᾶσκέρι
τῶν Ἄργείων, ποὺ κατέβηκε ἀπ' τὸν Τευμησό,
μὲ δρόμον νὰ ζυγῶνῃ ἀπὸ τὸν τράφο
σιμὰ στῆς χώρας τῆς Καδμείας τὰ χτίσματα.
Καὶ ἀχολογούσαν σάλπιγγες, παιᾶνες,
ἀπὸ κείνους ἀντάμα κι ἀπ' τὰ κάστρα μας.
Κ' ἔφερε πρῶτος ὁ Παρθενοπαῖος
τάλλαί του — πῆχτρα, ὀλόρθες τὶς ἀσπίδες τους —
στὶς Νήϊστες πόρτες: ὁ γιὸς κυνηγᾶρας 1120
μάννας, στὴ μέση στὸ σκουτάρι του ἔχοντας
γνώρισμα γονικὸ, τὴν Ἀιολάντη
νὰ ρίχνῃ κάτω μὲ τόξα μακρόσυρτα
τὸν Αἰτωλὸ τὸν κάπρον. Καὶ σὺς πόρτες
τοῦ Προΐτου ὁ μάντης πρόβαινε, ὁ Ἀμφιάραος,
φέρνοντας πάγου στὸ ἄρμα τὰ σφαγάρια,
δίχως σημάδια κομπασμένα στὰ ὄπλα του,
παρὰ σεμνά, ἀζωγράφιστα. Κ' ἐρχόταν
ὁ ἀφέντης ὁ Ἴππομέδοντας στὰ Ὠγύγια
θυρόπορτα, μὲ γνώρισμα, στὴ μέση
στὸ σκουτάρι, τὸν Ἄργον τὸν πολυόμματον,

πὸν γούρλωνε μὲ μάτια πλουμισμένα, —
 τὰ μάτια πὸν κοιτούσαν, ἄλλα κλείνοντας
 1130 μὲ τὴν ἀνατολὴ τῶν ἄστρον, κι ἄλλα
 μὲ τὸ βασιλεμά τους, ὅπως ὕστερα,
 στὸ σκοτωμό του, μπόρεσα καὶ τὰ εἶδα.
 Κι ὁ Τυδέας, στὶς Ὀμολωίδες πόρτες μας,
 σειρὰ εἶχε ἀνάδια, λιονταριοῦ δερμάτι
 κρατώντας στὴν ἀσπίδα του· μ' ἀνάσγουρη
 τὴ χήτη· καὶ στὸ χέρι τὸ δεξί του,
 Τιτάνας Προμηθέας δαυλὸ ἀνακράταγε
 νὰ βάλῃ ἐδῶ φωτιά. Καὶ στὶς Κρηναῖες
 πόρτες, τὸν Ἄρη ὁ Πολυνεΐκης σου ἔφερενε
 καὶ στόλισμα στᾶσπίδι του οἱ Ποτνιαῖδες
 1140 φοράδες (¹) γοργοπόδαρες σκιροῦσανε,
 μὲ τεχνικὰ στριφτάρια ἀπὸ τὰ μέσα,
 κάτω ἀπὸ τὸ χερουλί, σὰν τοὺς κύκλωνε
 τὶς χῆτες, πὸν θαρροῦσες καὶ λυσσοῦσαν.
 Κι ἀπὸ τὸν Ἄρη ὄχι λιγώτερο ἄσκιαχτος
 στὴ μάχη, ὁ Καπανέας, σιμὰ στὶς πόρτες
 τῆς Ἡλέκτρας ἀράδιαζε τὴ φάρα του.
 Καὶ γίγαντας, φύτρα τῆς γῆς, στὰ ξόμπλια
 τοῦ σκουταριοῦ του ἀπάνου τὰ ὀλοσίδερα,
 σήκωνε κάστρο ὀλόβολο στὸν ὄμο
 πὸν μὲ λοστοὺς τὸ ξεθεμέλιωσε ἄγρια, —
 νοιῶσμα σὲ μᾶς τὸ κάστρο τί θὰ πάθῃ.
 Καὶ στὶς ἑβδομες πόρτες εἶταν ὁ Ἄδραστος,
 μ' ὄχεντρος ἑκατὸ πιάνοντας ὄλο,
 στὴ ζωγραφιὰ τῆς Ὑδρας, τὸ σκουτάρι του,
 1150 πὸν σήκωνε στᾶριστερό του μπράτσο, —
 τὴ δόξα τῶν Ἀργείων καὶ στὰ σαγόνια τους
 οἱ δράκοι ἀδράχναν τῶν Καδμείων τὰ τέκνα
 μέσ' ἀπ' τοὺς πύργους. — Καὶ νὰ ἰδῶ μοῦ δόθηκε
 ὄλους αὐτοὺς, σὰν πῆγα νὰ μοιράσω,
 στοὺς κυβερνήτες τῶν λόχων, τὸ σύνθημα. —

(¹) Αὐτὲς πὸν ἔθρεφε μὲ ἀνθρώπινες σάρκες ὁ Γλαῦκος, γιὸς τοῦ Σισύφου καὶ πατέρας τοῦ Βελλερεφόντη, στὶς Ποτνιαῖς τῆς Βοιωτίας, καὶ τὸν κατασπαράξανε οἱ ἴδιες, ζῆμα νικίθηκε σὲ μιὰν ἀρματοδρομία.

Καὶ πρῶτα μὲ δοξάρια καὶ ριχάρια,
 μὲ σφεντόνες μακρόσυρτες χτυπιόμαστε,
 μὲ τράκουσ μὲ κοτρώνια. Καὶ ὁ Τυδέας
 σέρνει φωνή — στή μάχη ἔμεις νικούσαμε —
 κι ἄξαφνα ὁ γιός σου «ὦ Δαναοὶ λεβέντες,
 πρὶν ἅπ' ἀλάργα λιανιστῆτε μὲ σαῖτιές,
 τί ἀργεῖτε καὶ μεμιάς δὲ ρίχνεστε ὅλοι
 στὶς πόρτες, πεζολάτες κι ἀλογάρηδες
 ἀμαξοδρόμοι;» — Κι ἅμα τὴν κραυγὴ τοῦ
 ἀκούσανε, κανεὶς ἀργὸς δὲν ἔμεινε.

1160

Καὶ πέφτανε πολλοὶ μὲ ματωμένα
 κεφάλια, κι ἀπὸ μᾶς μπρὸς στὸ τοιχοκαστρο
 θενᾶβλεπες σωρὸ κουτρουβαλόντας
 χάμου νὰ ξεψυχᾶνε καὶ μουσικύανε
 τὴν ξερὴ γῆ μὲ τὴ ροὴ τοῦ αἱμάτου.
 Μὰ ὁ Ἄρκαδινός, κι ὄχι Ἄργεῖτης, τὸ γέννημα
 τῆς Ἀταλάντης, σὰ δρόλαπας πέφτει
 μέσα στὶς πόρτες, «φωτιά!» βροντοκράζοντας
 «καὶ δικέλλια!» — τὸ κάστρο νὰ γκρεμίση.

1170

Μὰ ὁ γιός τοῦ Ποσειδώνα, ὁ Περικλύμενος,
 ἔκοψε τὴν ὀρμὴ τοῦ φρενιασμένου,
 λιθάρι στὸ κεφάλι τοῦ ἀμαξόπλερο
 πετώντας, ἀγκωνάρι ἀπ' τὰ μπεντένια
 καὶ τὴν ξανθὴ τοῦ κάρρα τὴ θρουβάλιασε,
 καὶ τὶς ραφὲς τοῦ ἀνοίγει τῶν κοκκάλων,
 καὶ τὴν κρασάτη ὡς τότε εἰδὴ τοῦ κύλησε
 στὸ αἶμα καὶ ζωντανὸς πιά δὲ γυρνάει
 πίσω στὴν καλοδόξαρη μητέρα του,
 τὴν κόρη τοῦ Μαινάλου. — Καὶ σὰν εἶδε
 τὶς πόρτες τοῦτες, πὼς καλὰ βαστούσανε,
 τραβῆξε ὁ γιός σου ἄλλοῦ, κ' ἐγὼ ἀκλουθοῦσα.
 Καὶ βλέπω τὸν Τυδέα καὶ τοὺς συντρόφους του,
 πολλοὺς-πολλοὺς, τὶς Αἰτωλίδες λόγχες
 ψηλά, ὡς τὰ δόντια τῶν πύργων, νὰ ρίχνουνε,
 πὺν φεύγανε οἱ δικοὶ μας ἀπ' τὶς ἄκρες
 τῶν μπεντενιῶν, τρεχάτοι. Μά, σὰν κυνηγός,
 ὁ γιός σου τοὺς συμμαζῶξε, καὶ πίσω
 στοὺς πύργους τοὺς παράταξε. — Τὸν κίντυνο

1180

σά διώξαμε ἀπὸ κεῖ, στὶς ἄλλες πόρτες
 ξετρέχαμε. Κι ὁ Καπανέας, πῶς νὰ τὸ πῶ
 τί λύσσα εἶχε! Τραβοῦσε μπρός, κρατώντας
 μιᾶς σκάλας μακρολαίμας τὰ σκαλώματα
 καὶ τὸ παινέφτηκε: — οὔτε ἡ φριχτὴ φλόγα
 τοῦ Δία θὰ τὸν ἀντίσκοβε, ὡς τὰκρόπυργα
 τὸ κάστρο νὰ μὴν πάρῃ! Ἐκραζε τοῦτα,
 καὶ ἀντάμα πετροβάρετος σκαρφάλωνε,
 κάτου ἀπὸ τὸ σκουτάρι τὸ κορμί του
 συγκλώθοντας, πὸν δρασκελοῦσε τὰ ξυστὰ
 πατήματα, στῆς σκάλας τὰ δοκάρια.

1190

Καὶ νά, τοῦ κάστρου τὰ στεφάνια πέραγα,
 ὄμως τὸν κρούει μ' ἀστροπελέκι ὁ Δίας
 καὶ ἡ γῆ βροντοκοπᾷ, καὶ ὄλοι τρομάξαν·
 κι ἀπὸ τὶς σκάλες σκόρπια τὰ κομμάτια του
 σφεντονιστήκαν: τὸ αἷμα του στὸ χῶμα,
 στὰ οὐράνια τὰ μαλλιά, καὶ σὰν τοῦ Ἰξίωνα
 τὸν κύκλο στριφογύρισαν τὰ χέρια

1200

καὶ τὰ πόδια· καὶ χάμου περιφλόγιστος
 πέφτει νεκρός· Κι ὁ Ἄδραστος, ἅμα εἶδε
 στὰσκέρι ὄχτρο τὸ Δία, πῆρε καὶ κάθισε
 τῶν Ἀργειῶν τὰσκέρι ὄξω ἀπ' τὸν τράφο.
 Καὶ νά, οἱ δικοὶ μας, δεξιὸ σὰν εἶδανε
 σημάδι ἀπὸ τὸ Δία, χυμίζαν ὄλοι,
 πεζοὶ κι ἀμαξοδρόμοι, πάνου στάρματα,
 καὶ στὰ ταμπούρια μέσα τῶν Ἀργείων
 σταυρώσαν τὰ κοντάρια· καὶ μαζί ἤρθανε
 τὰ κακὰ ὄλα: σκοτώνονταν καὶ πέφταν
 ὄξω ἀπ' τὰμάξια, καὶ τροχοὶ πηδούσανε
 κι ἀξόνια πὰ στὰξόνια, στὰ κουφάρια
 κουφάρια, ὡς πέρα, ὄλα μαζί σωριάζονταν. —

1210

Ἔτσι μποδίσσαμε, ὡς τὴν ὥρα τούτη,
 τὸ γκρέμισμα τῶν πύργων. Μ' ἂν καλότυχη
 θὰ μείνη ἡ χώρα αὐτή, — στοῦ θεοῦ τὸ χέρι!
 Γιατὶ καὶ τώρα κάποιος θεὸς τὴν ἔσωσε.

XOP. Καλὸ ἔναι ἡ νίκη· μ' ἂν καλῆτερη ἔχουν
 οἱ θεοὶ μας γνώμη, τότε, ἐγὼ καλότυχη!

IOK. Καλὰ κ' οἱ θεοὶ τὰ φέρανε κ' ἡ τύχη·

- γιατί κ' οἱ γιοί μου ζοῦν, κ' ἡ χώρα γλύτωσε.
 Θαρρῶ ἀπόλαψε ὁ Κρέοντας ὁ μαῦρος
 τοῦ γάμου μου τὸ κρῖμα καὶ τοῦ Οἰδίποδα
 στερήθηκε τὸ γιό — χαρὰ στὸν τόπο, 1220
 πίκρα στὸν ἴδιο! — Μὰ πάλε δηγήσου με·
 τί λὲν νὰ κάμουν τώρα τὰ παιδιὰ μου;
 ΑΓΓ. Τάλλα, ἄφησέ τα· κ' ἔχεις τύχη ὡς τώρα.
 ΙΟΚ. Τί εἶπες; νὰ φήσω; σὲ ὑποψία ποῦ μ' ἔβαλες!
 ΑΓΓ. Κι ἄλλο ποθεῖς, ποῦ γλύτωσαν οἱ γιοί σου, —
 ΙΟΚ. Νᾶκούσω καὶ τὰπίλοιπα, ἂν καλοτυχῶ.

(Καὶ τὸν πιάνει ἀπὸ τὸ χέρι.)

- ΑΓΓ. Ἐσε με· δίχως παραστάτη ὁ γιός σου, —
 ΙΟΚ. Κάτι κρύβεις κακό, καὶ κρατᾷς μυστικό.
 ΑΓΓ. Κι ἄς μὴν πῶ τὸ κακὸ μὲ τὰ καλά σου!
 ΙΟΚ. Παρ' ἂν μοῦ φύγῃς στὸν αἰθέρα φεύγοντας! 1230

- ΑΓΓ. Τί δὲ μ' ἄφηκες, ἄχ! μὲ χαρᾶς λόγια
 νὰ φύγω, παρὰ μήνημα νὰ πῶ κακό;
 Ἐνομα οἱ γιοί σου μελετήσαν ἔργα,
 νὰ χτυπηθοῦν ἀπὸ τᾶσκέρι ξέχωρα,
 καὶ σ' ὄλους τοὺς Ἄργεῖτες καὶ Καδμείους
 λόγο εἶπανε μπροστά, — ποῦ νὰ μὴν ἔσωνε!
 Κι ὁ Ἐτεοκλῆς ἀρχὴ ἔκαμε, στὸν πύργο
 ψηλὰ στημένος, καὶ τᾶσκέρι πρόσταξε
 νὰ κάνουν ἡσυχία γιὰ νὰ κηρύξῃ·
 κ' εἶπε: «Ἦ τῆς χώρας τῆς Ἑλλάδας στρατηγοί,
 ποῦ ἦρθατε δῶ, τῶν Δαναῶν οἱ πρώτοι, 1240
 καὶ λαὸ τοῦ Κάδμου, μὴν ξοδεύετε ἄδικα
 τὴ ζωὴ σας, μήτε γιὰ τὸν Πολυνείκη,
 μήτε γιὰ μένα. Ἐγὼ θέλω τὸν κίντυνο
 σὲ μᾶς νὰ ρίξω, καὶ μὲ τὸ δικό μου
 τᾶδέριφι μοναχὸς νὰ κρούσω τᾶρματα·
 κι ἂν τὸ σκοτώσω, μόνος ἐδῶ μένω,
 μ' ἂν νικηθῶ, σ' αὐτὸν θὰ παραδώσω
 τὸ θρόνο. Τότε, τὸν ἀγῶνα ἀφήνοντας,
 γυρνᾶτε στὴν πατρίδα ἐσεῖς, στὸ Ἄργος,
 δίχως ἐδῶ τὴ ζήση σας νὰ χάνετε.
 Καὶ τῶ Σπαρτῶν τὸ πλῆθος, ποῦ ἔχουν πέσει

νεκροί, πιά φτάνουν!» — Τέτοια λόγια μίλησε.

1250

Κι ὁ γιὸς σου ὁ Πολυνεΐκης, ἀπ' τὰ σκέρι
μέσα πηδώντας, τὰ λόγια τοῦ παίνεψε,
κι ὅλοι μαζί του ἀλάλαξαν οἱ Ἄργεῖτες,
κι ὁ λαὸς τῶν Καδμείων, τὶ δίκια τὰ ἔκριναν.
Καὶ κάμανε γι' αὐτὰ σπονδῆς καὶ ὀρκίσαν
τοὺς στρατηγοὺς νὰ συγκαθήσουν ξέμακρα.
Καὶ ντόναν κι ὅλα τὸ κορμὶ μὲ τὰ ὄπλα
τὰ δλόχαλκα οἱ βλαστοὶ τοῦ γέρου Οἰδίποδα
φίλοι ἀρματώναν, τῷ Σπαρτῶν οἱ κάλλιοι,
τὸν ἄρχο ἔδῳ τῆς γῆς· τὸν ἄλλον οἱ κορφῆς
τοῦ Ἄργου· καὶ οἱ δυὸ σταθήκανε — λεβέντες! —

καὶ χροῖμα δὲν ἀλλάξανε, δριμώνοντας
νὰ ρίξουν τὸ κοντάρι ὁ ἓνας στὸν ἄλλον...

1260

Κι ἄλλος ἀλλοῦθε βγαίνοντας οἱ φίλοι,
μὲ λόγια τοὺς γκαρδιώναν καὶ λαλούσανε
τέτοια: — «Στὸ χέρι σου εἶναι, Πολυνεΐκη,
τοῦ Δία νὰ στήσης, νικηφόρος, εἶδωλο,
καὶ δόξα στὸ Ἄργος νὰ χαρίσης.» — Καὶ ἄλλοι
στὸν Ἐτεοκλή: — «Τώρα μᾶς εἶσαι ὁ ὑπέρομαχος
τῆς χώρας, καὶ τῆς νίκης τὸ στεφάνι
κερδίζοντας, κρατεῖς τὰ σκῆπτρα.» — Τέτοια
μιλούσαν καὶ στὴ μάχη τοὺς ἀφόρμιζαν.

Καὶ σφάζανε τάρνια οἱ μάντες, καὶ ἀγνάντια
στὶς φοῦσκες τῶν ὑγρῶν, τηρούσαν τῆς φωτιᾶς
τὸ φούντωμα, τὸ σκάσιμο, τῆς φλόγας
τῆ γλώσσα, ποὺ διπλὰ δείχνει μαντέματα, —
νίκης σημάδια, μὰ καὶ ποιὸς θὰ χάση. —
Μ' ἂν ἔχῃς καμιά δύναμη, λόγια σοφὰ
καὶ ξόρκια, δράμε, ἀπ' τὸ φριχτὸν ἀγῶνα
μπόδισε τὰ παιδιὰ σου, κ' εἶν' ὁ κίντυνος
μεγάλος, νὰ μὴ γίνονν τὰ βραβεῖα
γιὰ σένα δάκρυα φοβερά, ποὺ σήμερα
θὰ στερηθῆς τὰ δυὸ σου παληκάρια!

1270

(Καὶ φεύγει, ἐνῶ ἡ Ἰοκάστη περίτρομη ἀνεβαίνει τὰ προπύλαια,
φωνάζοντας:)

ΙΟΚ. Ἔλα, παιδί μου, ἔβγ' Ἀντιγόνη μου, ἀπ' τὸ σπίτι!

(Καὶ ἐπειδὴ ἀργεῖ νὰ βγῇ ἡ κόρη.)

Δὲ σοῦ εἶναι τώρα γιὰ χοροὺς καὶ γιὰ παιγνίδια
 μὲ τὶς παρθένες τᾶραχλο τὸ ριζικό μας! 1280

Δυὸ πρῶτα παληκάρια, τὰ δικά σου ἀδέρφια,
 πού τρέχουνε στὸ χάρο, πρέπει νὰ προφτάσης
 μὲ τὴ μητέρα σου, μὴν ἀλληλοσφαχτοῦνε!

Προβαίνει ἡ ΑΝΤΙΓΟΝΗ ἀπὸ τὸ παλάτι.

ANT. Ἄχ, μάννα μου, μαννούλα! τί λαχτάρεις πάλε
 βογγᾶς γιὰ τοὺς δικούς σου μπροστὰ στὸ παλάτι;

IOK. Πᾶνε, κόρη μου, πᾶν' τὰδέρφια σου!

ANT. Πῶς τό εἶπες;

IOK. Θὰ χτυπηθοῦν οἱ δυὸ τους, ἄντρας μ' ἄντρα.

ANT. Ἄλοῦ μου!

τί λές, μητέρα;

IOK. Ὅχι γλυκὰ λόγια! — Μά, πᾶμε!

ANT. Ποῦ; θάβγω ἀπὸ τὸ σπίτι;

IOK. Γιὰ τὰσκέρι, πέρα.

ANT. Ντρέπουμε τὸ λαό.

1290

IOK. Ἡ ντροπὴ μᾶς λείπει μόνο!

ANT. Καὶ τί θὰ κάμω ἐγώ;

IOK. Θὰ φιλιώσης τὰδέρφια.

ANT. Καὶ πῶς, μητέρα;

IOK. Μαζί μου νὰ τοὺς προσπέσης.

ANT. Πᾶμε, τὸ δρόμο δεῖξε μου κι ἄς μὴν ἀργοῦμε.

(Καὶ τωλίγεται ὅπως-ὅπως μὲ τὸν πέπλο τῆς ἀκόλουθήσης τὴν μητέρα.)

IOK. Βιάσου, κόρη μου, βιάσου γιὰτὶ πρὶν τῆς μάχης
 ἂν προφτάσω τοὺς γιούς μου, στὸ φῶς ἢ ζωὴ μου!
 Μ' ἂν δὲν προκάμης, σβήσαμε! καὶ σὺ πεθαίνεις,
 κ' ἐγὼ νεκρὴ μ' αὐτοὺς νεκροὺς χάμου θὰ πέσω!

(Καὶ φεύγει μὲ τὴν Ἀντιγόνη ἀριστερά.)

ΤΕΤΑΡΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

(Στροφή)

XOP. Ἄχ! ὠϊμένανε, ὠϊμένα!

πῶς μοῦ τρέμει ἡ καρδιά, πῶς μοῦ τρέμει ἀπ' τὴ φρίκη,
 καὶ πῶς δέρνει τὴ σάρκα μου

1300

γιὰ τὴ δόλια μητέρα ἢ συμπόνια, ἢ συμπόνια!

Ποιό ἀπ' τὰ δίδυμα τέκνα, ποιό τάχα

τᾶλλονοῦ θὰ ματώσῃ,—
 ἄχ, τί πόνοι! ἄχ, ἀλοῖμονο, Δία καὶ Γῆ μου!—
 τᾶδερφοῦ τὸ λαιμό, τὸ κορμὶ τοῦ αὐταδέρφου,
 τὰ σκουτιὰ, τὰ σκουτάρια τρυπώντας ;
 Ἄχ, βαριόμοιρη ἐγὼ καὶ βαριόμοιρη,
 ποιό κουφάρι. ἄπ' τὰ δυὸ σκοτωμένο θὰ κλάψω ;

(Ἐντιστροφή)

- Ἄχ, ἀλοῖ σου, ἀλοῖ, χώρα!
 τὰ θεριὰ τὰ διπλάρικα, οἱ φόνισσες φρένες, 1310
 μὲ κοντάρια μοιράζοντας,
 θὰ αἰμοβρέξουν τὸ χῶμα, πεσμένα κουφάρια.
 Κακορίζικοι ποὺ ἤρθατε κιόλα
 σὲ σκοπὸ μονομάχο!
 Βαρβαρόφωνη ἐγὼ, πολυστέναχτο βόγγο,
 στοὺς νεκροὺς ταιριαστό, θὰ θρηνήσω μὲ δάκρυα.
 Νά τη ἡ μοῖρα τοῦ φόνου σιμώνει...
 τὸ φῶς τοῦτο θὰ κρίνῃ ὅ,τι μέλλεται...
 Χάρος ἄχαρος εἶναι τοῦ κύρη οἱ Κατάρεις!— 1319
- (Μὰ βλέποντας τὸν ΚΡΕΟΝΤΑ ποὺ ἔρχεται ἀπὸ δεξιὰ,
 σταματοῦνε τοὺς θρήνους.)

ΕΞΟΔΟΣ ΚΑΙ ΚΟΜΜΟΣ

- ΧΟΡ. Μὰ τὸν Κρέοντα, ἐδῶ πέρα στὸ παλάτι, σκυθρωπὸς 1320
 βλέπω νᾶρχεται, κι ἄς πάψω τᾶρχισμένα βογγητά.
- ΚΡΕ. ὦχ, τί νὰ κάμω! τί νὰ πρωτοκλάψω,
 τὴ μοῖρα μου ἢ τὴν πολιτεία, ποὺ σύννεφο
 τὴν περιζώνει, τέτοιο, καὶ στὸν Ἄδη
 τὴν ταξιδεύει μέσ' ἀπ' τὸν Ἀχέροντα!
 Κι ὁ γιός μου πάει, πέθανε γιὰ τὴ χώρα,
 κι ὄνομα πῆρε ἀντρειωμένο, μὰ πικρὸ
 σ' ἐμένα, ποὺ νά, τώρα, αὐτοσφαγμένον,
 ἀπ' τοὺς γρεμοὺς τοῦ δράκοντα στὰ χέρια μου
 τὸν πῆρα καὶ τὸν ἔφερα. Καὶ σκούζει
 τὸ σπῖτι μου ὅλο, κ' ἐγὼ ὁ γέρος ἔρχομαι
 τὴ γριὰ τὴν ἀδερφή μου, τὴν Ἰοκάστη 1330
 νὰ πάρω, γιὰ νὰ λούσῃ καὶ τὸ λείψανο
 νὰ βγάλῃ στολισμένο τοῦ παιδιοῦ μου,—

πὸν πιά δὲν εἶναι!—Γιατὶ πρέπει τοὺς νεκροὺς
τιμώντας, ὅποιος ζῆ ἀκόμα, νὰ δείχνῃ
τὸ σέβας του στὸ θεὸ τοῦ κάτω κόσμου.

ΧΟΡ. Λεῖπει Κρέοντα, ἡ ἀδερφή σου ἀπ' τὸ παλάτι,
κι ἀντάμα μὲ τὴ μάννα ἢ κόρη, ἢ Ἐντιγόνη.

ΚΡΕ. Ποῦ; σὲ ποιά πᾶνε συφορά;—Ξεδιάλυνέ μου...

ΧΟΡ. Ἔμαθε πὼς οἱ γιοὶ τῆς πᾶνε, οἱ δυὸ μονάχοι,
μὲ τᾶρματα νὰ χτυπηθοῦνε γιὰ τὸ θρόνο.

ΚΡΕ. Τί λές; κ' ἐγώ, νεκροφιλώντας τὸ παιδί μου, 1340
τόσο πιά δὲ συνέφερα;—νὰ μὴν τὸ ξέρω;

ΧΟΡ. Ἄμ' ἡ ἀδερφή σου τράβηξε γιὰ χεὶ πολλήωρα,
Κρέοντα καὶ πῆρε πιά θαρρῶ, τέλος κι ὁ ἀγώνας
γιὰ τὴ ζωὴ, μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ Οἰδίποδα.

ΚΡΕ. Ὁϊμένα! τὸ σημάδι νά, τὸ βλέπω, ἐκεῖνο
τὸ πικρὸ μάτι καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου
ποὺ ἔρχεται δῶ νὰ μᾶς τὸ πῆ τί γίνεται.

Ἔρχεται ἄλλος ΑΓΓΕΛΟΣ ἀπ' ἀριστερά.

ΑΓΓ. Ἄμοιρος ἐγώ! τί λόγο, τί μαντάτα νὰ σᾶς πῶ;

ΚΡΕ. Σβήσαμε! ἀνοιξες τὸ χεῖλη μ' ἄσκημα πρωτόλογα!

ΑΓΓ. Ἄμοιρος! ξαναφωνάζω· πὸν φριχτὰ φέρνω κακά. 1350

ΚΡΕ. Καὶ στὰ περασμένα πάθη κι ἄλλα ἀκόμα θὰ μᾶς πῆς;

ΑΓΓ. Πᾶνε οἱ γιοὶ τῆς ἀδερφῆς σου, δὲ θωροῦνε πιά τὸ φῶς.

ΧΟΡ. ὦχ, ὦχ!

μεγάλα πάθη πὸν μηνᾶς σ' ἐμένα καὶ στὴ χώρα!

ΑΓΓ. ὦ ἐσεῖς παλάτια! γιὰ τοὺς γιουὺς τοῦ Οἰδίποδα,
τὸ μάθατε πὼς πᾶνε μὲ ἴδιες συφορές;—

ΧΟΡ. Νὰ δακρῦσουν κ' οἱ πέτρες, ἂν εἶχανε νοῦ.

ΚΡΕ. Ὁϊμένα! βαριοθάνατη, μεγάλη συφορά!
ὦϊμέ κακό, ὁ ταλαίπωρος, ὁ δύστηνος ἐγώ!

ΑΓΓ. Κι ἂν ἤξερες καὶ τᾶλλα ἀκόμα τὰ κακά...

ΚΡΕ. Καὶ πὼς μπορεῖ ἀπὸ τοῦτα νᾶναι καὶ χειρότερα; 1360

ΑΓΓ. Πέθανε ἡ ἀδερφή σου μὲ τοὺς δυὸ τῆς γιουὺς.

ΧΟΡ. Σύρτε φωνή, σηκώστε μυρολόι,
καὶ στὸ κεφάλι μάρμαρο τοὺς χτύπους τῶν χειρῶν!

ΚΡΕ. Μαύρη Ἰοκάστη, τί τέλος πῆρε ἡ ζωὴ σου,
κι ὁ γάμος σου μὲ τῆς Σφιγγὸς τὰ αἰνίγματα!—
Μὰ πὼς τῶν δυὸ παληκαριῶν ἔγινε ὁ φόνος,

κι ὁ ἀγώνας μὲ τ'ἀνάθεμα τοῦ Οἰδίποδα ;—
πές μου νὰ μάθω.

ΑΓΓ.

"Όσα μπροστὰ στοὺς πύργους

γενήκανε καλότυχα στὴ χώρα,
τὰ ξέρεις. Τὸ περιζῶμα τοῦ κάστρου
μακριὰ δὲν εἶναι, πὸν ὅλα νὰ μὴν ξέρης
πὸν γίνονται. Μ' ἀφοῦ τὰ παληκάρια
τοῦ γέρου Οἰδίπου μὲ τὰ χάλκινα ὅπλα
στολίσαν τὰ κορμιά, πήγαν καὶ στήσαν
καταμεσῆς στῶν ἀσκειῶν τάλωνι
τοὺς δυὸ ἀρχηγούς καὶ διπλοὶ πολεμάρχοι,
καθὼς σὲ ἀγώνα πὸν δυὸ πολεμᾶνε
μὲ τὰ κοντάρια. Καὶ θωρώντας στὸ Ἄργος
ὁ Πολυνείκης ἔβαλε κατάρως:

1370

«ὦ δέσποινα Ἥρα, — γιὰτ' εἶμαι δικός σου
πὸν πῆρα μὲ στεφάνι ἐγὼ τὴν κόρη
τοῦ Ἀδράστου, καὶ τὴ χώρα του ἔχω οἰκία μου, —
δῶσ' μου τὸν ἀδερφό μου νὰ σκοτώσω
καὶ ἀντίμαχο τὸ χέρι τὸ δεξιὸ μου
νὰ αἱματοβάψω νικηφόρο!» — ἀνόσιο
βραβεῖο ζητώντας: τὰδέρφι νὰ σφάξῃ!
Καὶ σὲ πολλοὺς ἢ εὐκὴ του ἔφερνε δάκρυα,
κ' ἔρριξε ὁ ἕνας λοξὲς ματιὰς στὸν ἄλλονε.
Μὰ ὁ Ἐτεοκλῆς τὸ δῶμα τῆς Παλλάδας
θωρώντας τῆς χρυσάσπιδης δεήθηκε: —

1380

«ὦ κόρη τοῦ Διός, δῶσ' μας κοντάρια
καλλίνικο μὲ τοῦτο ἐδῶ τὸ χέρι
νὰ μπήξω μέσ' στὰ στήθια τοῦ ἀδερφοῦ μου,
νὰ τονὲ σφάξω, πὸν ἦρθε τὴν πατρίδα
νὰ μοῦ κουρσέψῃ!» — Καὶ ἅμα ἢ δάδα ἐρρίχτη,
φονικῆς μάχης σημάδι, ὡς νὰ ἦχοῦσε
Τυρρηνικὴ σάλπιγγα, οἱ δυὸ τους δρόμο
παίρνουνε φοβερό νὰ χτυπηθοῦνε.
Καὶ σὰν κάπροι ἀκονώντας τᾶγρια δόντια,
μ' ἀφροὺς στὰ γένεια μουσκεμένοι, σμίξαν
καὶ κρούσαν τὰ κοντάρια· μὰ στὰσπίδια
μέσα ζαρώναν, καὶ ἄστοχα γλιστροῦσε
τὸ σίδηρο. Κι ἂν ἔβλεπε κανεὶς τους

1390

πάνου ἅπ' τοὺς γύρους τᾶλλονοῦ τὸ μάτι,
 ξάμωνε πρὸς τὸ στόμα μὲ τῇ λόγχῃ,
 ζητώντας νὰ τὸ φτάσῃ. Μὰ ζυγῶναν
 ὄμορφα στὰ πλουμῖδια τῶν ἀσπίδων
 τὰ μάτια, — κ' εἶταν πάντ' ἄργὸ τὸ δόρυ.
 Καὶ στάλαξε ἴδρος σ' ὄσους τοὺς θεωρούσαν
 πιώτερο, ποὶ δειλιούσαν γιὰ τοὺς φίλους,
 παρὰ στοὺς μονομάχους. Καὶ σκουντώντας
 ὁ Ἔτεοκλῆς μιὰ πέτρα, ποὺ τὸ βῆμα
 τοῦ ἔφραζε, μὲ τὸ πόδι, ὅξω τὸ βγάξει
 ἅπ' τὴν ἀσπίδα καὶ μὲ τὸ κοντάρι
 τὸν πέτυχε, σὰν εἶδε ὁ Πολυνείκης
 στὸ σίδερο πληγὴ καὶ φανερώθη·
 τοῦ κάρφωσε τὸ δόρυ μέσ' στὴν κνήμη, —
 κι ἀλάλαξε ὄλο τῶν Δαναῶν τᾶσκέρι.
 Κι αἷμα τὸν ὄμο του εἶδε, ἀπὸ τὸ μόχτο
 ποὺ γύμνωσε, μπήγει μ' ὀρμὴ στὰ στήθια
 τοῦ Πολυνείκη ὁ πρωτολαβωμένος
 τῇ λόγχῃ, καὶ στοῦ Κάδμου τοὺς πολῖτες
 δίνει χαρὰ· μὰ σπάζει ἔμπρὸς τὸ δόρυ.
 Καὶ μένοντας δίχως κοντάρι, πίσω
 πατάει, κι ἀρπώντας μάρμαρο-κοτρῶνι
 τινάζει, καὶ τᾶκόντιο δυὸ στὴ μέση
 τοῦ σπαῖ κ' ἡ μάχη ζύγιαζε ἴσα κ' ἴσα,
 ποὺ χάσανε κ' οἱ δυὸ τους τὰ κοντάρια.
 Καὶ τότε τὰ σπαθιά κ' οἱ δυὸ φουχτώνουν,
 χύνονται, τὰ σκουτάρια σμιχτὰ ράσσουν,
 καὶ κάνουν πολὺ σάλαγο ἅπ' τοὺς χτύπους.
 Καὶ ὡς τὸ θυμήθῃ ὁ Ἔτεοκλῆς, μὲ τρόπο
 μπάζει στὸν ντόπιο παλαιμὸ τὸ δόλο
 τῶν Θεσσαλῶν. Ξεφεύγοντας τὸν κόπο,
 φέρνει στὰ πίσω τὸ ζερβὶ του πόδι,
 καλὰ προφυλαγμένος στὰ λαγγόνια,
 καὶ τὸ δεξί του πόδι ἀντιπατώντας
 μέσ' ἅπ' τὸν ἀφαλὸ μπήγει τὴ σπάθα
 κι ὡς πέρα στὰ σφοντύλια τὴν καρφώνει. —
 Συγκλίνοντας πλευρά, γαστέρα, ὁ δόλιος,
 στάζοντας αἷμα, πέφτει ὁ Πολυνείκης.

1400

1410'

1420

Κι ὁ ἄλλος, σὰ νικητῆς καὶ δοξασμένος,
 πετώντας χάμου τὸ σπαθί, τὸν γδύνει,
 μὴν ἔχοντας τὸ νοῦ του στὸν πεσμένο,
 παρὰ στὴν ἀρπαγή. Κακὸ τοῦ βγῆκε!
 Γιατὶ σιγασαίνοντας ἀκόμα,
 στὸ θλιβερό του πέσιμο βαστώντας
 τὸ σπαθί, — λιγοστά, μὰ ὡς τὸ συγκῶτι
 τοῦ Ἑτεοκλῆ, τάπλώνει ὁ Πολυνεΐκης
 πού εἶταν πεσμένος. Καὶ τὸ χῶμα ἀρπώντας
 κ' οἱ δύο τους δαγκωτό, πέφτουνε δίπλα,
 δίχως κανεῖς τους νὰ πάρῃ τὴ νίκη.

1340

ΧΟΡ. Ὄλοϊ, γιὰ πόσα, Οἰδίποδα, θρηνηῶ σε
 δεινά! Καὶ τὴν κατάρα σοῦ ἀληθεύει,
 καθὼς μοῦ φαίνεται ὁ θεός.

ΑΓΓ.

Μ' ἄκουε τώρα,

κοντὰ σὲ κεῖνα τὰ δεινά, καὶ τοῦτα. —
 Ἐκεῖ πού οἱ γιοὶ πεσμένοι ξεψυχούσαν,
 νά, καὶ προφταίνει ἡ δόλια τους ἡ μάννα,
 σερμένη ἀπὸ τὴν κόρη κι ἀπ' τὰ πόδια,
 πρόθυμα, τὰ δικά της. Κι ἅμα τὰ εἶδε
 στὸν τόπο λαβωμένα καὶ σφαγμένα,
 σκουῖζει: — «Ἄχ, παιδιὰ μου! πάρωρα δῶ-πέρα
 φτάνω βοηδρόμα!» — Καὶ στὸ κάθε τέκνο
 γερμένη χώρια, ἔκλαιγε καὶ θρηνοῦσε
 τὸν πολὺ κόπο τοῦ μαστοῦ, βογγώντας,
 κι ἀντάμα ἡ ἀδερφή συντρόφισσά της:

1440

«ὦ γεροκόμοι τῆς μάννας! ὦ ἀδέρφια
 γλυκά, πού μοῦ ἀφανίσατε τὸ γάμο!» —

Κι ἀνάσα μαυροθάνατη ἀπ' τὰ στήθια
 ξεχύνοντας ὁ Ἑτεοκλῆς, ὁ ἀφέντης,
 ἀκούει τὴ μάννα, καὶ ἄτονο τὸ χέρι
 τῆς ἀπιθώνει, καὶ φωνὴ δὲ βγάζει,
 μ' ἀπὸ τὰ μάτια τῆς μιλάει μὲ δάκρυα, —
 σημάδι τῆς ἀγάπης. Κι ὁ ἄλλος, ζώντας
 ἀκόμα, πρὸς τὴν ἀδερφή του στρέφει
 καὶ τὴ γριά του μάννα, ὁ Πολυνεΐκης,
 καί, «Σθήσαμε!» — λέει — «μάννα! ἔσενα κλαίω,
 τὴν ἀδερφή, καὶ τὸ νεκρό μου ἀδέρφι

1450

φίλος, κ' ἔγινε ὀχτρός· μὰ πάντα φίλος!
 Μὰ θάψτε με, μαννούλα κι ἀδερφή μου,
 σὲ χῶμα πατρικό, καὶ τὴν πατρίδα
 πρᾶνυτε πὺ δ' ὀργίστηκε μαζί μου. 1460

Τόσο ἀπ' τὴν πατρική μου γῆ νὰ τύχω,
 κι ἄς ἔχασα τὸ θρόνο. Κ' ἔλα, ἄς κλείση
 τὰ βλέφαρά μου τὸ δικό σου χέρι,
 μητέρα! — Καὶ στὰ μάτια του μονάχος
 τὸ βάζει ἀπάνω. — «Ἐχετε γειά σκοτάδι
 μὲ περιζώνει κιόλα...» — Κ' οἱ δυὸ ἀντάμα
 τὴ ζήση τους τὴν ἄθλια ξεψυχήσαν.

Κ' ἡ μάννα, τέτοια συφορὰ σὰν εἶδε,
 τρελὴ ἀπ' τὸν πόνο, ἀρπάζει ἓνα σπαθί τους
 καὶ πράζει φοβερὰ μέσ' στὰ γλυκά της τέκνα 1470
 πέφτει νεκρή, — κ' οἱ δυὸ σὴν ἀγκαλιά της.
 Κι ὀρθὸς τινάχτηκε ὁ λαὸς σὲ λόγων
 ἀμάχη: ἔμεις πὼς ὁ δικός μου ἀφέντης
 νίκησε, — κ' οἱ ἄλλοι, πὼς ἐκεῖνος. Κ' εἶταν
 λογοτριβὴ στοὺς στρατηγούς: ἐκεῖνοι,
 πὼς ἔδωκεν ὁ Πολυνείκης πρῶτος
 τὴν κονταριά, — κι αὐτοί, πὼς σὰν πεθάναν
 κ' οἱ δυὸ τους, πουθενὰ δὲν πέφτει ἡ νίκη.
 Ὡς τόσο ἡ Ἀντιγόνη ἀποτραβιέται
 πέρ' ἀπ' τ' ἀσκέρι κι ὅλοι στὰ ὄπλα ὀρμᾶνε
 Κ' εἶχαν τὸ νού τους, ὁ λαὸς τοῦ Κάδμου,
 μὲ τάξη σὶς ἀσπίδες πλαίι στημένοι.

Καὶ στὸ στρατὸ τῶν Ἀργεῖων πὺ ἀκόμα 1480
 δὲν εἶτανε μὲ τάρματα φραγμένος,
 ξάφνου καθὼς χυμίζαμε, κανεῖς τους
 δὲ βάσταξε, μὰ φεύγοντας στὸν κάμπο
 στρωθήκανε, καὶ τὸ αἷμα ἔρρεε ποτάμι
 ἀπ' τοὺς νεκροὺς πὺ σώριαζαν οἱ λόγχεις.
 Κ' ἔμεῖς, καθὼς νικούσαμε στὴ μάχη, —
 τάμα ἄλλοι στήναν, τρόπαιο στὸ Δία,
 κι ἄλλοι τ' ἀσπίδια ἀπ' τοὺς νεκροὺς Ἀργεῖτες
 πὺ γδύναμε τὰ στέλναμε στὸ κάστρο,
 λάφυρα. Κι ἄλλοι μὲ τὴν Ἀντιγόνη
 τὰ σκοτωμένα λείψανα ἐδῶ φέρονον,

νὰ τὰ κλάψουν οἱ φίλοι. Καὶ στὴ χώρα
τούτῃ οἱ ἀγῶνες, ἄλλοι εὐτυχημένοι 1490
βγήκανε, κι ἄλλοι σκοτεινοὶ καὶ μαῦροι.

ΧΟΡ. Δὲ μᾶς ἔρχονται μόνο ἀκουστὰ τοῦ σπιτιοῦ
τὰ δεινά· γιατί βλέπουμε κιόλα
στὸ παλάτι σιμὰ καὶ τὰ λείψανα
τῶν τριῶν πεθαμμένων, πού με ἴδια θανὴ
τὸν τρισκότεινον Ἄδη ἀποχτήσαν.

Ἔρχεται ἡ νεκρικὴ πομπή, φέροντας τοὺς νεκροὺς τῶν δυὸ σοκοτωμένων ἀδελ-
φῶν καὶ τῆς Ἰοκάστης ἀπάνω σ' ἀμάξια πολεμικά. Καὶ συνοδεύει ἡ AN-
ΤΙΓΟΝΗ μὲ γυμνὴ τὴν κεφαλὴ, μὲ τὴν κόμη λυτὴ καὶ σουρομαδημένα τὰ
μάγουλα· καί, ξεστηθιασμένη, δέρονται θρηνώντας.

ΑΝΤ. Δίχως τὰχνὰ σγουροπλέξουδα μάγουλα
νᾶχω κρυμμένα, οὐδὲ νᾶναι παρθένας 1500
ντροπαλῆς κοκκινάδι στὴν ὄψη

κάτω ἀπ' τὰ βλέφαρα ἐτούτῃ ἢ πορφύρα, —
σέρονουμαι Βάκχῃ σὲ λείψανα·
κι ἀπ' τὴν κόμη τὴν μπόλια πετώντας,
λύνω τὰ κρόκινα πλούσια μου πέπλα
σὲ νεκρῶν πολυστέναχτο ξόδι. Ἄχ, ὠϊμένα! —

ᾠ Πολυνείκη, γεννήθηκες ἴδιο
τὸ παρανόμι σου! — ἀλοίμονο, Θήβα μου! —
κι ὁ θυμὸς σου — ὁ θυμὸς; — ὄχι! φόνος στὸ φόνο
τὸ παλάτι τοῦ Οἰδίποδα ρήμαξε,
σ' αἷμα φριχτό, σ' αἷμα δλέθρου κλώνοντας.

Ποιά νὰ συγκλάψῃ μου; 1510

ποιά μυρολόγα τεχνίτρα στὰ δάκρυα, στὰ δάκρυα,
νὰ καλέσω; — ἄχ, παλάτι, παλάτι! — πού τριδίπλα
τὰ συναίματα τοῦτα κορμιὰ κουβαλῶ,
μάννα καὶ γιούς, — νὰ τὰ χαίρεται ἡ Στρίγλα!
πού τὸ σπῖτι τοῦ Οἰδίποδα ἀπὸ χρόνια τὸ ρήμαξε,
ἅμα τὸν ἄγνωρο ἀχὲ τῆς ἀνήμερης Σφιγγας
εὐκόλα ἐσὸν τονὲ γνώρισες,
καὶ τὴ μάγισσα σκότωσες,
ἄχ, πατέρα μου, ὠϊμένα!

Ποιά Ἑλληνίδα ἢ βάρβαρη, 1520
ἢ ὡς τώρα ἄλλος ἀφέντης

ἀπ' τὸ ἐφήμερο γένος,
 ἔπαθεν ὀλοφάνερα
 βάσανα ἀπὸ τόσα πάθη,
 σὰν τοῦτα πὺν κλαῖς, ἄμοιρη;
 Τάχα ποιό πουλί νὰ κάτση
 σὲ δρὸν καὶ σ' ἔλατο ψηλά,
 στὰ κλαδιά τὰκρόφυλλα,
 θάρσῃ τοὺς ὀδυρμούς μου,
 τοῦ ἀπὸ μάνν' ἀρφάνεψα,
 κι αὐτὸ νὰ συθρηγήσῃ; —
 Ποὺ σὲ τούτους μύρουμαι
 θρηνο καὶ μυρολόι,
 κ' ἔρμη κι ὀλομόναχη
 περνώντας τῇ ζωῇ μου,
 πάντα θὰ θρηνολογῶ
 χύνοντας μαῦρο δάκρυ!

1530

Σὲ ποιόν τὰ μαλλιά μαδώντας νὰ τὰ πρωτορῖξω;
 πλαῖι τοὺς δίδυμους τῆς μάννας τοὺς μαστοὺς,
 ποὺ μὲ θρέψανε μὲ γάλα,
 ἢ στὰ σκοτωμένα ἀδέρφια, νὰ σκεπάσω
 τὶς θανατερὲς πληγές; —

(Στρέφοντας πρὸς τὰ προπύλαια φωνάζει.)

Συφορά μου! ἀπὸ τὸ σπίτι πρόβαλε,
 δείχνοντας τὴν τυφλωμένην ὄψη·
 φέρ' ἐδῶ, γεροπατέρα Οἰδίποδα,
 τὰ πολύπαθά σου χρόνια, —
 ποὺ ὄχι μόνον στὸ παλάτι, παρὰ κ' ἔξω
 στὸν ἀέρα, τὸ σκοτάδι ρίχνοντας στὰ μάτια σου,
 ζωὴ τραβᾷς μακρόπνοη.
 Μ' ἄκουσες; — κι ἂν γυροφέρνης στὴν αὐλὴ
 τὰ γεροντικά σου πόδια, ἢ στὰ στρωσίδια
 κοίτεσαι, βαριόμοιρε!

1540

(Καὶ ἀνεβαίνει τὰ προπύλαια γιὰ νὰ στηρίξῃ τὸν τυφλὸ πατέρα της, τὸν ΟΙ-
 ΛΙΠΟΔΑ, ποὺ προβαίνει ἀπ' τὸ παλάτι, πασπατεύοντας νὰ βρῇ μὲ τὸ ρα-
 βδί τὸ δρόμο.)

ΟΙΔ. Τί μ' ἔβγαλες, κόρη, μὲ βόγγους καὶ δάκρυα,
 στὸ φῶς ἀπ' τὸ θάλαμο τὸ σκοτεινὸ μου,

πὸν κοίτομον; — ὄξω μὲ πόδι τυφλὸ
 νᾶρθῶ ψηλαφώντας, — τὸν ἄφαντον ἴσκιον ἐμένα
 στὸν ἄσπρον αἰθέρα, — κουφάρι ἀπ' τὸν Ἄδη, 1550
 καὶ ὀνειρώου σκιὰ φτερωμένη . . .

ANT. Πικρὸ μῆνημα τώρα θὰ λάβης, πατέρα:
 τὰ παιδιὰ σου τὸ φῶς πιά δὲ βλέπουνε,
 μήτε ἢ γυναίκα πὸν πάντα, κοντὰ στὸ ραβδί,
 τὸ τυφλόποδο πόδι ὅλο χάρδια σοῦ φρόντιζε, —
 ἄχ, πατέρα μου, ὀϊμένα!

OIA. Ὦχ, μὲ τὰ πάθη μου! αὐτὰ νὰ βογγῶ, νὰ στεναίξω μοῦ μένει.
 Πῶς; μὲ ποιά μοῖρα, μαζί τρεῖς ψυχές ἀπ' τὸν κόσμον
 λείψανε; — πές μου, παιδί μου. 1559

ANT. Μήτε νὰ βροῖσω, μήτε χαρὰ στὸ κακὸ γιὰ νὰ δεῖξω,
 παρὰ μὲ πόνο ψυχῆς σοῦ τὸ λέγω: βαριά φορτωμένος
 μὲ σπαθιά, μὲ φωτιά καὶ μὲ φόνισσες μάχες,
 ἔπεσε ἀπάνω στὰ τέκνα σου τᾶμοιρα ὁ μαῦρος σου δαίμονας,
 ἄχ, πατέρα μου, ὀϊμένα!

OIA. Ὦϊμέ, —

ANT. (Πικρὰ χαμογελώντας.)
 Καὶ τ' εἶναι τοῦτοι οἱ στεναγμοὶ σου;

OIA. παιδιὰ μου!

ANT. Ὦ, ναί! σὲ συνεπῆρε ἢ λύπη. —
 Κι ἂν τὰ τετράζυγα τᾶρματα ἀκόμα θωρώντας
 τοῦ Ἥλιου γυρνοῦσες νὰ ἰδῆς τὰ κορμιὰ τῶν νεκρῶν
 μὲ τὰ δικά σου τὰ μάτια! . . .

OIA. Ἡ σφοδρὰ τῶν παιδιῶν μου ὀλοφάνερη . . . 1570

ANT. Μὰ μὲ τί μοῖρα, παιδί μου, ἢ γυναίκα μου χάθηκε ἢ δόλια;
 Κάνοντας ὅλους νὰ κλαῖνε πικρά, μὲ τὰ δάκρυα
 τὰ φανερά της, στὰ τέκνα της ἔτρεχεν, ἔτρεχε,
 φέρνοντας νὰ προσκλαυτῆ, νὰ κλαυτῆ τὸ μαστὸ της.
 Κ' ἤρε σιμὰ στῆς Ἠλέκτρας τίς πόρτες τοὺς γιούς της,
 στὸ λωτοφόρο λιβάδι, τοὺς ἤρε ἢ μητέρα,
 σὰ μαντρωμένα λιοντάρια πὸν μάχονταν κιόλα
 μάχην ἰσόπαλη, κ' εἶταν κ' οἱ δυὸ βουτηγμένοι
 στὸ αἷμα ἀπ' τίς λόγγες — σπονδὴ παγερὴ τοῦ θανάτου,
 πὸν ἔπαιρνε ὁ Ἄδης κι ὁ Ἄρης κερνοῦσε. 1581

Καὶ τὸ χαλκὸδετο ἀρπώντας σπαθὶ τῶν νεκρῶν ἀποδίπλα
 μέσ' στὸ κορμί της τὸ μπήγει, καὶ μὲ τὸν καημὸ τῶν παιδιῶν

πιαστῆ, ἢ μὲ χῶμα νὰ σκεπάζῃ, θάνατι
θάνατος ἢ ποινή του· παρ' ἄς μείνη
στὰ ὄρνια ἄκλαιτος, ἄταφος, νὰ τὸν φᾶνε! —
Καὶ σύ, Ἐπιγόνῃ, τοὺς τριδίπλους θρήνους
παύοντας τῶν νεκρῶν, ἔμπα στὸ σπίτι
καὶ πέρινα σὰν παρθένα, ἢ μέρα νάρθη
τοῦ καθαρμοῦ ἀπ' τὸ πένθος καρτερώντας
μὲ τοῦ Αἴμονα τὸ νυφικὸ κρεββάτι.

1640

ANT. Πατέρα, τί φοριχτὰ τραβοῦμε πάθη!
Πῶς σὲ θρηνώ, κι ἀπ' τοὺς νεκροὺς περίσσια!
Γιατὶ δὲν εἶναι ἀπ' τὰ δεινὰ γιὰ σένα
τὸ ἓνα βαρὺ καὶ ἄλλο ὄχι, μὰ σ' ὅλα
τὰ πάντα εἶσαι κακότυχος, πατέρα!

(Στρέφοντας πρὸς τὸν Κρέοντα.)

Μὰ ἐσένα, τὸν καινούριον βασιλιά μας
ρωτῶ· τί βρίζεις τὸν πατέρα μου, ὅξω
διώχνοντας ἀπ' τὴ χώρα; καὶ σὲ τοῦτον
τὸν ἄμοιρον νεκρὸ τί βάζεις νόμους;

1650

KPE. Τοῦ Ἐτεοκλῆ ἔναι ἡ προσταγὴ κι ὄχι δική μας.

ANT. Ἀστόχαστη· καὶ σὺ μωρὸς ποὺ τὴ δεχόσουν!

KPE. Πῶς; δὲν πρέπει νὰ κάνουμε τὰ προσταγμένα;

ANT. Ὅχι, — ἂν κακὰ ἔναι καὶ ἄσκημα παραγγελέμενα.

KPE. Τί; — κι ἄδικα θὰ πεταχτῆ στὰ σκυλιὰ τοῦτος;

ANT. Γιατὶ ἄνομα τοῦ βάζετε σεῖς τὴν ποινή του.

KPE. Γιατ' ἦρθε στὴν πατρίδα ὀχτρος, ποὺ ὀχτρος δὲν εἶταν.

ANT. Μὰ νά! τὸ βρήκε ἀπὸ τὴ μοίρα του, καὶ πάει.

KPE. Καὶ τώρα μὲ τὸ θάψιμό του ἄς δώσῃ λόγο.

ANT. Σὲ τί ἔφταιξε, ποὺ γύρευε τὸ μερικὸ του;

1660

KPE. Τοῦτος, καὶ νὰ τὸ ξέρῃς, ἄταφος θὰ μείνη.

ANT. Θὰ τονὲ θάψω ἐγώ, κι ἄς λέγῃ ὁ τόπος ἄλλα.

KPE. Τότε, μ' αὐτόν, κ' ἐσὲ τὴν ἴδια θὰ συθάψῃς.

ANT. Δόξα, νὰ κοίτωνται μαζὶ δυὸ ἀγαπημένοι.

KPE. (στὴν ἀκολουθία του.)

Πιάστε τὴ τούτη, κλείστε τὴ μέσ' στὸ παλάτι!

ANT. Ἄς ἔρθουνε! τὸ λείψανό ἐγὼ δὲν τᾶφήνω.

(Καὶ πέφτει ἀπὸνω στὸ νεκρὸ τοῦ Πολυνείκη.)

KPE. Ἐκρίνε ὁ θεός, κοπέλλα μου, ὄχι μὲ τὸ νού σου.

- ANT. Κ' ἔκρινε ἀκόμα, νὰ μὴ βρίζονται οἱ νεκροὶ μας.
 ΚΡΕ. Αὐτὸν κανεὶς δὲ θὰ σκεπάσῃ μ' ἄγιο χῶμα!
 ANT. Naί, Κρέοντα, σ' ὀρκίζω, στὴ νεκρή μου μάννα. 1670
 ΚΡΕ. Τοῦ κάκου τυραννίεσαι· δὲ θὰ τὰπολάψῃς.
 ANT. Κἂν ἄφησέ με σύ, νὰ λούσω τὸ κορμί του . . .
 ΚΡΕ. Κι αὐτὸ ναι γιὰ τὴ χώρα ἔν' ἀπ' τὰ μιοδισμένα.
 ANT. Νὰ δέσω κἂν τριγύρω τις φριχτὲς πληγές του . . .
 ΚΡΕ. Σὺ νὰ τιμήσῃς τὸ νεκρό; — μὴν τὸ προσμένῃς!
 ANT. Ἀδέρφι μου! τὸ στόμα σου κἂν νὰ φιλήσω . . .

(Καὶ χύνεται νάγκαλιόση τὸ λείψανο, μὰ τὴν ἀρπάζει ὁ τύραννος.)

- ΚΡΕ. Στὸν ἄντρα σου μὴ φέρῃς συφορὲς μὲ θρήνους,
 ANT. Τί; ζωντανὴ θὰ πάρω ἐγὼ ποτὲ τὸ γιό σου;
 ΚΡΕ. Πολλὴ σου ἀνάγκη· τὸ γάμο πῶς θὰ ξεφύγῃς,
 ANT. Κ' ἢ νύχτα κείνη ὡς Δαναΐδα (¹) ἄς μὲ λογιᾶσῃ! 1680
 ΚΡΕ. Εἶδες τί κρῖμα φοβερό; Καὶ τὸ κανικιέται!
 ANT. Naί, μάρτυράς μου τὸ λεπίδι καὶ τὸ ξίφος!
 ΚΡΕ. Καὶ τί σὲ βιάζει νὰ γλυτώσῃς ἀπ' τὸ γάμο;
 ANT. Μὲ τὸν πατέρα μου θὰ φύγω, τὸν τρισάθλιο.
 ΚΡΕ. Παληκαριὲς γιὰ σέν' αὐτά· μὰ ὄχι, εἶναι τρέλες.
 ANT. Καὶ δὲν τὸ ξέρεις; — καὶ μαζί του θὰ πεθάνω!
 ΚΡΕ. Φεύγα! τὸ γιό μου δὲ σκοτώνεις! — Στὴν κατάρα!

(Καὶ ἀνεβαίνει ἀνήλεος τὰ προύλαια, νὰ μπῆ μέσα στὸ παλάτι.)

- ΟΙΔ. Παιδί μου, τὴν εὐκὴ μου, γιὰ τὴ προθυμίᾳ σου . . .
 ANT. Μ' ἂν παντρευόμουν, κ' ἔφευγες μόνος, πατέρα;
 ΟΙΔ. Μεῖνε καὶ χαίρου, κ' ἐγὼ στρέγω στὰ δεινά μου. 1690
 ANT. Καὶ ποιὸς γιὰ σένα τὸν τυφλὸ θάχῃ τὴν ἔννοια;
 ΟΙΔ. Θὰ πέσω, ὅπου ν' εἶναι ἡ μοίρα μου, νεκρὸς στὸ χῶμα.
 ANT. Καὶ ποῦ ν' εἶναι ὁ Οἰδίποδας; ποῦ τὰ σοφὰ βρετά του;
 ΟΙΔ. Πάω πιά! μὰ μέρα μὲ ὕψωσε, καὶ μὰ μὲ σβήνει.
 ANT. Μὰ πρέπει ἐγὼ νὰ μοιραστῶ τὰ βάσανά σου.
 ΟΙΔ. Ντροπὴ νὰ τρέχῃ μὲ τυφλὸ πατέρα ἢ κόρη.
 ANT. Στὴ φρόνιμη ὄχι, μὰ καμάρι της, πατέρα.
 ΟΙΔ. Φέρε με τώρα, ὡς τὴ μητέρα σου νὰ φτάσω.

(¹) Δηλαδή: ὅπως ἔκαμαν οἱ κόρες τοῦ Δαναοῦ, ἔτσι κ' ἐγὼ θὰ σφάξω τὸν ἄντρα μου τὴ νύχτα τοῦ γάμου.

- ANT. Νά, ἄγγιξε μὲ τὸ χέρι τῆ γλυκεῖα γριούλα.
(Καὶ τὸν ὀδηγεῖ σιμὰ στοὺς νεκρούς).
- ΟΙΔ. ὦ μάννα μου, ὦ στεφάνι μου δυστυχημένο! 1700
- ANT. Κοίτεται ἢ ἔρμη, πὸν ὅλα τὰ δεινὰ τῆ βροῖκαν.
- ΟΙΔ. Καὶ ποῦ οἱ νεκροὶ μου Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνείκης;
- ANT. Νά τους, στρωμένοι πλευρὸ μὲ πλευρὸ κ' οἱ δυὸ τους.
- ΟΙΔ. Τὸ τυφλὸ χέρι βάλε σιᾶθλια πρόσωπά τους.
- ANT. Νά, σὰ νεκρά σου ἀγόρια ζύγωσε τὸ χέρι.
- ΟΙΔ. ὦ λείψανα γλυκά μου! ἔρμα, σ' ἔρμον πατέρα!
- ANT. Κ' ἐμένα τῆς καρδιάς μου ἀδέρφι, ὦ Πολυνείκη!
- ΟΙΔ. Τώρα ἀληθεύει κι ὁ χρησμός πιὰ τοῦ Λοξία.
- ANT. Ποιός; σὰ κακὰ κι ἄλλα κακὰ θὰ πῆς ἀκόμα.
- ΟΙΔ. Πὼς θὰ πεθάνω στὴν Ἀθήνα ἐγὼ διωγμένος. 1710
- ANT. Ποῦ; ἐσένα ποιός τῆς Ἀττικῆς θὰ δεχτῆ πύργος;
- ΟΙΔ. Ὁ ἱερὸς Κολωνὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ἀλογάρη⁽¹⁾. —
Μὰ ἔλα, στήριξε σὺ τὸν τυφλὸ σου πατέρα,
μιὰ καὶ θέλεις μαζί του νὰ φύγῃς σὰ ξένα.
- ANT. Τράβα στὴν ἔρμη ξενιτεῖα
τᾶγαπημένο χέρι
φέρει γεροπατέρα μου,
νὰ μ' ἔχῃς ὀδηγήτρα,
σὰν καλοτάξιδη πνοή.
- ΟΙΔ. Νά, κόρη μου, ξεκίνησα, —
γίνου ὀδηγός μου ἢ ἄραχλη.
(Καὶ στηρίζεται στὸν ὄμο της.)
- ANT. Γένηκ' ἀπόγινα ἄραχλη 1720
μέσ' στὶς Θηβαῖες παρθένες
ἐγὼ, μὰ τὴν ἀλήθεια!
- ΟΙΔ. Ποῦ τὸ γέρικό μου ἀχνάρι νὰ τὸ βάλω;
δῶσ' μου, κόρη μου, ἀντιστύλι.
- ANT. Δῶθε, δῶθε ἀκλούθα με,
δῶθε πάτησε τὸ πόδι,
καὶ σὰν ὄνειρο βαστήξου.

(¹) Δηλ. τοῦ Ποσειδῶνα, ποῦ εἶχε ἱερά του ζῶα τᾶλογα.

- ΟΙΑ. ὦχ, τί φριχτὸ στὴν ξενιτιὰ νὰ σέρονουμαι!
Μὰ ἐμένα ποῦμαι γέρος, ἄς μὲ διώξουν . . .
ὦχ, βάσανα! τί βάσανα τραβῶ!
- ΑΝΤ. Τί βάσανα καὶ βάσανα; — Δὲ βλέπει τοὺς κακοὺς 1730
ἢ Δίκη τοῦ θεοῦ, μηδὲ τὰστόχαστα ἔργα
παιδεύει τῶν ἀνθρώπων.
- ΟΙΑ. Ἐγὼ ῥμαι πού με οὐράνιο
καλλίνικο τραγοῦδι
δοξάστηκα, πού μιᾶς ξωθιάς
τάλλυτο βρῆκα νοιῶσμα!
- ΑΝΤ. Τῆς Σφιγγὸς θρηνεῖς τὴ δόξα . . .
Τὴν ἀλλοτινὴ εὐτυχία
μὴν τὴ μελειᾶς σου ἀπόμεινε
μόνο τὸ πικρὸ μαρτύριο,
ἄπ' τὸν τόπο σου, πατέρα μου, διωγμένος
κᾶπου θάνατο νὰ βρῆς. 1740
Δάκρυα πόθου ἀφήνοντας
στὶς καλές μου, φιλενάδες,
θὰ μισέσω ἄπ' τὴν πατρίδα
σὲ ταξίδι ἀταίριαστο
γιά μένα τὴν παρθένα.
- ΟΙΑ. Κρῖμα στὴν καλή σου γνώση!
- ΑΝΤ. Στοῦ πατέρα τὰ δεινὰ
δόξα θὰ μοῦ χαρίῃ . . .
Κλάψτε με τὴν ἄμοιρη
γιά τοῦ ἀδερφοῦ τὰ πάθη,
πού ἄθαφτος ὁ δύστηχος
μισεύει ἀπὸ τὸ σπίτι!
Μὰ κι ἂν γράφῃ ἡ μοίρα μου,
πατέρα, νὰ πεθάνω,
νύχτα, μὲ τὸ χῶμα ἐγὼ
θὰ τὸν περιοσκεπᾶσω. 1750
- ΟΙΑ. Σῦρε μὲ τίς φίλες σου . . .
- ΑΝΤ. ὦ! ἄς πάσω πιά τὸ κλάμα
- ΟΙΑ. Δέηση κάμε στοὺς βωμούς . . .
- ΑΝΤ. Χορτάσαν τὰ δεινὰ μου.

- ΟΙΑ. Στὴν ἀπάτητη σπηλιὰ
σύρε τοῦ Διονύσου,
στά βουνὰ τῶν Μαινάδων (¹).
- ΑΝΤ. Κ' ἐγὼ πότε ἀπ' τῆ Θήβα λαφόδεσμα
γιὰ στολίδι στὸν ὤμο φορώντας,
τὸν ἱερὸ τῆς Σεμέλης χορὸ
στά βουνὰ γι' αὐτὸν χόρειψα, φέροντας 1760
χάριην ἄχαρη ἐγὼ στοὺς θεούς;
- ΟΙΑ. (Χάνοντας κάθε πιά ἐλπίδα πὸς θὰ τὴν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ σιμά του,
στρέφει καὶ λέγει στὸ λαό :)
Τῆς πατρίδας μου ὦ πολῖτες δοξασμένοι, μὲ θεωρεῖτε
τὸν Οἰδίποδα, πὸν βρῆκα τὰ περίφημα βρετά,
καὶ ἄντρας εἶμουν τρισμεγάλος, πὸν ἔσπασα τὴν ἐξουσία
τῆς Σφιγγὸς τῆς ἀντροφόνας μοναχός μου, — τῶρα ἐγὼ,
ἄτιμος, ξεκληρισμένος, διώχνουμαι ἀπὸ τὴν πατρίδα!
Μὰ γιατί τοῦτα νὰ κλαίω καὶ τοῦ κάκου νὰ θρηνῶ; —
Στὴ θεοσταλμένη μοῖρα — θνητὸς εἶμαι — ὑπομονή . . .
(Καὶ φεύγει βαρύνκαρδος ἀπ' ἀριστερά, στη-
ρίζοντας τὸ χέρι στὸν ὤμο τῆς Ἀντιγόνης.)
- ΧΟΡ. ὦ ὑπερσέβαστη Νίκη θεά,
πάντα ἐσὺ τὴ ζωὴ μου κυβέρνα,
καὶ λαμπρὰ χάριζέ μου στεφάνια! 1770

(¹) Ἐννοεῖ τὸν Κιθαιρώνα, τὸ ἱερὸ βουνὸ τοῦ Βάκχου.

